

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA
FAUNA HUNGARIAE

DR. BOROS ISTVÁN, DR. DUDICH ENDRE, DR. KOTLÁN SÁNDOR ÉS DR. SOÓS LAJOS
KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI
DR. SZÉKESSY VILMOS

XIII. KÖTET

HYMENOPTERA III.

5. FÜZET

PÓKÖLŐDARÁZS ALKATÚAK
POMPILOIDEA

(30 ábrával)

ÍRTA
DR. MÓCZÁR LÁSZLÓ

Fauna Hung. 11.

1956

A XIII. kötethez tartozó valamennyi füzet
borítólapjának beszolgáltatása ellenében a
kötet kemény kötéstábláját bármelyik köny-
vesbolt kiadja.

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója

Szerkesztésért felelős: Jolsvay Alajos. Műszaki felelős: Szöllősy Károly

Kézirat beérkezett: 1956. II. 20. Példányszám: 1300. Terjedelem: 6·5 (A/5) fv
38914/56 Akadémiai Nyomda, V., Gerlőczy u. 2. — Felelős vezető: Puskás Ferenc

11. családsorozat : POMPILOIDEA — PÓKÖLŐDARÁZS ALKATÚAK

Írta

Dr. MÓCZÁR LÁSZLÓ

A családok határozókulcsa

- 1 (2) A 3. csípő nem megnyúlt s nem megvastagodott. Az áltorszelvény hátulsó szegélye lekerekített, elkeskenyedő, legfeljebb igen keskeny szegéllyel. Potroha fekete, elől gyakran piros, esetleg világos foltokkal. A nőtény potrohvége hegyes, oldalról nem összenyomott (= *Psammocharidae*) — Útonállódarazsak 1. család : **Pompilidae**
- 2 (1) A 3. csípő feltűnően megnyúlt és megvastagodott. Az áltorszelvény hátulsó szegélye megvastagodott oldalsarkokkal (30. ábra : A, C, E, G, J, K). Potroha fekete, világos csíkokkal vagy foltokkal (29. ábra, 30. ábra : B, D, F, H), elől kétoldalt csak igen ritkán piros foltos (1. *Ceropales variegatus* F.). A nőtény potrohvége oldalról erősen összenyomott — Csempészdarazsak 2. család : **Ceropalidae**

1. család : POMPILIDAE — ÚTONÁLLÓDARAZSAK

Közepes, általában 1—2 cm körüli, nyúlánk termetű, túlnyomó többségben hosszúlábú fajok. Feketék, a potroh elülső része gyakran piros. Testüket gyakran világos foltok, szegélycsíkok tarkítják. Szőrözetük általában gyengén fejlett, a testük egyes részeit csak ritkán takarja.

A fej kerek, általában domború, ritkán lapított. A csápok legtöbbször karcsúak, de nem túl hosszúak. Főleg az 1—3. csápip, a homlokfél és a szemek, valamint a halánték és a szemek aránya, nemkülönben a pontszemek állása, illetőleg a hátulsók (POL = Postocellarlinie) egymáshoz és a szomszédos összetett szemekhez mért távolságának aránya (OOL = Ocellar-Okularlinie) a fajokat megkülönböztető gyakori bélyeg. A jellemzésekben megadott arányszámok 36-szoros nagyítás segítségével, azonos beállítás mellett leolvasott mikrométer-számok. A homlokfél: szem arányát a következőképp mérjük helyesen. A darazsat addig forgatjuk, míg az pontosan a mikroszkóp szemlencséjében elhelyezett mikrométerbeosztás alatt nem áll, azaz az összetett szemek csáp feletti öblös (keskenyebb) részein átfektetve, a kétoldali szemeket mértékegységünk egyenlő széleseknek nem méri. Az így kapott egyik szélességet állítjuk azután szembe az egyidejűleg leolvasott, szemtől-szemig terjedő teljes homlokszélesség felével.

A halánték : szem mérésekor azok legszélesebb részeit mérjük le hasonlóan, azonos beállítás mellett. A pontszemek állása lehet tompa-, derék- vagy hegyes-szögű, attól függően, hogy milyen szöget zárnak be az elülső pontszemből a hátulsó pontszemek középhez húzott vonalak.

Az előhát nagyjából felül középen rövid, oldalt a szárnypikkelyek alatti részig kiszélesedő és a vállbütyökben végződik. A középhát, a hátpajzs többé-kevésbé domború. Az utópajzs és áltorszelvény között kissé mélyebben az utóhát húzódik. Ennek felülete általában barázdált, kétoldalt az áltorszelvény lélegzőnyílásai felé kiszélesedő, s középen, hosszanti irányban gyakran sima, fénylő csikkal vagy változatos alakú „tükkörrel” kettéosztott. Az utópajzs és áltorszelvény egyes nemeken (pl. *Pompiloides* RAD.) összeér, ezért a mélybe süllyedt utóhát nem látható. Az áltorszelvény felülete fajokra jellemzően sima, pontozott vagy barázdált, elülső oldalán a lélegzőnyílások az állat hosszanti tengelyéhez viszonyítva ferdén fekszenek.

A két pár szárny közül legtöbbször csak az elülső szárny 2. és 3. (a szárnycsúcs felé eső) könyöksejtjeinek alakja szerepel a jellemzésben. Az erecske akkor külső (1. ábra : E) vagy belső (1. ábra : G) érintkező, amikor a közép-eret az alapér beolvadási pontja után (a szárnycsúcs felé számítva), vagy előtte (a szárnytő felé) éri el. Az erecske egybefolyó, amikor az alapérrel annak a középerbe való beolvadási pontján találkozik (1. ábra : F). A hátulsó szárny keresztterének helyzete gyakran szintén faji bélyeg.

A nőtények 1. lábának lábfejtőizén gyakran hosszú tüskesor, az ún. „ásótüskék” erednek. A 2. és 3. láb lábszárainak végén eredő hosszú tüskét sarkantyúnak nevezik, alakja, hosszúsága az esetleg ugyancsak a lábszár végén eredő tüskéktől jól megkülönböztethető. A karom vége egy vagy kétfogú, az utóbbit hasítottnak mondják. A karom fele hosszúságában vagy utolsó kétharmadában legtöbbször kisebb, ritkán nagyobb karomfog ered.

A potroh általában felülről alig látható rövid nyéllel ízesül az áltorszelvényhez. Ritkán az 1. szelvény elülső fele kissé összeszűkül, röviden „nyeles”.

Az útonállódarazsakat laza, szélhordta homokbuckákon, füves rétek ösvényei mentén vagy ütszegélyek partszakadékaiban éppúgy megtaláljuk, mint erdőszegélyeken vagy lombostülevélű erdők nyiladékaiban, tisztásain. Akár a virágok édes nektárját szívogatják, akár ivadékuk számára keresnek táplálékot, remegő szárnyukról, gyors ütemben csapkodó-tapogató csápjukról, szökellő, S-alakban cikázó repülésükről könnyen felismerhetők.

Táplálék céljából különböző növényeket, főleg a nyitott nektáriumokkal rendelkező ernyősöket és kutyatejféléket keresik fel. Az előbbieket 80 faj, az utóbbiakat 62 faj látogatja! Több megfigyelés szerint az ivadéktáplálékul szánt pókot is harapdálják, és a kicsurgó nedvet mohón felnyalják. Ivadékaik számára kivétel nélkül pókokat zsákmányolnak. Többségük a megfelelő fajhoz vagy családdhoz tartozó pókokat megtámadja, azokat hosszabb-rövidebb üldözés útján kimeríti, garat alatti dúcukba ejtett néhány szúrással harcékteleenné, mozdulatlaná bénítja, s előre elkészített, néhány cm-es, kikapart föld alatti járatába, az ivadékbölcsőbe hurcolja. A peterakás után a járat felesleges részét betemeti, fészke bejáratának áruló nyomait gondosan eltünteti. Egyesek nem kaparnak fészket utódjuk számára, hanem sárgömböccéből kövekre, füvekre hordó vagy tojás alakú ivadékbölcsőket építenek. Más fajok elhagyott darázs-fészkekben, növény-szárazakban, falrepedésekben, kövek alatt, olykor gubacs-képződményekben, tehát kész üregekben helyezik el megbénított, petével ellátott pókjukat. Némelyik faj a pókot fészkeben támadja meg, s annak otthonát használja fel ivadékbölcsőül. Kis részük nem ás ivadékbölcsőt, nem harcol a pókkal, hanem más útonállódarazsak elkészített ivadékbölcsőit törli fel, és lopja be petéjét a meglevő póktáplálékra.

A petéből kibúvó darázlárva 1—2 hét alatt kiszívja a mozdulatlan, de meg nem ölt és így frissen maradt pók testnedveit, majd bebábozódik, és ritkán egy hónap múlva, de inkább a következő év megfelelő hónapjában imágóvá átalakulva, elhagyja bölcsőjét.

A lárvák általában csupaszok, testük fej-, 3 tor- és 10 potrohszelvényből áll. Némelyik nem (*Deuteragenia*, *Pseudagenia*) bábjaiknak potrohszelvényein, 3. (hátulsó) lábszárain, esetleg

csápjain T-alakú vagy kampós, esetleg tüskeszerű nyúlványok nőnek, holott az imágón mind-ezek hiányoznak.

Az útonállódarazsak túlnyomó többsége (mintegy 62 faj) életmódjukból következően a száraz-meleg mikroklímájú környezethez alkalmazkodott. Nagyobb részük ezek között is a meleg, napsütött, száraz helyekhez meglehetősen mereven ragaszkodik, legtöbbször szűk kiterjedésű élőhelyeken tanyázik, s az esetleg változó környezethatásokhoz szinte képtelen alkalmazkodni (mintegy 33 faj). Valamivel kevesebb azok száma (mintegy 29 faj), amelyek mint meleg-szárazságtűrők, a szárazság-nedvesség-páratartalom-hőmennyiség ingadozását jobban elviselik, elterjedésük is emiatt jóval kiterjedtebb.

A nedvesebb-hűvösebb éghajlathoz alkalmazkodottak közül (kb. 28 faj) magaslati helyekhez, párás erdőkhez, bő harmatképződéshez mereven csak 3 faj ragaszkodott, míg a többi (kb. 25 faj) inkább dombvidékeinket, patakok, folyók ligeteinek környékét, mocsarak, lápok nedvesebb-hűvösebb környezetét kedveli, s így gyakran élőhelyeik az alföldekre többé-kevésbé mélyen benyúlnak.

A fenti környezeti feltételekre nem érzékeny, közömbös fajt az útonállódarazsak között kb. 21-et találunk. Elterjedési területük vízszintes és függőleges irányban egyaránt a legnagyobb.

Az említetteken kívül az útonállódarazsak tartózkodási helyére viráglátogatójaikból következtethetünk. Ezért a fajoknál mindkettőt felemlítjük. A leggyakrabban látogatott növények a következők: A pusztai kutyatej 37, a sarlófűvet 22, a murokot 21, a szarvaskocsordot 14 és a farkaskutyatej 13 faj látogatja.

Az útonállódarazsak több ezret számláló fajai az egész földön elterjedtek. A hatalmas madárpókokat is zsákmányul ejtő, 8–10 cm-es *Pepsis* fajok is az útonállódarazsak egyik trópusi képviselői. Elterjedésük változatos, nemek között és azokon belül egymásba átmenő. A hazai nemeknél a *Cryptocheilus* és *Priocnemis* egymást helyettesítő térfoglalása említésre méltó. A *Cryptocheilus* nem túlnyomóan a mediterrán faunavidék lakója, míg a *Priocnemis* nem 2 hazai faj kivételével előfűt északra, az euróturáni faunavidékben elterjedt. A *Telostegus*, *Anospilus*, *Episyron*, *Batazonus*, *Dicyrtomellus*, *Paraferreola*, *Arachnotheutes*, *Pedinaspis*, *Aporus* nemek mediterrán jellegűek, a *Pompiloides* pontusi fajokból áll. Hazánk a közép-dunai faunaterületbe tartozik, Pompilidae alapfaunája 58%-ban palearktikus (25 faj), euróturáni (4 faj), európai (16 faj), észak- és közép-európai (7 faj), közép-európai (8 faj), közép- és dél-európai (4 faj) elemekből áll. A terület színező elemei 42%-os tekintélyes mennyiségben szerepelnek: 8 bennszülött, 4 alpesi, 2 pontusi, 19 mediterrán, 13 pontomediterrán és 3 balkáni elemből tevődnek össze. A színező elemek közül is legjellemzőbb a mediterrán jellegű elemek feltűnő nagy mennyisége (a színező elemek 66%-a, az egész fauna 28%-a!). Ez a tény szorosan összefügg és még jobban alátámasztja a szárazság-meleg stb. mikroklímátikus környezettel kapcsolatban elmondottakat.

Hazánkban az útonállódarazsakat 23 nem, 113 faj, 1 változat és 4 forma képviseli, ezenkívül a faunaterületen élő további 11 faj előkerülése rövidesen várható.

A n ő s t é n y e k é s h í m e k m e g k ü l ö n b ö z t e t é s e

♀: A csáp 12 ízből áll, halál után az utolsó ízek legtöbbször körbesavarodottak. A test erősebb, a potroh oldalról nem összenyomott. Az utolsó haslemez legfeljebb sima gerinccel. Az 1. lábfejtőíz többnyire fejlett ásótüskével szegélyezett (24. ábra).

♂: A csáp 13 ízből áll, halál után legfeljebb ívelt, de nem begörbült. A test karcsúbb, a potroh gyakran oldalról összenyomott. Az utolsó haslemez igen változatos alakú ivarlemezzé alakult. Az 1. lábfejtőízen nincs ásótüske.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

1 (12) A combok (♀ ♂) felső pereme sima, tüskéket nem visel (2. ábra: H). A 2–3. lábszár végét mindig csak rövid serték szegélyezik, amelyek mindig lefelé (hátrafelé) irányulnak (1. ábra: A–B).

2 (7) A potroh kissé nyeles, rövid. A 3. lábszár külső felülete, vége csaknem csupasz, igen finom és elszórt tüskékkel (1. ábra: B). Az előhát különö-

sen kétoldalt erősen domború. Teste túlnyomóan fekete, a potroh ritkán az elülső részén piros. A fejpajzs alsó szegélye gyakran előre-ugró (14. ábra : B—C) (2. alcsalád : *Macromerinae*).

- 3 (4) Az áltorszelvény durván ráncos. A fej és tor fénytelen, a tor felső része és oldala barnáspiros, a potroh ragyogó fekete. A fejpajzs széles ívben lekerekített, oldalsarkai tompák, keskeny, sima szegéllyel

3. nem : *Pocilagenia* HPT.

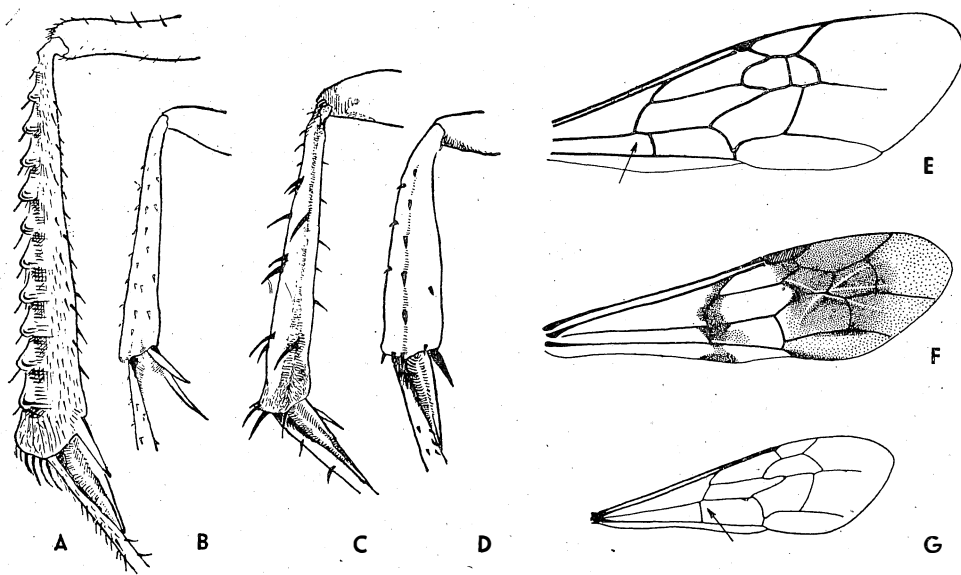
- 4 (3) Az áltorszelvény felülete sokkal finomabb, legfeljebb keresztülráncolt. A fej, tor fekete.

- 5 (6) Az elülső szárnyon két folt látható. Egyik az alapér és könyökér mentén, a másik a sugár-, könyök- és korongsejt területén (1. ábra : F). A sugárér a 3. könyökér beolvadási pontján egyenes, nem megtört. A ♀ alsó állkapcsának sarokíze tömött, kecskeszakállhoz hasonló, hajlott szőr-csomót visel (2. ábra : A) (= *Agenia* SCHIÖDTE)

4. nem : *Deuteragenia* ŠUST.

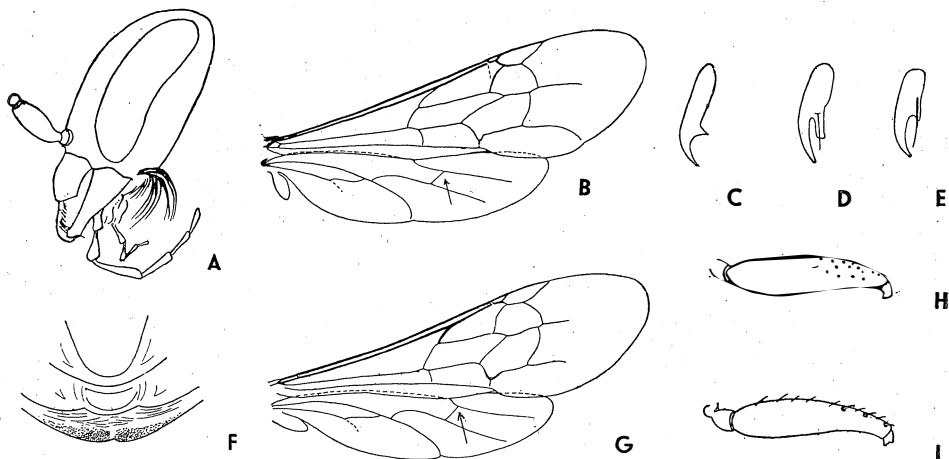
- 6 (5) Az elülső szárny átlátszó, nincs rajta elkülönült, sötét folt. A sugárér a 3. könyökér beolvadási pontján tompaszögben megtört. Az alsó állkapocs sarokízén hasonló nagy szőr-csomó nincs

5. nem : *Pseudagenia* KOHL

1. ábra. A : *Prionemesis perturbator* HARRIS, B : *Pseudagenia carbonaria* SCOP., C : *Anoplius fuscus* f. *paganus* DHLB. és D : *Paraferreola rhombica* CHRIST 3. lábszára — E : *Sophropom-pilus differens* HPT., F : *Deuteragenia hircana* F. és G : *Telostegus major* COSTA elülső szárnya (A—D : eredeti, E, G : HAUPT —, F : WILCKE nyomán)

- 7 (2) A potroh nem nyeles, közvetlenül az áltorszelvény alsó részéhez ízesül. A 3. lábszár külső felületén erőteljesen fejlett tüskék és különösen a nőstényeken egy sor párkánszerűen elálló, lekerekített, lapos tetejű kiemelkedés van (1. ábra : A).
- 8 (9) Az elülső szárnyon az erecske az alapérrel egybefolyó (16. ábra). Az áltorszelvény ragyogó, kékes fémcsillogású, meglehetősen rövid. A ♂ sarkantyúja fehér. A 3. lábszár külső felületén levő tüskék, lapok finomabbak (3. alcsalád : *Claveliinae*). Az előtor rövid, nyaki része meredeken leeső (*Salius* F. részben, *Pogonius* DHLB. részben)
6. nem : **Calicurgus** LEP.
- 9 (8) Az erecske külső érintkező (1. ábra : E). Az áltorszelvény nem ragyogó és nem fémcsillogású. A ♀ lábszárának külső oldala feltűnő erősen fejlett tüskékkel és elálló, lapos kiemelkedésekkel ellátott (1. ábra : A). A ♂ lábszártüskéi gyengébben fejlettek. A ♀ 2. haslemeze keresztbarázdával. A ♀ előhátának vállai néhány *Cryptocheilus* faj kivételével megvastagodottak. Az elülső szárny 2. korongsejtjének belső, alsó sarka derék- (5. ábra) vagy tompaszögű (4. ábra), sohasem ujszerűen megnyúlt (1. ábra : E) (1. alcslád : *Pepsinae*).]
- 10 (11) A sugársejt szárnycsúcs felé eső vége lekerekített (5. ábra). Az előhát vállsarkai megvastagodtak, egyes hímeken azonban megnyúlt és hengeres, ebben az esetben az áltorszelvény is sima, hosszúkás. A lábkaromok legfeljebb egyszerű fogat viselnek (2. ábra : C), nem hasítottak (2. ábra : D) (= *Salius* F. részben, *Cryptocheilus* Pz.)
1. nem : **Cryptocheilus** Pz.

2. ábra. A : *Deuteragenia bifasciata* F. ♀ feje oldalról — B : *Evagetus dubius* LIND. szárnya — C : *Priocnemis exaltatus* F., D : *Anoplius infuscatus* LIND. és E : *Anospilus orbitalis* COSTA lábkarma — F—G : *Tachyagetes filicornis* TOURN. ; F : hát- és utópajzs ; G : szárnya — H : *Ceropales* és I : *Anoplius fuscus* f. *paganus* DHLB. 3. combja (A, B, E—I : HAUPT —, C, D : WILCKE nyomán)

- 11 (10) A sugársejtnék a szárnycsúcs felé eső vége kihegyezett. Az előhát vállsarkai nem vastagodtak meg feltűnően. Az elülső szárny egy része gyakran sötétén füstös (8. ábra) (= *Salix* F. részben)

2. nem : **Priocnemis** SCHDTE.

- 12 (1) Legalább a 3. comb felső szegélye mentén (legalábbis a ♂-en) a vége előtt legalább 1—2 tüske ered (2. ábra : I). Egyes fajokon a tüskék vagy tüskesorok helyett csak az azoknak megfelelő pontok vagy pontsorok vannak meg. A 3. lábszár vége mindig különböző hosszúságú tüskesorral szegélyezett, amelyek a lábszárhoz viszonyítva kifelé irányulnak (1. ábra : C—D).

- 13 (34) A hátpajzs legtöbbször erősen domború. Az előhát domború, felül sohasem lapított, előre nem meredeken leeső. A fejpajzs legalább olyan széles, mint a homlok, legtöbbször még szélesebb is. A fejpajzs oldal-szegélye mindig közvetlenül a pofákhoz csatlakozik. A fejtető a csápok felé nem fokozatosan lehajló, hanem kisebb-nagyobb domborulat után, esetleg az alsó pontszem táján beeső, majd ismét domborúbb. A csápnél hengeres, sohasem lapított. A lábak megnyúltak, karcsúak. A 2—3. lábszár egész felülete ritka, elálló tüskékkel ellátott (1. ábra : C). A 2. korongsejt belső alsó sarka ujjszerűen megnyúlt (1. ábra : E) (4. alcsalád : *Pompilinae*).

- 14 (19) Az elülső szárny 2 könyöksejttel (2. ábra : B, G; 1. ábra : G).

- 15 (16) A 2. könyöksejt a sugársejtnél szélesebb (1. ábra : G). Az előhát előre-felé, az áltorszelvény hátrafelé elkeskenyedő. Az utóhát az áltorszelvénnel egy magasságban levő, középen gyengén kiöblösödő keskeny csík alakjában csak nehezen látható. Az 1. lábszár tüskéi a lábszár külső oldalán két sorban húzódnak

13. nem : **Telostegus** COSTA

- 16 (15) A 2. könyöksejt keskenyebb, de a sugársejtnél jóval magasabb (2. ábra : B, G). Az utóhát rendesen fejlett, mélyen fekvő.

- 17 (18) Az utóhát (♀ ♂) keskeny. A hátulsó szárny kereszttere saját hosszánál távolabb éri el a sugáreret (2. ábra : B). Az áltorszelvény feltűnően domború. A csápízek zömökek, a ♀ csápostora középen megvastagodott (20. ábra : P) (= *Psammochares* LATR. részben)

9. nem : **Evagetes** LEP.

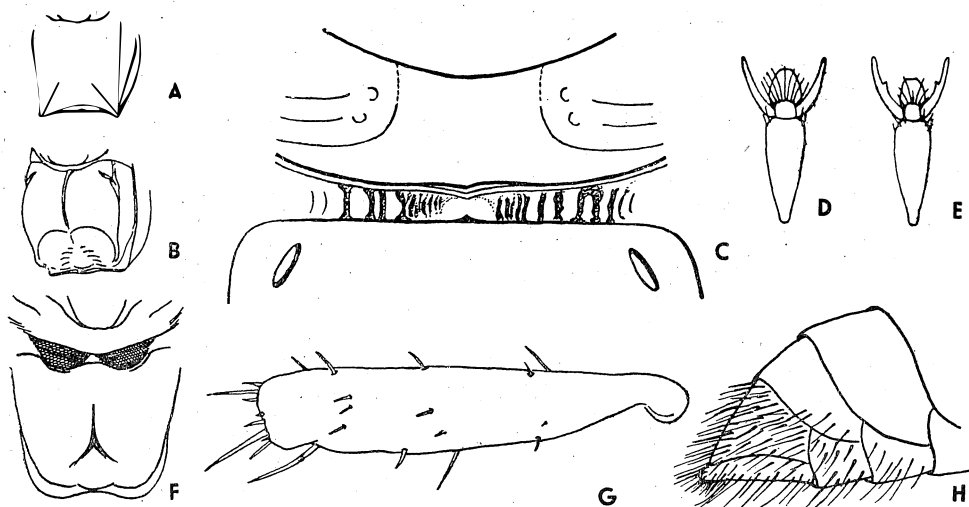
- 18 (17) Az utóhát (♀ ♂) széles, csaknem eléri vagy felül is múlja az utópajzs hosszát (2. ábra : F). A hátulsó szárny kereszttere saját hosszánál rövidebb távolságban éri el a sugáreret (2. ábra : G). A csápízek megnyúltak, a csápostor középen nem vastagodott meg

11. nem : **Tachyagetes** HPT.

- 19 (14) Az elülső szárny 3 könyöksejttel.

- 20 (23) Az utóhát kétoldalt párnaszerűen kidomborodó (3. ábra : F) vagy igen gyengén fejlett, s emiatt alig látható. Az előbbi esetben főleg áltorszelvényét nagyobb, ezüstös pikkelyszőr borítja.

- 21 (22) Az utóhát jól fejlett, két oldalán párnaszerűen kidomborodó (3. ábra : F), testét a rendes szőrözeten kívül a felülethez simuló ezüstös pikkelyszerű szőr is borítja (24. ábra). Az áltorszelvény oldala lekerekített, sohasem sarkosan kihúzott. Az 1. lábszár külső felülete elszórt tüskékkel (= *Pompilus* F. részben) 14. nem : **Episyron** SCHDTE.
- 22 (21) Az utóhát az utópajzs és az áltorszelvény között legfeljebb mint keskeny fénylő csík látható. Testét a szürke szőrözet meglehetősen sűrűn fedi. Az áltorszelvény hátulsó sarkai kétoldalt gyakran hegyes csúcsban kihúzottak (3. ábra : A). A 3. könyöksejt gyakran háromszög alakú vagy nyeles 17. nem : **Pompiloides** RAD.
- 23 (20) Az utóhát rendesen fejlett, ha keskeny is, rajta a keresztráncok láthatók, kétoldalt nem domborodik ki. Testét pikkelyszőrök nem borítják.
- 24 (27) A ♀ utolsó potrohszelvénye sűrű, merev, könnyen eltörő sertékkal fedett (3. ábra : H). A ♂ karmai hasítottak, olykor az egyszerű karomfog előre irányuló (2. ábra : E) és emiatt hasítottnak látszik.
- 25 (26) A karomfog rendes (♀), a hímeken hasított (2. ábra : D). Testén sárgás foltok nem láthatók. Az áltorszelvény lehajló és vízszintes része egyforma hosszú. A ♂ előhátának két oldala előrefelé gyengén összemennő (= *Pompilus* F. részben, *Psammochares* LATR. részben) 10. nem : **Anoplius** DUF.

3. ábra. A : *Pompiloides* és B : *Dicyrtomellus* áltorszelvénye — C : *Cryptocheilus* Szabó-Patay utóháta — D : *Pompilus trivialis* DHLB. és E : *Sophropompilus proximus* DHLB. karomfésűje — F—G : *Episyron rufipes* L. ; F : utóháta és áltorszelvénye ; G : 1. lábszára — H : *Anoplius* potrohvége (A, B : HAUPT —, D, E : WILCKE nyomán, C, F—H : eredeti)

- 26 (25) A karomfog (♀ ♂) a karom csúcsa felé irányul (2. ábra : E). A fejen és az előháton gyakran (♀) elefántcsontfehér foltok láthatók. Az áltorszelvény vízszintes része oly hosszú, mint egész hosszának $\frac{2}{3}$ -a, $\frac{3}{4}$ -e. A ♂ előháta előrefelé, áltorszelvénye hátrafelé elkeskenyülő. A ♂ 1. hátlemeze gyakran fekete 12. nem : *Anospilus* HPT.
- 27 (24) Az utolsó potrohszelvényen legfeljebb csak vékonyabb szőrök láthatók, a karmok egyszerűen fogazottak, nem hasítottak.
- 28 (31) Nagy testű, fekete fajok, világos foltokkal, hosszú szőrözettel. A szárny gyakran sárga, a potroh 2—3 pár oldalfolttal.
- 29 (30) A test, különösen az áltorszelvény sűrű, hosszú szőrözettel fedett. A szárny sárga. Teste sárga foltokkal gazdagon tarkázott. Az áltorszelvény lehajló része ferde, homorú 15. nem : *Batazonus* ASHM.
- 30 (29) Testét legfeljebb finom, ritka szőrözet fedi. Szárnya szürkén füstös. A fej és a tor világos foltok nélkül. A hátlemezeket néhány sűrű, szürke, finom pehelyszőrökből álló, világosabb folt tarkítja. Az áltorszelvény hátulsó szegélye homorú (3. ábra : B). 16. nem : *Dicyrtomellus* GUSS.
- 31 (28) Kisebb, fekete fajok, potrohelejük gyakran piros. A szárnyak sohasem sárgák, potrohukon nincs világos folt.
- 32 (33) A karomfésű legtöbbször jól fejlett, a karom $\frac{3}{4}$ hosszát majdnem eléri (3. ábra : D). A ♀ csápjának közepe nem vastagodott meg. A homlok nem feltűnően domború. Áltorszelvénye erősen domború, hátrafelé nem elkeskenyülő, lehajló része nem benyomott. Az utóhát fejlett. A ♂ 1. hátlemezeinek tövén legtöbbször fekete folt van (= *Psammochares* LATR. részben) 7. nem : *Pompilus* F.
- 33 (32) A karomfésű gyengén fejlett, ritka és rövidebb, mint a karom fél hossza (3. ábra : E). A ♀ csápotorának közepe megvastagodott. Homloka legtöbbször óraüveghez hasonlóan egyenletesen domború. Az áltorszelvény lehajló része gyengén benyomott vagy lelapított. Az előhát legtöbbször rövid, közepén összeszűkült. A ♂ 1. hátlemeze, a hátulsó piros szegély kivételével fekete (= *Psammochares* LATR. részben, *Pompilus* F. részben, *Psammocharoides* MÓCZÁR) 8. nem : *Sophropompilus* ASHM.
- 34 (13) A hátpajzs általában lelapított. Az előhát lelapított, gyakran előre felé megnyúlt. A fejpajzs gyakran keskenyebb, mint a homlok, oldalszegélye olykor nem csatlakozik közvetlenül a pofához. A fejtető a csápok felé fokozatosan lehajló. A lábak zömökebbek, nem annyira megnyúltak (1. ábra : D). A karmok egyszerű foggal, vagy hasítottak.

- 35 (40) A fejpajzs a homlok alsó részénél keskenyebb és a pofákat közvetlenül nem éri el. Elülső szárnya 2 könyöksejttel vagy a fejpajzs előrefelé feltűnően megnyúlt.
- 36 (39) A homlok alsó részén kétoldalt egy ferdén húzódó ovális mélyedés van, amelynek belső részéből ered a csáp. A csáptő többnyire ellaposodott, gyakran felfelé kiszélesedett, meghajlott (5. alcsalád : *Pedinaspinae*).
- 37 (38) Elülső szárnya 3 könyöksejttel. A fejpajzs széle a pofákat nem éri el. A ♀ előháta gyenge ívben összemenő, elől mindkét nemnél hirtelen lehajló
18. nem : *Pedinaspis* KOHL.
- 38 (37) Elülső szárnya 2 könyöksejttel. A csápok igen mélyen, a szemek alsó végeit összekötő alsó vonalhoz közel, ritkán az alatt erednek. Az előhát (♀ ♂) viszonylag hosszú, a ♀-nél néha feltűnő hengeresen megnyúlt, elől laposan lehajló. A ♀ sarkantyúja fehér
19. nem : *Aporus* SPIN.
- 39 (36) A homlok alsó része a csápok eredési helyein az előírt megnyúlt lapos fejpajzsra meredeken leeső, két oldalt erősen benyomott. A csápok ízei rövidek. A pontszemek lapos [tompaszögben egymástól messze állanak. Az előhát feltűnően hosszú (27. ábra : D). Áltorszelvénye hátrafelé megnyúlt, éles oldalcsúcsokkal. A karmok hasítottak, a ♀ ásótüske nélkül, sarkantyúja fehér. Elülső szárnya 3 könyöksejttel (6. alcsalád : *Homonotinae*) (= *Pompilus* F. részben)
20. nem : *Homonotus* DHLB.
- 40 (35) A fejpajzs kicsiny, oldalai a pofákat közvetlenül elérik, 3 könyöksejttel.
- 41 (44) Az előhát oldalai párhuzamosak, legfeljebb a szárnypikkelyek felett gyengén összeszűkültek. A 2. haslemez lapos keresztbarázdával. A ♀ karmai egyszerűek, a ♂-é hasítottak.
- 42 (43) A toron legalább a hát, hátpajzs, utópajzs nagy része fekete. Az előhát meredekebben esik le a nyakra. A szemek mögötti fejtetrész felemelt, a szemek lefelé erősen összemenők (26. ábra : A). Az áltorszelvény leeső része a vízszintes résznél hosszabb, sarkai 1–1 foggal ellátottak
21. nem : *Paraferreola* ŠUST.
- 43 (42) Az egész tor piros, sötétpiros. Az 1. lábszár szórványosan tüskézett. A lábak feltűnően rövidek, zömök ásótüskékkel. Az előhát a nyakra fokozatosan lehajló
22. nem : *Arachnotheutes* HPT.
- 44 (41) Az előhát oldalai előrefelé fokozatosan elkeskenyedők (26. ábra : B) s a ♀-en a végük előtt hirtelen ismét kiszélesedők. Az 1. haslemez oldalról összenyomott, különösen a ♂-en. A karmok hasítottak. Áltorszelvényének lehajló része homorú, fekete, kékesen csillogó. A 2. haslemez jól látható pontsorból álló keresztbarázdával (7. alcsalád : *Platyderinae*)
23. nem : *Platyderes* GUÉR.

1. nem : *Cryptocheilus* Pz.

A fej a szemek mögött lekerekített, gyakran kiszélesedett. A csápok meglehetősen hosszúak, végük kihegyezett. Az előhát vállalai erősebben domborodottak, egyes ♂♂ előháta viszont megnyúlt, lapos. A középhát hosszanti barázdái meglehetősen mélyen benyomottak. Az utópajzs hosszánál mindig szélesebb, az utóhát mindig keskeny, sohasem éri el az utópajzs hosszát. Az ártorszelvény vízszintes és lehajló része nem különíthető el teljesen. A 2. haslemező keresztbarázdája végighúzódik. Az 1. lábszár alsó szélét nagyjában egyenlő nagyságú tüskesor szegélyezi. A ♀ 3. lábszárán sajátságosan alakult tüske és félkör alakú párkánysor (1. ábra : A) látható. Az elülső szárny sugársejtjének a szárnycsúcs felé eső vége lekerekített, az erecske külső érintkező.

Fő elterjedési területe a palearktikum mediterrán faunavidéke. Előfordul még az etiópiai és az orientális faunaterületeken is. Túlnyomó többségben meleghez, szárazsághoz ragaszkodnak. A néhány meleget, szárazságot kedvelő vagy közömbösnek látszó típust külön megemlítjük. Főleg az alacsonyabb tájakon élnek, csaknem mind késő tavaszi, kora nyári fajok. Hazánkban 14 faj és 1 forma, faunaterületünkön további 4 faj ismert.

A *Cryptocheilus* fajok ivadékbölcsőiket más rovarok elhagyott járataiban készítik el. Ivadéktápláléka — amennyire ismeretes — főleg *Lycosa*, *Drassodes* és *Argiope* pókokból áll.

Nem tárgyalt faj : *Cryptocheilus annulatus* RICHARDS (= *Salius annulatus* F.), amelyet a faunakatalógus csak az Adria partjairól említ. Hazai előfordulása, az Alföld felé való előnyomulása nem valószínű.

N ő s t é n y e k

- 1 (8) A potrohon világos foltok nincsenek, elülső része legalább részben piros, hátulsó része fekete.
- 2 (3) A test csaknem teljesen fekete, csupán a 2. hátlemez részben piros, vagy a hátlemezek sötétpiros szegélycsíkokkal. A lábak ritkán barnásak. A 3. csápíz hosszabb, mint az 1. és 2. együtt (38 : 35). Szem : homlokfél = 16 : 27. 10—15 mm.

Előfordulását a faunakatalógus főleg a hegyvidék több pontjáról említi. Előfordulása valószínű. Pontomediterrán faj. (VII.) *Celotes atropos* pókot szállít ivadékbölcsőjébe

[notatus ROSSI]

- 3 (2) A potroh elülső része kiterjedtebben piros.
- 4 (5) A csáp 3. íze az 1. és 2. íz együttes hosszánál általában lényegesen hosszabb. A szem a homlokfél szélességének felénél szélesebb. Szem : homlokfél = 22 : 33 vagy 17 : 27. Az 1—2. hátlemez és a 3. elülső fele piros. A pontszemek hegyesszögben állanak, a hátulsók egymáshoz közelebb állanak, mint az összetett szemekhez. POL : OOL = 8—10 : 15. 10—15 mm.

Euroturáni faj. Közömbösnek látszik, inkább a szárazságot és a meleget kedveli; a középhegységeig megtalálható. (VI—IX., a ♂ csak VII-ig repül.) A pusztai kutyatejet, sarlófűvet, szarvaskocsordot, mureket és japán kecskerágót látogatja. *Amaurobius*, *Drassodes*, *Agelena*, *Tegenaria*, *Lycosa* pókokat zsákmányol

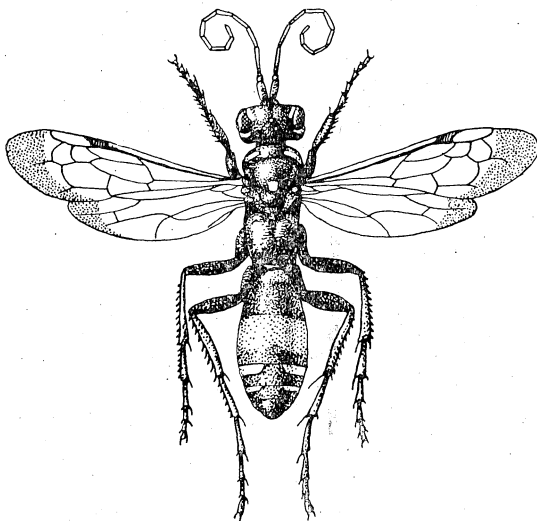
affinis LIND.

- 5 (4) A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő vagy annál is rövidebb, a szem és homlokfél aránya más.

- 6 (7) A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő. Áltorszelvénye gyengébben ráncolt. Az utóhát közepén az oszlopszerű ráncok, a »gerendák«, sokkal rövidebbek, a szemek a homlokfél felénél valamivel keskenyebbek. Szem : homlokfél = 11 : 24 (36-szoros nagyítás mellett!). A pontszemek derék-, csaknem hegyesszögben állanak, s közelebb vannak egymáshoz, mint az összetett szemekhez (8 : 12). 8–11 mm.

Nyugat-mediterrán faj, csak az Alföld néhány helyén és Simontornyán gyűjtötték. (VI–VIII.)

confinis HPT.

4. ábra. *Cryptocheilus egregius* LEP. ♀ (Állathatórozó nyomán)

- 7 (6) A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszánál rövidebb (22 : 24). Áltorszelvénye durvábban ráncolt, a lefelé hajló részben húzódnó kereszt-ráncokkal együtt hálózat alakult ki. A szemek oly keskenyek, mint a homlokfél fele. Szem : homlokfél = 11 : 22 vagy 13 : 23. Az utóhát az utópajzs felével egyenlő, 36-szoros nagyítás mellett az elülső, igen keskeny csíkja és a hátulso szélesebb »gerendázott« részébe is jól megkülönböztethető (3. ábra : C). 8,5–10 mm.

Endemikus faj, valószínű, hogy előkerül Dél-Európából is. Eddig Kisújszállásról, Kunszentmiklósról és Kéthalomról került elő. (VII–VIII.) Murok virágján

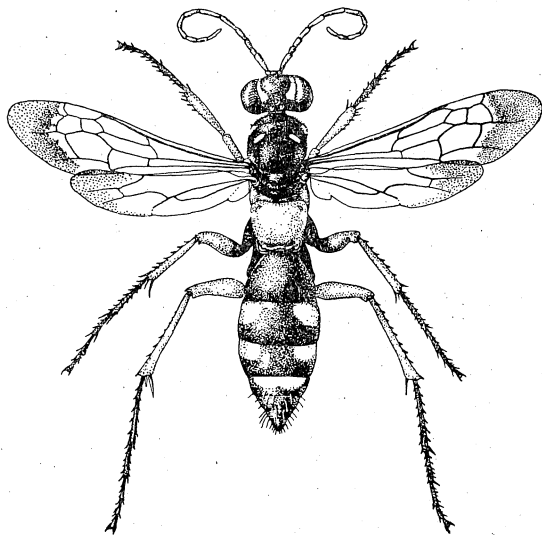
Szabó-Patayi MÓCZÁR

- 8 (1) A potrohon világos oldalfoltok vannak, elülső része piros vagy fekete.
- 9 (16) A test a lábak kivételével részben piros vagy barnáspiros.
- 10 (11) A tor mindig fekete, csak az 1. és 2. hátlemez piros, hátul többé-kevésbé sötétben szegélyezett. A belső és külső szemkeret, az előhát kétoldalt,

a hát, a 3. és 4. hátlemez 1—1 foltja elefántcsontfehér (4. ábra). A szárnyak világosbarnán füstösek, sötéten szegélyezettek. A pontszemek tompaszögben állanak, szem : homlokfél = 25 : 40. 13—19 mm.

Pontomediterrán. Az Alföldön és a dunántúli dombokon él. (VI. közepető VIII-ig). A pusztai kutyatej és az édeskőmény virágait látogatja. *Lycosa*, *Argiope* pókot zsákmányol. (= *Salix vulneratus* COSTA) — Díszes úton álló **egregius LEP.**

11 (10) Az áltorszelvény és a potroh részben piros vagy barnáspiros.

5. ábra. *Cryptocheilus Fabricii* LEP. ♀ (WILCKE nyomán)

12 (13) A 2—3. hátlemezen világos oldalfolt van. Az 1. hátlemezen ritkán világos oldalfolt, a 4-en pedig világos keresztcsík húzódik. Az 1—2. hátlemez ritkán legalább részben piros. Az előhát, az elülső oldallemez többnyire világos folttal (5. ábra). A szem a fél homlokszélesség 2/3-ával egyenlő. 8—11 mm.

Pontomediterrán, valószínűleg előkerül majd az euroturáni faunavidékről is. A szárazságot, meleget kedveli. Főleg az Alföldön gyakori, előfordul magas hegysek alacsonyabb részein is. (VI—X.) Főleg varjúháj, pusztai kutyatej, ördögszekér, szarvaskocsord, murek virágján él. *Drassodes*, *Synaema* pókokat zsákmányol. (= *Salix versicolor* var. *Fabricii* LIND., *Salix variegatus* F.)

Fabricii LEP.

13 (12) A 2. hátlemez gyakran részben szintén piros, rajta világos folt nincs. Az 1. hátlemez rendszerint teljesen piros. A 3. csápíz az előző kettővel egyenlő.

14 (15) A szemek a félhomlok 2/3-ánál kissé keskenyebbek (12 : 20), a homlok pontozása gyengébb. Az utóhát legnagyobb része keresztülrácolt és

csak a keskeny hátulsó csík gerendázott. Halántéka felülről tekintve a szemek mögött lekerekített. Kisebb, 8—9 mm.

Nyugat-mediterrán. Hazánkban csak Simontornyán gyűjtötték. (VII.)

elegans SPIN.

- 15 (14) A szemek a fél homlokszélesség $3/4$ -ével egyenlők (18 : 24). A homlok erősen pontozott. Az utóhát hosszanti irányban két egyenlő részre osztható, az elülső rész keresztülráncolt, a hátulsó rész gerendázott, hosszanti ráncokkal. Halántéka a szemek mögött domború, nem annyira lekerekített, keskenyebb, mint a szem (20 : 22). A pontszemek derékszögben állnak. Nagyobb, 12—14 mm.

Valószínűen nyugat-mediterrán. Előfordulása az Alföld nyugati részén várható. (VII.)

[fulvicollis COSTA]

- 16 (9) A test fekete, piros szín nélkül, gyakran sárga vagy elefántcsontfehér foltokkal.

- 17 (24) A szárnyak szalma- vagy sötétebb sárgák. A test fénytelen vagy csak igen halványan fénylő. Ritka, nagyobb fajok, 12—23 mm.

- 18 (19) A testet, különösen a fejet, lábakat, az áltorszelvényt feltűnően hosszú, sűrű fekete, elálló szőrözet és a testhez simuló bársonyos szőrözet borítja. A 3. csápíz a csáptőnél rövidebb (30 : 36). A szemek belső és külső szemkeretén 1—1 kicsiny folt, ritkán az előtoron kétoldalt, a háton 1—1 folt, a 2—4., esetleg az 5. hátlemez két oldalán is 1—1 csík sárga. Ez utóbbiak a potroh összehúzódása miatt gyakran nem láthatók. Utóhát: utópajzs = 6 : 15. A pontszemek tompaszögben állanak. 16—17 mm.

Kélet-mediterrán. Eddig csak az Adria partjáról ismeretes, előfordulása azonban az Alföld déli homokbuckáin várható. (VII—VIII.) Erdélyben már gyűjtötték

[ichneumonoides COSTA]

- 19 (18) A testet hasonló nagy és sűrű szőrözet nem fedi, a 3. csápíz az 1. és 2. együttes íznel is hosszabb.

- 20 (21) Teste fekete, a világos foltok elefántcsontszínűek, nevezetesen a fejpajzs két oldala (ritkán), a belső és külső szemkeret, az előhát két oldalán elmosódott foltok, a középháton egy kerek folt, az utópajzson ritkán, a 2—5. hátlemezek oldalain 1—1 folt. A csápok és a lábak egy része rozsdavörös. A hátulsó pontszemek ugyanolyan távol állanak egymástól, mint az összetett szemektől. Halánték a szemszélességgel egyenlő. 13—18 mm.

Nyugat-mediterrán. Irodalmi adat szerint Simontornyán gyűjtötték, egyetlen meglevő példánya Szegedről ismeretes. (VII.)

simillimus HPT.

- 21 (20) Teste fekete, a világos foltok sárgák vagy rozsdavörösek.

- 22 (23) A 3. csápíz végső szélességénél mégegyszer hosszabb. Fejpajzsa alul igen lapos ívben kikerekített. Áltorszelvénye erőteljesen, szabályosan keresztülráncolt. A hátulsó pontszemek közelebb állanak egymáshoz, mint az összetett szemekhez (20 : 22). A szem a homlokfél 2/3-a. Halánték : szem = 40 : 35. A belső szemkeret és a 2—5. hátlemezek oldalfoltjai világos okkersárgák, a csáp alsó része, a külső szemkeret, a fejtető, az előhát, a középhát foltja, a szárnypikkelyek és a lábak egy része sárgáspiros. A csáptő és a csuklóíz sötétebb barnás. A fej a szemek mögött feltűnő erősen kiszélesedett. 16—24 mm.

Pontomediterrán. Az Erdélyi medencéből és Adria partjáról került elő. A Dél-Dunántúlon megjelenése várható. (VI.)

[*octomaculatus* ROSSI]

- 23 (22) A 3. csápíz végső szélességénél 5-ször hosszabb. A fejpajzs alsó szegélye ív alakban kikerekített. Színezete az előző fajéhoz hasonló. A csáp végig világos színű, az előhát gyakran rozsdavörös oldalfoltokkal. 12—18 mm.

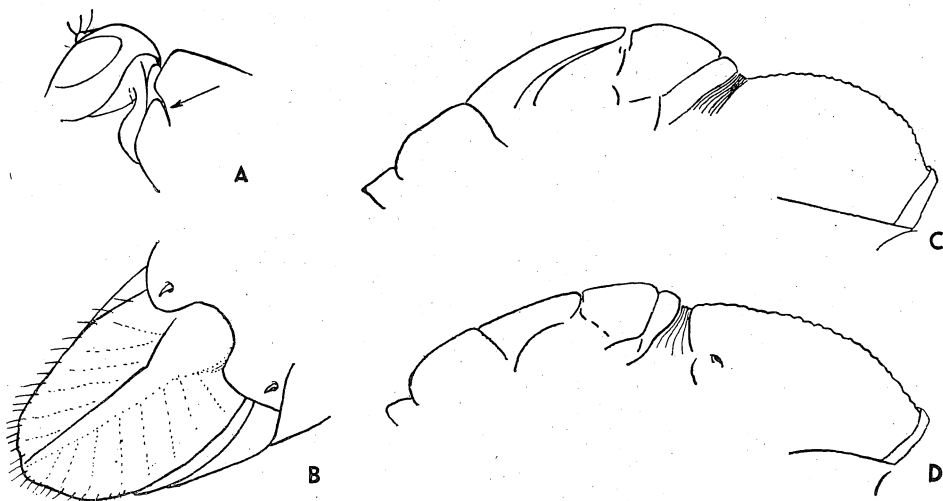
Pontomediterrán, Erdélyből került elő (1 ♂). Előfordulása a Dél-Dunántúlon várható

[*bicolor* F.]

- 24 (17) A szárny szürke, legfeljebb csak gyengén sárgás. A test fénylő, olykor csillogó. Gyakoribb, kisebb fajok, 7—18 mm.

- 25 (32) A 2—4. hátlemez világos oldalfoltokkal vagy keresztcsíkkal.

- 26 (29) A hátlemezekon csak oldalfoltok vannak, keresztcsík nincs.

6. ábra. A : *Cryptocheilus guttulator* COSTA előtorbarázdája — B : *C. Fabricii* LEP. ♂ ivarlemeze — C : *C. affinis* LIND. és D : *C. versicolor* SCOP. tora oldalról (A, B : eredeti, C, D : HAUPT nyomán)

- 27 (28) A fej és a tor fekete, csak a belső szemkereten húzódik kicsiny, keskeny, világos csík. A belső szemkeret, a 2—3. hátlemez, ritkán a 4. hátlemez világos oldalfoltokkal. Halántéka a szeménél szélesebb (25 : 20). Az áltorszelvény sűrűn, de meglehetősen finoman ráncolt. Az 1. lábak a térdektől, a 2. a combközéptől, a 3. a comb elülső 1/4-étől kezdődően rozsdavörösek. A pontszemek tompaszögben állanak. Homlokfél : szem = 30 : 17. A 3. csápíz az 1. és 2. íz hosszával egyenlő. 12 mm.

Nyugat-mediterrán faj, csak Simontornyan találták

guttulatus COSTA

- 28 (27) A fej és a tor fekete, fehér foltokkal. A belső szemkeret széles csíkban, a külső szemkeret keskenyebben fekete ; az előhát oldalain szögletes, a középháton kisebb, az utópajzson félhold alakú, a 2—4. hátlemezezen 1—1 oldalfolt van. Az utóbbiak mind közelebb kerülnek egymáshoz, de egymásba nem folynak. Halántéka a szeménél keskenyebb (24 : 25). Áltorszelvénye durván ráncolt, a keresztváncokat haránt húzódó ráncok szinte hálószerűvé kötik össze. A lábak az 1. comb feléig, a 2. comb 2/3-áig és a 3. comb tövéig feketék, azontúl rozsdavörösek. A pontszemek csaknem derékszögben állanak, egymástól és az összetett szemektől egyforma távol vannak. A 3. íz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő. A tor oldala erősen ráncolt. 9—17 mm.

Pontomediterrán, szárazságot, meleget kedvelő. Nem gyakori. (VI—IX.) Édeskömény virágján találták. Darázspókot zsákmányol. (= *decemguttatus* JUR.)

sexpunctatus F.

- 29 (26) A hátlemezeken az oldalfoltokon kívül keresztcsík is húzódik.

- 30 (31) A 2—3. hátlemez oldalfoltokkal (az utóbbiak legtöbbször igen kicsinyek), a 4. hátlemez keresztcsíkkal. Az áltorszelvény ráncai elől a lélegzőnyílás köré kanyarodnak. A tor fekete, legfeljebb a nagyobb példányokon a hát és utópajzs 1—1 folttal. A lábak részben pirosak. 8—12 mm.

Új faj hazánkban. Eddig Közép-Németországban ismerték. Valószínűleg a meleget kedveli. Faunaterületünkön az alábbi helyekről került elő : Kisalföld, Budapest, Szokolya, Kassa, az Alföld tiszántúli része, azonkívül a Mezőség és Horvátország. (VII—VIII.)

vorticoides HPT.

- 31 (30) A 2—3. hátlemez oldalfoltjai rendszeren fejlettek, a 4. hátlemez széles keresztcsíkkal. Az áltorszelvény erősen keresztülráncolt, a ráncok azonban nem kanyarodnak a lélegzőnyílások köré, hanem az elülső oldallemezig futnak. Az előhát két oldalán téglalap alakú nagyobb folt, a háton kerek, és az utópajzson is hasonló vagy szögletesebb folt van. Egyébként a *sexpunctatus*-hoz hasonló, külső szemkerete azonban fekete, legfeljebb keskeny világos csíkkal. A pontszemek lapos tompaszögben állanak. POL : OOL = 11 : 15. A tor oldala csak a hátulsó részében ráncolt. 3. íz : 1. + 2. íz = 33 : 33, szem : homlokfél = 17 : 30. 9—12 mm.

Eddig csak hazánkból ismerjük. (VI—VIII.)

Richardsi MÓCZÁR

- 32 (25) A 2. hátlemez oldalfoltokkal, a 3. fekete, a 4. keresztcsíkkal.
- 33 (34) A fejpajzs alsó szegélye csaknem egyenes. A 2—3. comb tövének kivételével piros. Áltorszelvényének oldalai gyengén íveltek, emiatt rövidebbnek látszik, felülete erősen keresztülráncolt. A pontszemek meglehetősen éles tompaszögben állanak. Szem : homlokfél = 17 : 30. Nagyobb, zömökebb faj, 10—14 mm.

Csaknem palearktikus elterjedésű, közömbös faj, mindenütt előfordul. (VI—IX.) Mezei katáng, csarab, murek virágjain lakmározik. *Chiracanthium* és *Lycosa* pókokat zsákmányol (= *Pompilus tripunctatus* LIND.)

versicolor SCOP.

- 34 (33) A fejpajzs alsó szegélye (oldalról nézve) ívelten kikerekített. Áltorszelvényének oldala egyenes, emiatt hosszabbnak látszik, a ráncoltsága is sokkal finomabb. Szem : homlokfél = 16 : 25. A 2—3. comb piros. Kisebb, karcsúbb faj, 8—13 mm.

Az előzővel együtt szélesen elterjedt, tőle gyakran nehezen elválasztható, közömbös, gyakori faj. (IV—IX.) Szil, kaszanyüg, bükköny, pusztai és magyar kutyatej, sarlófü, szarvaskocsord, pasztinák, murek, fekete bodza virágjain. *Trochosa*, *Arctosa* pókokat zsákmányol, amelyeket olykor elhagyott *Halictus*-fészkekben helyez el (= *splendidus* KOHL)

formicarius CHRIST

H í m e k

- 1 (28) Az előhát rövid, hossza közepén rövidebb vagy legfeljebb olyan hosszú mint az elülső fél szélessége. A hátpajzs és a tor (oldalnézetben) domború (6. ábra : C). Áltorszelvénye nem megnyúlt, többé-kevésbé domború, lekerekített, nem sima, fénytelen.
- 2 (11) Az utóhát és az áltorszelvény határán többé-kevésbé széles gerendázott rész csillog.
- 3 (6) Az 1—2. hátlemez különböző színű, az 1. fekete, a 2. piros folttal. A 3. hátlemezen és az előháton világos folt lehet.
- 4 (5) Egész teste fekete, sárga folt nélkül, csak a 2. hátlemez piros folttal. A csápостor alsó oldalát a 6. íztől kezdődően hosszában egy rövid szőr sor borítja. A szárny gyengén füstös, az elülső szárny barnás szegéllyel. 7—12 mm **notatus** ROSSI
- 5 (4) A 2. hátlemez sötétpiros foltján kívül a 3. hátlemezen kétoldalt elefántcsontszínű folt látható. Hasonló szín még a belső és külső szemkeret, az előhát és a hátfolt. Az utóbbi kettő kisebb példányokon hiányzik. A csápостor hasonló szőrkefe nélkül. A szárnyak barnán füstösek. 9—16 mm — **D í s z e s ú t o n á l l ó** **egregius** LEP.
- 6 (3) Az 1—2. hátlemez egyszínű piros. A 3. hátlemez és az előhát világos folt nélkül.

- 7 (8) A csápостor vége alul csupasz, szőrsor nélkül, az utóhát csaknem egész hosszában gerendázott, az ivarlemez hátulsó szegélye majdnem egyenesen levágott. A fejpajzs közepe kikerekített. Utóhát : utópajzs = 4 : 10. Halánték : szem = 16 : 20. Homlokfél : szem = 22 : 12. 9 mm
Szabó-Patayi MÓCZÁR
- 8 (7) A csáp 6—9. ízén alul egy sor kefeszerű rövid szőrsor húzódik. Az utóhát csak az alsó felében gerendázott. Az ivarlemez hátulsó szegélye körívszerűen lekerekített.
- 9 (10) A két első hátlemez és a 3. elülső része piros. A belső szemkeret alul elefántcsontszínű. Áltorszelvénye kissé megnyúlt, vízszintes része a lehajló résznél finomabban ráncolt. Nagyobb faj, 8—10 mm
affinis LIND.
- 10 (9) Csak az első két hátlemez piros. A belső szemkeret alul, a csáp mellett sárga, legfeljebb sötétbarna. Az utóhát az utópajzs 3/4-ével egyenlő. Kisebb faj, 7 mm
confinis HPT.
- 11 (2) Az utóhát és az áltorszelvény határán nincs külön gerendázott rész.
- 12 (17) Áltorszelvénye piros, narancsvörös.
- 13 (14) Áltorszelvénye narancsvörös, az utóhát, az utópajzs, a lábak egy része hasonló színű, egyebütt fekete. A nagyobb példányokon elefántcsontfehér foltok lehetnek a belső és külső szemkereten, az előhát két oldalán felül és esetleg a vállbütykökön, a 2—3. hátlemez két oldalán, esetleg a 4. hátlemezen közepén. A szárny gyengén füstös, sötétén szegélyezett. POL : OOL = 8 : 10. Ivarlemeze hosszanti irányban kissé felemelt gerinccel (6. ábra : B). 7—10 mm
Fabricii LEP.
- 14 (13) Az áltorszelvény nem narancsvörös, a potroh fekete vagy fekete és piros, gyakran világos foltokkal.
- 15 (16) Áltorszelvénye vérvörös. Az 1—2. szelvény többé-kevésbé piros, de lehet fekete is. Elefántcsontfehér a belső szemkeret alul, a 3. hátlemezen viszont 1—1 halvány folt. A szárny gyengén füstös. Szem : halánték = 20 : 14. Szem : homlokfél = 13 : 18. 8 mm
elegans SPIN.
- 16 (15) Áltorszelvénye, előhát vörösbarna. Az 1—2. szelvény és a lábak többé-kevésbé hasonló színűek, egyebütt fekete. Elefántcsontfehér lehet a belső szemkeret (gyakran), az előhát két foltja, a 3. hátlemez foltja. A szárny gyengén füstös. 14 mm
[fulvicollis COSTA]
- 17 (12) Áltorszelvénye fekete.
- 18 (19) A csápостor rozsdavörös vagy rozsdabarna, csak a csáptő és a csuklóíz fekete. A test fekete, a belső és külső szemkereten és a 2—4. hátlemez

két oldalán sárga foltok, a középháton egy, az 1. hátlemezen pedig nincs folt. A lábak pirosak, tövük fekete. 13—17 mm

simillimus HPT.

19 (18) A csápостor legalább felül mindig fekete.

20 (25) Az 1. hátlemez fekete, teste alig szőrözött. Kisebb fajok, 7—11 mm.

21 (22) A 2. comb fekete, legfeljebb külső vége előtt piros folttal. A fej fekete, a középhát és az utópajzs esetleg világos folttal. Az előhát oldalai párhuzamosak, oldalbarázdával (6. ábra : A). Az áltorszelvény igen finoman recézett, lehajló része lefelé szélesedő háromszög alakú horpádással. Az előhát elülső szélessége : hossza közepén = 42 : 21. Szem : homlokfél = 12 : 19. 9 mm

guttulatus COSTA

22 (21) A 2. comb legalább végső harmadában piros. A szemek belső oldalán 1—1 világos folt van. A középhát és utópajzs fekete.

23 (24) A 2—3. comb, a 3. lábszár legalább a tövén piros. Az áltorszelvény kissé megnyúltabb, finoman recézett. A 2. hátlemez kisebb, a 3. hátlemez nagyobb oldalfoltokkal. A 2. hátlemez foltja ritkán hiányozhat. Előhát elülső szélessége : hossza a közepén = 50 : 25. 7—11 mm

formicarius CHRIST

24 (23) A 2. comb csak végső harmadában piros, a 3. láb, mint előbb, legalább a tövén piros. Az áltorszelvény rövidebb, domborúbb, finoman recézett. A 2. hátlemez fekete (ritkán kis oldalfoltokkal), a 3. hátlemez rendszerint oldalfoltokkal. 8—9 mm

vorticossus HPT.

25 (20) Az 1. hátlemezen vagy fehér folt van, vagy testét sűrű, fekete szőrözet fedi. Nagyobb fajok, 11—18 mm.

26 (27) Testét sűrű fekete, elálló szőrözet nem fedi. Az 1. hátlemez elülső részén mindig van fehér folt. Egyéb fehér foltok a fejpajzson, a belső és külső szemkereten, az előháton, középháton, utópajzson és a 2—3. hátlemezek oldalain találhatók. A halánték a szem $\frac{2}{3}$ -ával egyenlő (15 : 25). A 3. csápíz az 1. és 2. együttes hosszával egyenlő. A szárny füstös, nem sárgás. Az áltorszelvény a hosszánál szélesebb (65 : 70), keresztülráncolt. 9—11 mm

sempunctatus F.

Változata :

1. Áltorszelvényének hátulsó sarkai oldalfoltokkal. A lábak nagyrészt pirosak. A halánték a szem $\frac{3}{4}$ -ével egyenlő (15 : 20). A 3. csápíz az 1. és 2. ízénél rövidebb. 10—13 mm. Spanyolországból, az Alföldről és Sajóvárkonyból ismert. (VII—VIII.)

f. nigripes COSTA

27 (26) Testét sűrű, fekete, elálló szőrözet fedi. Az 1. hátlemez mindig fekete. Sárga foltok találhatók a belső és külső szemkereten, az előháton, a középháton, a 2—4. hátlemezek oldalain ; általában azonban kicsinyek, visszahúzódtak. A szárny sötét szalmasárga, barna szegéllyel.

Áltorszelvénye a szélességénél valamivel hosszabb, keresztülráncolt.
11—14 mm [ichneumonoides COSTA]

- 28 (1) Az előhát megnyúlt, hosszú, oldalai párhuzamosak, középen sokkal hosszabb, mint az elülső szélességének fele (ha ritkán egyenlő, l. *C. octomaculatus*), elől meredeken esik le a nyak fölé. A hátpajzs és a tor körvonala lapos (6. ábra : D). Áltorszelvénye megnyúlt, lapos, legalább vízszintes részén sima.
- 29 (32) Szárnya szalmasárga, a barna szegély a sejtek egy részét is elborítja. Nagyobb fajok, 14 mm.
- 30 (31) Előhát az elülső félszélességénél alig hosszabb. Áltorszelvény gyenge fényű, hátulsó fele erőteljesen ráncolt. A fej gyengén kiszélesedett, lekerekített, az előhát fekete, fokozatosan előre hajlik, éles párkány nincs. Halánték : szem = 23 : 25. Az utóhát az utópajzs 1/4-e. 14 mm [octomaculatus ROSSI]
- 31 (30) Előhát csaknem olyan hosszú, mint elülső teljes szélessége. Áltorszelvény sima, tükörfényes, csak utolsó 1/5-ében hosszanti ráncokkal. A fej erősen kiszélesedett, az előháttal együtt éles párkányt visel. Az előhát kétoldalt hosszanti, széles, barnásvörös csíkkal. Szem : homlokfél = 12 : 21. 14 mm [bicolor F.]
- 32 (29) A szárny szürkén füstös, sötétebb szegéllyel. Áltorszelvénye legalább vízszintes részén sima, megnyúlt. Az előhát feltűnően megnyúlt, hossza : elülső szélessége = 25 : 35 vagy 30 : 45, esetleg 30 : 40! Fekete, a 3. comb mindig, a 2. néha részben piros. A belső és külső szemkereten, a középháton, az áltorszelvény két oldalán, a 2—3. hátlemez oldalain (a 2-on néha hiányzik) elefántcsontfehér folt van. Kisebb faj, 7—9 mm versicolor SCOP.

2. nem : *Priocnemis* SCHDTE.

Nagyobb részük kicsiny termetű. Színük fekete, a potroh elülső része legtöbbször piros. A homlok két oldalán olykor pontozás nélküli kis foltok vannak. Az utóhát felülete legtöbbször keresztülráncolt, közepén hosszanti irányban vagy háromszögletesen benyomott, illetve felülete sima, ragyogó, ezért »tükörnek« mondjuk. A középhát és a hátpajzs közé kétoldaltól egyes fajoknál az ún. háték nyomul be. Az 1. lábszár alsó oldala rövid, sokszor párosan álló tüskesorral szegélyezett. A lábszár felső oldalán ritka tüskesor ered, a lábszár végén pedig a tisztítótüskén kívül rövid, zömök, lefelé hajló tüskék ülnek. A 3. lábszáron az egész alsó felére jellemző tüske- és párkánysor vagy sorok (1. ábra : A) különösen jól fejlettek. Az elülső szárny gyakran sötétebb foltokkal, amelyek az alapér és az erecske környékét, majd a sugár-, a 2—3. könyök- és a 2. korongsejt, valamint a szárnysegély területét árnyékolják be. Kisebb fajokon a szárnycsúcs előtti mezőben egy világos folt, az „ablak” látható (11. ábra : D). A sugársejt a szárnycsúcs felé mindig hegyes szögben végződik. A hímek ivarlemeze változatos alakú és gyakran jellemző, elálló szőrözetet visel.

E nem fajai túlnyomó többségben a palearktikus faunartartományban, annak is inkább az északi részén terjedtek el, mintegy felváltják a déli *Cryptocheilus* nem fajait. Ebből következően legtöbb fajuk nedvességkedvelő, a hűvösebb éghajlatot kedveli. A néhány közömbös és melegkedvelő fajt külön felemlítjük. Faunaterületünkön inkább a dombvidéken a páradúsabb élőhelyek lakói. A *Priocnemissus* alnem tagjai mind kora tavaszi fajok, már III—IV-ben megjelennek. A *Priocnemis* s. str. alnemhez tartozók csak júniustól kezdve röpködnek, és több fajuk egész szeptemberig megtalálható. Faunaterületünkön 24 faj és 1 forma ismeretes.

A fajok túlnyomó többsége ivadékbölesőt csak ritkán ás, inkább más rovarok elhagyott járatait, általában kész üregeket használnak fel. Leggyakrabban *Lycosa*, *Trochosa*, *Drassodes* pókokat zsákmányolnak.

N ő s t é n y e k

- 1 (20) A középhát és hátpajzs közé kétoldaltól a háték alig nyomul be, az említett részek egymást érintik. Az elülső szárny könyökere csaknem eléri a szárnyszegélyt, a 3. könyöksejt alapja kiszélesedett, trapezoid alakú.
- 2 (17) Az áltorszelvény hosszú, elálló, ritka szőrözettel borított. A párhuzamos és a könyökér legtöbbször eléri a szárnyszegélyt. A fej a toránál alig szélesebb. Nagyobb fajok, 8—18 mm.
- 3 (6) Az áltorszelvény felülete durva, bőrszerű vagy kagylósan törött, rücskös (7. ábra : A), fénytelen.
- 4 (5) Az áltorszelvény elülső része bőrszerű, fénytelen, lehajló részében kétoldalt mind durvábban keresztülráncolt. Az utóhát tükre legtöbbször fordított Y-alakú (7. ábra : B). A 3. csápíz a csáptő hosszával egyenlő. A halánték keskenyebb, mint a szem (18 : 22), a szem a homlok felszélességének felével egyenlő (14 : 30). 8—14 mm.

Észak-európai faj. Túlnyomóan domb- és hegyvidéken él. (III—V.) Fűzlevelű, erdei és farkas kutyatejen tartózkodik

coriaceus DHLB.

- 5 (4) Az áltorszelvény elülső része durvább, közepe kagylósan törött, rücskös (7. ábra : A), kétoldalt fokozatosan mélyebb ráncoltságba átmenő. Az utóhát tükre kiszélesedett, inkább háromszög alakú. A 3. csápíz a csáptő és a csuklóíz együttes hosszával egyenlő. Halántéka a szeménél keskenyebb (20 : 25). 14 mm.

Nyugat-balkáni, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. Csak Simontornyan gyűjtötték. (IV—VI.) A szomorúfűz, a farkas és pusztai kutyatej virágait látogatja

rugosus ŠUST.

- 6 (3) Az áltorszelvény felülete sokkal finomabb, vízszintes része csaknem sima, halvány fényű, lehajló része keresztülráncolt.
- 7 (10) Az utóhát meglehetősen hosszú, tükre többé-kevésbé szabályos, egyenlőszárú háromszöghöz hasonló (7. ábra : D). A fejpajzs alsó szegélye egyenes. A 2—4. potrohszelvény rendszerint piros.
- 8 (9) A 3. csápíz legfeljebb az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő, végső szélességénél 3—4,5-szer hosszabb. A homlok legtöbbször 4 pontnélküli oldalfolttal. Homloka a szem 2/3-ával egyenlő. A 3. hátlemez hátulsó

szegélye olykor fekete, viszont a 4. hátlemez alapja is lehet pirosan áttetsző (8. ábra). Az utóhát tükre szabályos egyenlő oldalú háromszöghöz hasonló, fényesen csillogó (7. ábra : D). 9—16 mm.

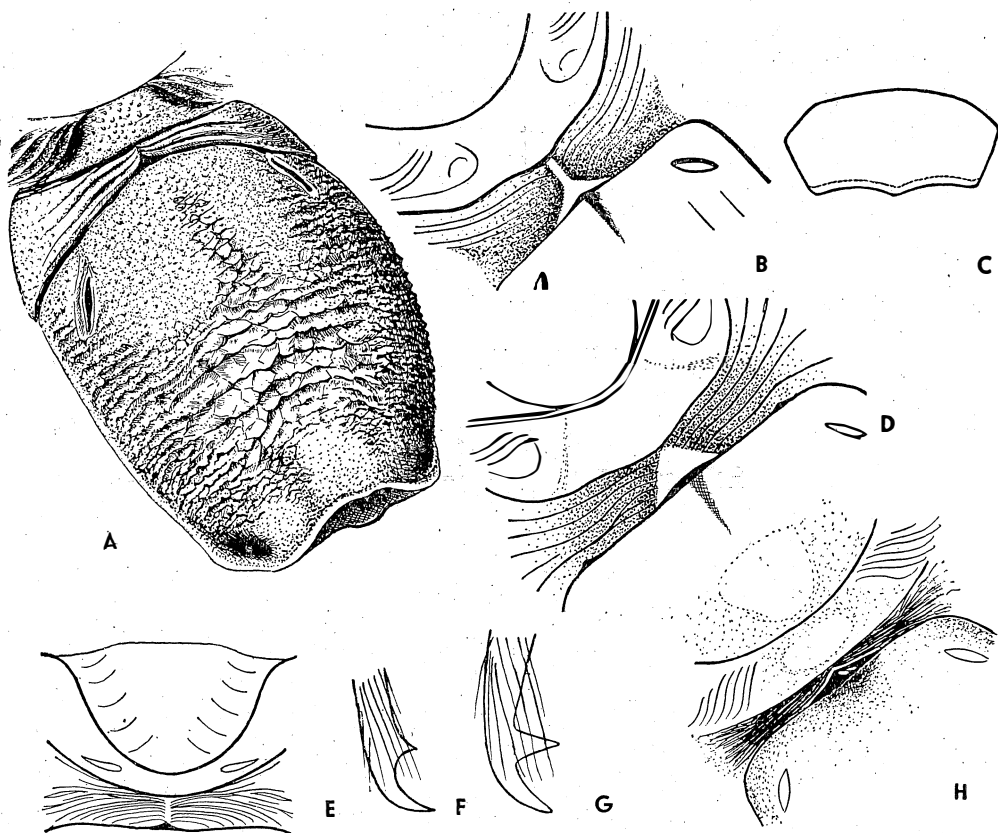
Palearktikus, közömbös faj. (III—VI.) Mindenütt gyakori. A kőkényen, a farkas és fűzlevelű kutyatejen táplálkozik. *Drassodes*, *Trochosa*, *Lycosa*, *Tarentula* pókokat zsákmányol (= *fuscus* F.) — Tavaszi úton álló

perturbator HARRIS

- 9 (8) A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszánál sokkal (55 : 44), végső szélességénél 5—5,3-szer hosszabb. A 3. hátlemez csaknem végig piros. Az utóhát tükre keskenyebb, nem mindig szabályos egyenlő oldalú háromszög. A szem valamivel keskenyebb, mint a homlokfél 2/3-a (22 : 35). 15—18 mm.

Közép-európai faj, inkább a hegyekben él. (IV—VI.)

Šusterai HPT.

7. ábra. A : *Priocnemis rugosus* ŠUST. áltorszervénye — B : *P. coriaceus* DHLB. utóhát — C : *P. mimulus* WESM. fejpajzsa — D : *P. perturbator* HARRIS utóhát — E—F : *P. exaltatus* F. ; E : pajzsa és utóhát ; F : lábkarma — G : *P. femoralis* DHLB. lábkarma — H : *P. vulgaris* LEP. utóhát (Eredeti)

- 10 (7) Az utóhát tükre más alakú, az 1—2. hátlemez teljesen, a 3. csak alapján piros. A fejpajzs alsó szegélyének közepe gyakran tompán előugró.
- 11 (14) A fejpajzs alsó szegélye egyenes vagy ívelt, középen nem előugró. A 3. csápíz legalább az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő.
- 12 (13) Az utóhát széles, az utópajzs 2/3-ával egyenlő, középen egy hátrafelé fokozatosan kiszélesedő fényes vonallal kettéosztott. Halántéka szeménél keskenyebb. A 3. csápíz kissé rövidebb, mint a 2. és 3. íz együtt (30 : 32). Áltorszelvénye finom bőrszerű, lehajló része keresztülráncolt. 13—14 mm.

Ritka európai faj, csak Belgiumból, Tirolból és Németországból ismert. Eddig Őrszentmiklós és Simontornya környékén gyűjtötték. (IV—V.)

Enslini HPT.

- 13 (12) Az utóhát sokkal keskenyebb, legfeljebb az utópajzs felével egyenlő, középen szélesen benyomott és lelapított háromszöghöz hasonló (7. ábra : H). Halántéka olyan széles, mint a szeme (25 : 27). A 3. csápíz hosszabb, mint az 1. és 2. íz együtt. Homlokán nincs pont nélküli mező. Áltorszelvényének felülete finom bőrszerű, kétoldalt és hátul karcolt. Szem : homlokfél = 25 : 35. 12—18 mm.

Közép-európai faj, Olaszországban is előfordul. Domb- és hegyvidékeinken él. (IV—VII.) Fűzelevél-, farkas- és pusztai kutyatejen figyelték meg

vulgaris LEP.

- 14 (11) A fejpajzs alsó szegélye középen és a sarkokon kissé kiugró.
- 15 (16) Az utóhát sokkal rövidebb, mint az utópajzs, annak alig 1/3-a, középen boltívszerű, alul kiszélesedő fénylő tükörrel. Áltorszelvénye bőrszerű, igen finoman keresztülráncolt. A fejpajzs alsó szegélye középen tompaszög alakban gyengén kiugró (7. ábra : C) (felül-, illetve oldalnézetben). Szem : homlokfél = 16 : 26. Halánték : szem = 20 : 25. Homlokán nincs pont nélküli mező. A lábak ritkán részben rozsdaszínűek, a pontszemek hegyesszögben állanak. 9—12 mm.

Palearktikus faj. Nem ritka dombvidékeinken és a hegyekben. (III—IX.) Szomorúfűzön, tölgyön, kányaszomboron és kutyatejféleken gyűjtötték

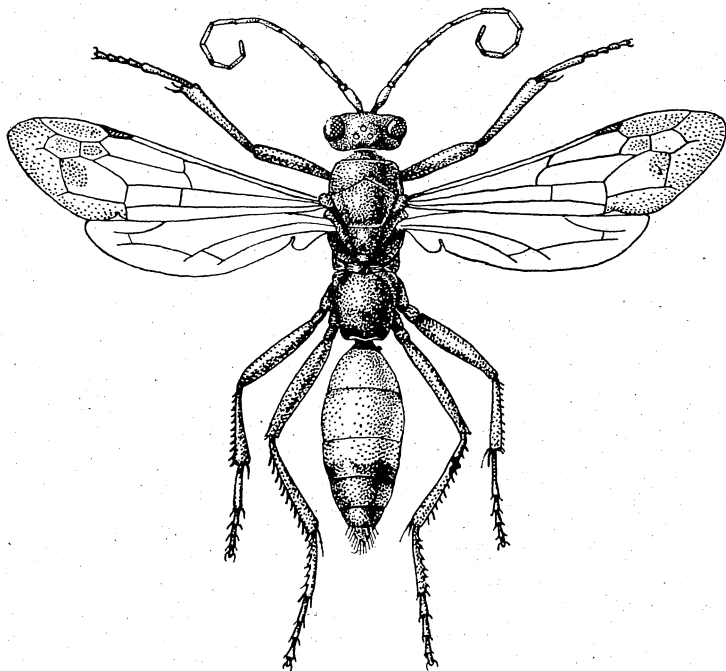
mimulus WESM.

- 16 (15) Az utóhát csaknem olyan hosszú, mint az utópajzs (5 : 7), középen egy fordított Y-alakú fénylő tükörrel. Az áltorszelvény igen finom bőrszerű. Fejpajzsa középen nem annyira kiugró, homlokán csaknem mindig van pont nélküli mező. A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő (30 : 30). Szem : homlokfél = 17 : 26. A pontszemek hegyesszögben állanak. Lábai feketék. 8—15 mm.

Palearktikus faj, a mérsékelt égövben elterjedt. Főleg tölgyesekben, vizek mentén gyűjtötték. (III—VI.) Szomorúfűz, farkas- és sár kutyatej virágait látogatja

Clémenti HPT.

- 17 (2) Az áltorszelvényt nem borítja ritka, elálló szőrözet. A párhuzamos és a könyökér a szárnyszegélyt nem éri el, tőle nem messze eltűnik. A fej a tornál feltűnően szélesebb, 55 : 35, illetve 60 : 45. Kicsiny, 5–8 mm-es fajok.

8. ábra. *Priocnemis perturbator* HARRIS ♀ (Állathatározó nyomán)

- 18 (19) A fej a vállszélesség másfélszeresénél is szélesebb. Fej : váll = 63 : 40, vagy 52 : 32. Utóháta a legtöbbször középen nem végig kettéosztott, csak rövidebb háromszög alakú tükörrel. A homlok fénylő. Általában 6, ritkábban 7 mm.

Európai faj, inkább az Alföldön él. Nem gyakori. (VI–IX.) Murokon. *Lycosa*, *Tarentula*, *Trochosa*, *Xysticus* pókokat zsákmányol

minor ZETT.

- 19 (18) A fej a vállszélesség másfélszerese. Fej : váll = 68 : 46 vagy 52 : 35. Az utóhát közepén leggyakrabban háromszög alakban benyomott. A homlok halvány, csaknem fénytelen. Inkább 7 mm, de lehetnek 5–6 mm-es példányok is.

Palearktikus, kevésbé igényes faj. Alföldön, hegyekben egyaránt gyűjtötték. (V–VIII.) Szarvaskocsordon találták (= *Salix Schencki* KOHL)

Klosei HPT.

- 20 (1) A középhát és a hátpajzs közé két oldalról a háték olyannyira benyomul, hogy az említett részek nem érintik egymást. Az elülső szárny könyökere a keskeny alapú 3. könyöksejt után rövidesen eltűnik, nem éri el a szárnyszegélyt. A 3. könyöksejt messze van a szárnyszegélytől.

Az elülső szárny szárnyvégi sötét foltjában világos „ablak” van (*Priocnemis* alnem).

- 21 (22) A tor nagy részben barna, nevezetesen a fejpajzs, a rágók, az előhát, néha az áltorszelvény és az 1—3. hátlemezek nagy része. A pontszemek hegyesszögben állanak, a halánték a szem $2/3$ -ával egyenlő (10 : 15). A 3. csápíz a csáptő hosszával egyenlő, az utóhát az utópajzsnál rövidebb. A szem a homlok félszélességének $2/3$ -ával egyenlő.

Palearktikus faj, inkább a dombokon és a hegyeken él, ritka. Az áttelelt nőstények kora tavaszi fészkeiből VII—IX-ben repülnek ki, s utódaik a murek, északi kakukfű, sarlófü virágjain tanyáznak

minutus LIND.

- 22 (21) A tor, az egész test, legtöbbször az első hátlemezeket kivéve fekete.
- 23 (28) A lábkarmok feltűnő nagy fogat viselnek (7. ábra : F—G).

- 24 (25) A karomfog a karom közepén áll, sokkal kisebb, mint a karom hegye (7. ábra : F). Az utóhát az utópajzsnál feltűnően hosszabb (10 : 8), finoman keresztülráncolt, lapos, fénylő hosszanti barázdával kettéosztott (7. ábra : E). A 3. csápíz sokkal hosszabb, mint az előző két íz együtt. Az 1—2. szelvény és a 3. alapja piros. 8—10 mm.

Euroturáni, közömbös faj, helyenként délebbre (Spanyolország) is előfordul. Eléggyé gyakori. (VII—VIII.) Szarvaskocsordon tanyázik. Lycosidae, Pisauridae Salticidae családok pókjait, különösen *Dolomedes*, *Arctosa*, *Trochosa*, *Tarentula* fajokat zsákmányol

exaltatus F.

- 25 (24) A karomfog a karom csúcsa előtt áll és csaknem olyan hosszú, mint a karom hegye (7. ábra : G).
- 26 (27) Potroha fekete, legfeljebb az 1—2. szelvény oldala, a 2. hátulsó oldala, a 2. hátulsó szegélye igen halvány rozsdavörös színben áttetsző. Az utóhát az utópajzsnál hosszabb. A pontszemek hegyesszögben állanak. A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő. 6—9 mm.

Mediterrán faj, Közép-Európaig előfordul, nálunk nedvességekdedvelő. Budapestről, Bősárkányról, Zamárdiról, Kisbalatonról, Harkányfürdőről és Bátorligetről ismert. (V—IX.)

melanosoma KOHL

- 27 (26) Az 1—2. potrohszelvény és a 3. alapja piros. Az utóhát olyan hosszú, mint az utópajzs (6 : 6). A pontszemek derékszögben állanak. A szem a homlok fél szélességével majdnem egyenlő (16 : 20). A 3. csápíz az előző két íz hosszával majdnem egyenlő. Halánték : szem = 14 : 21. A karomfog fejlett. 7—10 mm.

Palearktikus, közömbös, inkább nedvességekdedvelő faj. Ritka, nagyjából a hegyekből ismeretes. (VI—VII.) Sarlófüvön. *Ergana*, *Evarcha*, *Trochosa*, *Lycosa* pókokat zsákmányol

femoralis DHLB.

Változata:

1. A törzsalakhoz hasonló, de pontszemei hegyesszögben állanak, a homlok pontozása sokkal sűrűbb, a pontok közötti részek kisebbek, mint a pontok maguk. A homlok barázdával. A 3. csápíz a csáptónél alig hosszabb.

Csak Máriabesnyőről és Borosjenőről ismert

f. fennica HPT.

- 28 (23) A lábkarok csak rendes, kicsiny fogat viselnek.

- 29 (32) Az áltorszelvény felülete keresztülráncolt, nem sima.

- 30 (31) A test teljesen fekete. Áltorszelvénye erősen keresztülráncolt, hosszanti barázda rajta soha sincs. Az utóháat $1/3$ -dal rövidebb, mint az utópajzs ($4:6$), középen csak felszínesen, igen sekélyen, háromszög alakúan benyomott. A halánték alig keskenyebb, mint a szem szélessége. A 3. csápíz az előző két íz együttes hosszával egyenlő. $8-10$ mm.

Nyugat-mediterrán faj, Budáról és Simontornyáról került elő. (IV—V.) Farkas kutyatejen gyűjtötték. *Lycosa*, *Drassodes*, *Chiracanthium*, *Xysticus* pókokat zsákmányol (= f. *Bellieri* MÓCZÁR nec SICH.)

propinquus LEP.

- 31 (30) A potroh 1—2. szelvénye, továbbá a 3. szelvény alapja piros. Áltorszelvénye finoman keresztülráncolt, többé-kevésbé mély hosszanti barázdával. Utóháat: utópajzs = $3:5$ vagy $4:5$, igen mély, háromszög alakú tükörrel. A halánték a szem mintegy $2/3$ -ával egyenlő. A 3. csápíz csaknem olyan hosszú, mint az előző két íz ($19:20$). POL:OOL = $6:8$. A szem a homlokfél $2/3$ -ával egyenlő ($12:18$). $8-9$ mm.

1955-ben írták le Kéthalomról, azóta Kónyaföldön, Makón és Apajpusztán is megtalálták. Cickafark és murek virágján (VI—VIII.)

Haupti MÓCZÁR

- 32 (29) Az áltorszelvény felülete sima, legfeljebb pontozott, de nem keresztülráncolt.

- 33 (36) A csáp feltűnően karcsú, vagy a fejtető feltűnően kiszélesedett, az utóháat rendes, nem összeszűkült.

- 34 (35) A 3. csápíz hosszabb, mint az előző két íz együttes hossza ($31:26$). A 4. csápíz a csáptő és csuklóíz hosszával egyenlő. A fejpajzs alul gyengén kikerekített. Áltorszelvényének felülete elől bórszerű, majd karcolt, hátul finoman keresztülráncolt. Halánték: szem = $11:25$. Nagyobb faj, $9,5-10$ mm.

Nyugat-mediterrán faj, valószínűleg a meleget kedveli. Eddig csak Pest-lőrincről és Budapestről került elő. (VIII.)

longicornis HPT.

- 35 (34) A 3. csápíz az 1. és 2. íz hosszánál rövidebb ($19:22$). A fejtető feltűnően kiszélesedett, a halánték a szeménél is szélesebb ($16:13$) (13. ábra: C). Mindhárom pontszeme az összetett szemek felső csúcsát összekötő egyenes vonal felett van (13. ábra: B). A pontszemek feltűnően széles tompaszögben állanak. 7 mm.

Endemikus, a szárazsághoz, szikékhez ragaszkodó faj. Csak Kéthalomról, Kiskunfélegyházáról került eddig elő. (VIII.) Murokon gyűjtötték

crassicapitis MÓCZÁR

- 36 (33) A csáp nem karcsú, a 3. íz legfeljebb az előző két íz hosszát éri el, a fejtető sem szélesedett ki. A pontszemek helyzete is rendes.
- 37 (38) Az utóhát középen elkeskenyedett, a *vulgaris*-éra emlékeztet, középen szélesen benyomott. Az előhátnak a nyakra hajló szegélye sárgáspiros. Áltorszelvénye fényes, finom skulptúrával. A pontszemek derékszögben állanak, a hátulsók közelebb vannak egymáshoz, mint az összetett szemekhez (10 : 12). A szem a homlok fél szélességének 2/3-ával egyenlő (19 : 24), a halánték keskenyebb, mint a szem (14 : 24). 8–11 mm.

Észak-európai faj, Közép-Európában is elterjedt. Valószínűen közömbös, nem ritka. (VI–IX.) Pusztai kutyatejen, sarlófüvön, szarvaskocsordon és murokon gyűjtötték

Schiödtei HPT.

- 38 (37) Az utóhát közepe nem elkeskenyedett.
- 39 (42) Az utóhát közepén levő tükrő háromszögletes.

- 40 (41) A tükrő szabályos háromszögletes, a *perturbator*-éra (7. ábra : D) emlékeztet. A lábak, különösen a 3. comb, nagy kiterjedésben rozsdabarnák. Áltorszelvénye fénylő, finom skulptúrájú. Szem : homlokfél = 17 : 20, halánték : szem = 10 : 24. A 3. csápíz az előző két íz együttes hosszával egyenlő. A 3. íz végső szélessége : hossza = 10 : 36. 7–9 mm.

Palearktikus, közömbös faj. Nem ritka. (VI–IX.) Sarlófüvön, pasztinákon, murokon gyűjtötték. *Meta reticulata* L., *Lycosa ruricola* De GEER pókokat zsákmányol

obtusiventris SCHDTE.

- 41 (40) Az utóhát tükre többé-kevésbé lapított háromszöghöz hasonló (11. ábra : A). Utóháta alig rövidebb, mint utópajzsa (4 : 5). A 3. könyöke sejt keskeny és magas, a 2. könyöke sejt sokkal szélesebb. A 2. kereszter erősen megtört (11. ábra : C). A lábak nagy része fekete. Áltorszelvénye elől tompa fényű, finoman hálózatos mozaikszerű, hátul gyengén ráncolt. Szem : homlokfél = 15 : 15 vagy 13 : 18. A 3. csápíz : 1. és 2. íz = 20 : 20 vagy 20 : 18. A halánték a szem szélességének felénél kissé szélesebb (10 : 18). 7–8 mm.

Mediterrán fajnak látszik, bár csak Olaszországból, hazánkban Budapestről és Kéthalomról, továbbá Újvidékről, Kassáról, Hadadról és Vízaknáról ismert. Ritka. (VI–VIII.) Murokon repül

fastigiatus HPT.

- 42 (39) Az utóhát közepén levő tükrő félkör alakú, vagy csak a hosszában húzódó fénylő csík alakjában látható.
- 43 (44) A tükrő kicsiny, az utóhát hosszának felénél alig hosszabb, félkör alakú, felette az utóhát keresztráncai megszakítás nélkül átfutnak. Az előhát nyakszegélye fekete. Áltorszelvényének skulptúrája finom. A homlok pontozottsága ritkább. A pontszemek derékszögben állanak,

egymáshoz kissé közelebb vannak, mint az összetett szemekhez (8 : 9).
Halánték : szem = 11 : 20. Szem : homlokfél = 14 : 18. 6–9 mm.

Palearktikus, közömbös, gyakori faj. (VI–IX.) Pasztinákon, murek virágjain találták. *Pterotricha*, *Hasarius*, *Aelurillus*, *Dendryphantes*, *Drassodes*, *Clubione*, *Evarcha* pókokat zsákmányol

pusillus SCHDTE.

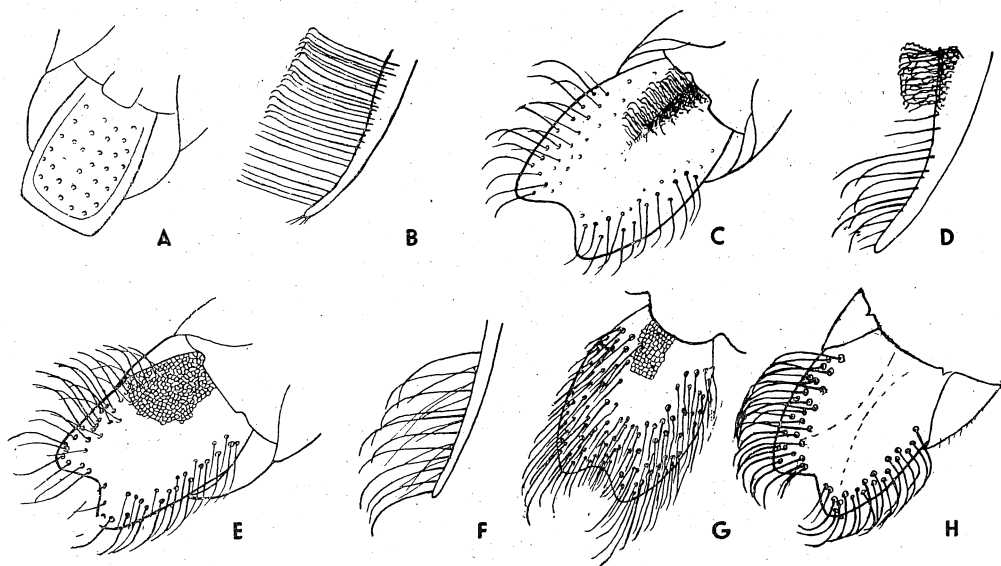
- 44 (43) Az utóhát közepén, hosszanti irányban csak egy fénylő csíkban megszakított, hossza az utópajzs hosszával egyenlő. Áltorszelvénye halvány fényű. A pontszemek gyenge hegyesszögben állanak. 6,5–8 mm.

Valószínűen Európában elterjedt. Hazánkban csak Simontornyáról közölték, bizonyító példányunk nincs. (VII–IX.)

cordivalvatus HPT.

H í m e k

- 1 (22) A hátsó pontszemek mögött nincs horpadás. Túlnyomórészt nagyobb, 6–15 mm-es fajok.
- 2 (19) Az 1–3. hátlemez piros, legalább a fejtető erősen szőrözött.
- 3 (6) Az áltorszelvény felülete igen durva, fénytelen.
- 4 (5) A fejpajzs alsó szegélye egyenes. Áltorszelvénye bőrszerű. A fej felűnően erősen szőrözött. Az ivarlemez (9. ábra : A–B) vége levágott,

9. ábra. A–B: *Priocnemis coriaceus* DHLB. ♂ ivarlemeze; A: felülről; B: oldalról — C–D: *P. Enslini* HPT. ♂ ivarlemeze; C: felülről; D: oldalról — E–F: *P. Clémenti* HPT. ♂ ivarlemeze; E: felülről; F: oldalról — G: *P. Šusterai* HPT. ♂ és H: *P. perturbator* HARRIS ♂ ivarlemeze felülről (Eredeti)

felülete szőrözött, a szőrök hegye legfeljebb meggörbülő, de nem hullámos. A halánték a szem szélességével egyenlő. 6—10 mm

coriaceus DHLB.

- 5 (4) A fejpajzs alsó szegélye ívelten kikerekített. Az áltorszelvény elülső része durva, bőrszerű, hátul durván kérges s keresztülráncolt. A fej szőrözete ritkább. Az ivarlemez sarkai lekerekítettek s a rajta levő szőrözet a vége előtt hullámos **rugosus** ŠUST.
- 6 (3) Az áltorszelvény felülete sokkal finomabb, többé-kevésbé fénylő.
- 7 (14) Az ivarlemez hátulsó szegélye középen mélyen kikerekített.
- 8 (9) Az ivarlemez töve középen, hosszanti irányban kissé tetőszerűen fel-emelt ; e részt igen rövid, sűrű, hullámos szőrök borítják. Az ivarlemez egyéb részein csak ritkán álló s csak a végükön kifelé hajló szőrök erednek (9. ábra : C, D). A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő. Az utóhát olyan hosszú, mint az utópajzs, jellegzetes csillag alakú tükrörel. A szem a homlok fél szélességének $2/3$ -ával egyenlő (14 : 22). 12—14 mm **Enslini** HPT.
- 9 (8) Az ivarlemez töve nem felemelt, közepe sima, szőrtelen, többé-kevésbé fénylő és csak a széleken szőrözött.
- 10 (11) Az ivarlemez oldalai egyenesek, csaknem párhuzamosak, felülete pikkelyes csillogású, vége többé-kevésbé derékszög alakban kimetszett (ennek mélysége nem egyforma). Sarkai lekerekítettek, a szegélyeken elálló, a végükön kifelé hajló szőrök erednek (9. ábra : E—F). Az utóhát legtöbbször olyan hosszú, mint az utópajzs. 7—9 mm **Clémenti** HPT.
- 11 (10) Az ivarlemez oldalai íveltek, kerülete hordó alakú.
- 12 (13) Az ivarlemez közepe fényes, sima. A peremszőrök végükön egy magasságban, erősen, csaknem derékszögben visszahajlottak (9. ábra : H). Utóháta utópajzsának hosszával egyenlő. Kisebb faj, 7—12 mm **perturbator** HARRIS
- 13 (12) Az ivarlemez közepe gyengén csillogó, mozaikszerű. A peremszőrök sűrűbbek, végükön csak gyengén hajlottak (9. ábra : G). Utópajzs : utóhát = 10 : 8. Nagyobb faj, 14—15 mm **Susterai** HPT.
- 14 (7) Ivarlemez hátulsó szegélye legtöbbször egyenesen levágott, ritkán egészen gyengén kikerekített.
- 15 (16) Az ivarlemez tövén álló szőrök rövidebbek, mint a végén levők, a szőrök a csúcstól fokozatosan hosszabbodók. A rövidebbek hullámosak, a hosszabbak egyenesebbek és csak a végükön meggörbültek (10. ábra : B—C). Az ivarlemez vége gyengén kikerekített (10. ábra :

B). Az utóhát az utópajzsnál hosszabb (10. ábra : A). A 3. csápíz rövidebb, mint az 1. és 2. íz együtt. Szem : homlokfél = 10 : 17. Halánték : szem = 15 : 15. 7–8 mm.

Subendemikus faj. Budapestről, Órszentmiklósról, a Nadap melletti erdőből és Ausztriából került elő. (IV–V.)

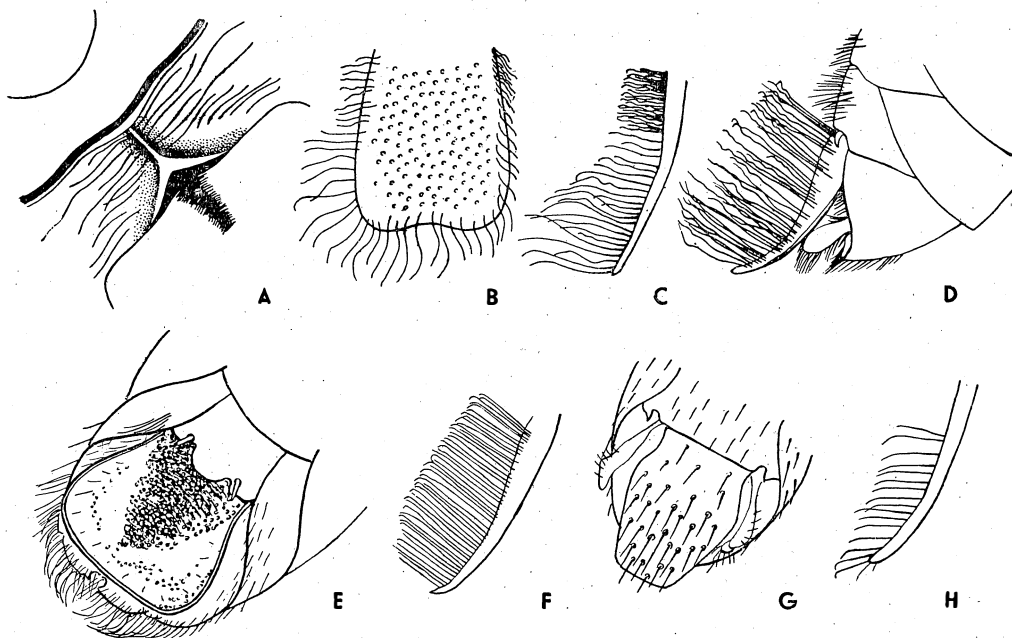
Hankói MÓCZÁR

16 (15) Az ivarlemez tövét borító szőrök legalább olyan hosszúak, mint a végén levők. Az ivarlemez vége egyenes vagy kifelé ívelt.

17 (18) A fejpajzs alsó szegélye egyenesen levágott. Az ivarlemez vége felpördült, sűrű hullámos szőrökkel borított, a szőrök meggörcsült hegyei a lemez középvonala felé hajlottak, a lemez csúcsán nőtt szőrök ritkábban állanak, s inkább csak hegyük táján visszagörcsültek (10. ábra : D). 3. csápíz : 1. és 2. íz = 24 : 26, szem : homlokfél = 15 : 22. 9–12 mm. (= *hungaricus* HPT. in litt.) **vulgaris** LEP.

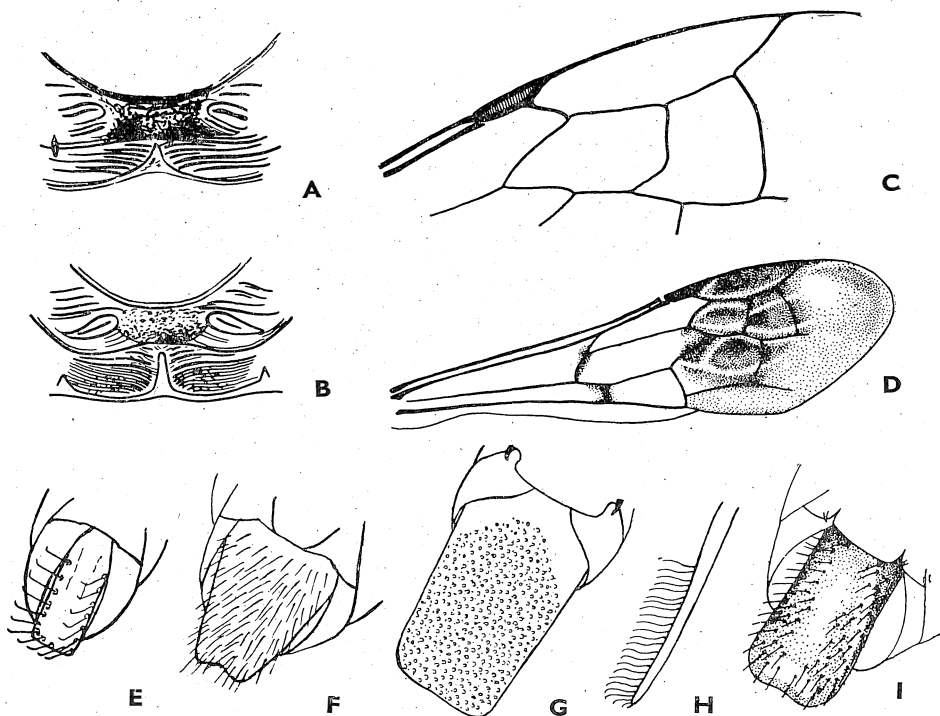
18 (17) A fejpajzs alsó szegélye gyengén hullámos, közepén tompa kiugrással. Az ivarlemez vége gyengén kifelé ívelt, alapja háromszög alakban kissé felemelt, itt a sűrű pontozás és a dús szőrözet miatt fénytelen, a lemez vége előtt kissé homorú (10. ábra : E). Az ivarlemezt borító szőrök magassága általában egyforma (10. ábra : F). 6–10 mm

mimulus WESM.

10. ábra. A—C: *Priocnemis* *Hankói* MÓCZÁR ♂; A: utóháta; B: ivarlemeze felülről; C: oldalról — D: *P. vulgaris* LEP. ♂ ivarlemeze és potrohvége oldalról — E—F: *P. mimulus* WESM. ♂ ivarlemeze; E: felülről; F: oldalról — G—H: *P. femoralis* DHLB. ♂ ivarlemeze; G: felülről; H: oldalról (Eredeti)

- 19 (2) A 3. hátlemez vagy teljesen fekete, vagy feketén szegélyezett. Szőrözete gyenge, alig látható. Kisebb fajok, 4–6 mm.
- 20 (21) Az ivarlemez vége lekerekített (11. ábra : I), főleg a lemez szegélye menti sávban szőrözött. Az ivarlemez felülete meglehetősen durván pontozott. Az 1–2. potrohszelvény és a 3. alapja piros. 5–6 mm
Klosei HPT.
- 21 (20) Az ivarlemez vége egyenesen levágott, sarkai gyengén lekerekítettek, a szegélyén ritka szőrsor ered (11. ábra : E). Legfeljebb a 2. hátlemez piros, az 1. hátlemez hátulsó szegélye pirosan áttetsző. Kicsiny faj, 4–5 mm
minor ZETT.
- 22 (1) Mindkét hátulsó pontszem 1–1 horpadás szélén ül. Mindig kisebb fajok, 4–8 mm.
- 23 (24) A test egy része barna, nevezetesen a csáptő, részben az előtor, az 1. hátlemez és esetleg a 2. hátlemez alapja. Ivarlemeze barnás, hosszú, keskeny, a közepéig hosszant kissé felemelt. Felülete csaknem csupasz (12. ábra : B). 4 mm
minutus LIND.

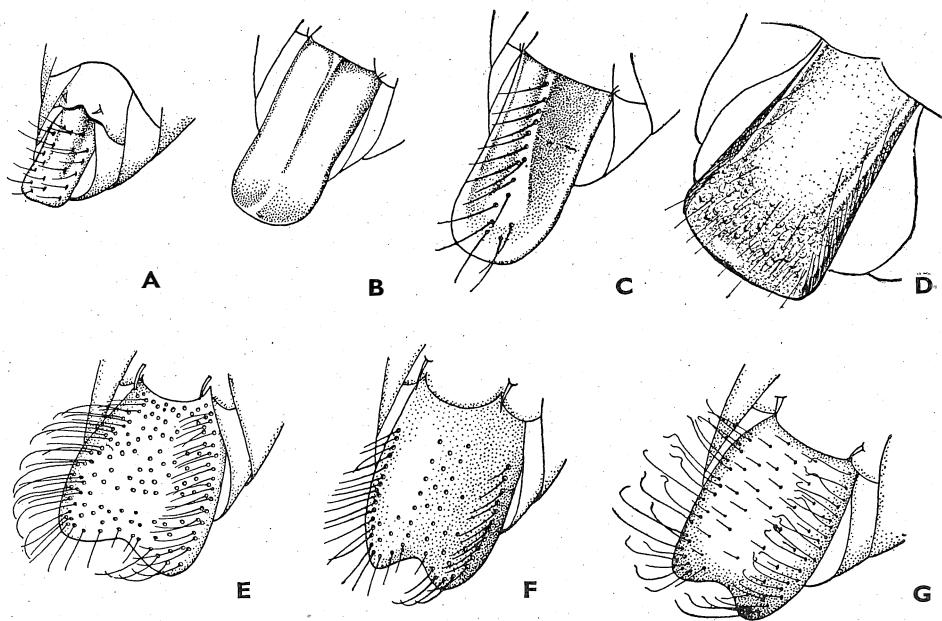

11. ábra. A—C: *Priocnemis fastigiatus* HPT. ; A: ♀ utóháta ; B: ♂ utóháta ; C: előső szárnya — D: *P. femoralis* DHLB. elűső szárnya — E: *P. minor* ZETT. ♂ és F: *P. melanosome* KOHL ♂ ivarlemeze felűlről — G—H: *P. exaltatus* F. ♂ ivarlemeze ; G: felűlről ; H: oldalról — I: *P. Klosei* HPT. ♂ ivarlemeze felűlről (A—C: HAUPT —, D, I: WILCKE nyomán, E—H: eredeti)

- 24 (23) A test fekete és piros, sohasem barnás.
- 25 (30) A karom meglehetősen nagy karomfoggal. Az utóháta az utópajzsnál mindig hosszabb.
- 26 (27) Az ivarlemez oldalai csaknem párhuzamosak, felülete sűrűn pontozott s feltűnő rövid szőrökkel borított (11. ábra : G—H). Az 1—2. hátlemez és a 3. alapja piros. 7 mm **exaltatus F.**
- 27 (26) Az ivarlemez oldalai a vége felé összemenők, felülete hosszabb és ritkább szőrrel fedett. Teste gyakran fekete, s ekkor csak a 2. hátlemez és az első lábszár piros.
- 28 (29) Az ivarlemez végső szegélye többé-kevésbé kikerekített. Felülete gyakran hosszanti csatornával. Szőrözete meglehetősen sűrű, hátrafelé dőlt (11. ábra : F). 6—7 mm **melanosoma KOHL.**
- 29 (28) Az ivarlemez végső szegélye egyenes vagy legömbölyített, de nem kikerekített, hosszanti csatorna nélkül (10. ábra : G). Felülete kissé ritkábban szőrözött. 5—7 mm **femoralis DHLB.**

Változata:

1. Fekete, 1. lába a térdétől pirosas. Ivarlemezének hátulsó szegélye közepén egy meglehetősen széles csúcsba előreugrik, a szőrök végükön zászlószerűen visszahajlottak. Utolsó előtti haslemezének hátulsó szegélye hosszú sertékkal fedett

f. *fennica* HPT.

12. ábra. A : *Priocnemis fastigiatus* HPT. ♂ ivarlemeze felülről — B : *P. minutus* LIND. ♂, C : *P. obtusiventris* SCHDTE. ♂, D : *P. crassipitris* MÓCZÁR ♂, E : *P. cordivalvatus* HPT. ♂, F : *P. pusillus* SCHDTE. ♂ és G : *P. Schiödtei* HPT. ♂ ivarlemeze (A : HAUPT —, B, C, E—G : WILCKE nyomán, D : eredeti)

- 30 (25) Karmai rendesek. Utóháta az utópajzsnál nem hosszabb.
- 31 (38) Az ivarlemez oldalai egyenesek, többé-kevésbé párhuzamosak. Hosszúság vagy négyszögletes.
- 32 (33) Az 1—2. hátlemez és a 3. alapja barnáspiros. Az utóhát csaknem a hátpajzs hosszával egyenlő. Az ivarlemez közepe felé kissé felemelt és elkeskenyedő, végén ismét kissé szélesebb, lekerekített, felületét ritkán hosszú, ferdén elálló szőrök borítják (12. ábra : C). 5—7 mm
obtusiventris SCHDTE.
- 33 (32) A test teljesen fekete, legfeljebb a rágók és a lábak egy része piros.
- 34 (35) Az ivarlemez oldalai a vége felé szétmenők ; a végén gyengén ívelt, ritka szőrözettel, két oldalán, közvetlenül az oldalak mellett keskeny, fénylő hosszanti gerinccel (12. ábra : D). Az utóhát az utópajzsnál rövidebb (7 : 8) (13. ábra : A). 3. csápiz : csáptő = 8 : 9, szem : homlok-félszélesség = 9 : 11, halánték : szem = 10 : 12. 5—6 mm
crassicapitis MÓCZÁR
- 35 (34) Az ivarlemez oldalai párhuzamosak, egyenesek, vége levágott.
- 36 (37) A rágók és a lábak egy része piros, az ivarlemez rövid, szőrözete sűrű, fénylő, oldalgerince nincs (12. ábra : A). Az utóhát hosszabb, mint az utópajzs (7 : 5). 3. íz : csáptő = 10 : 7, szem : homlokfél = 12 : 13 szem : halánték = 18 : 7.5, 5 mm
fastigiatus HPT
- 37 (36) Teste teljesen fekete, az ivarlemez négyszögletes, felülete fénylő, elszórtan pontozott, finoman és elszórtan szőrözött. Az utóhát rövidebb, mint az utópajzs. A fejpajzs alsó szegélye kétszeresen kivágott. 8 mm
propinquus LEP.
- 38 (31) Az ivarlemez oldalai ívelték. Zömök, csaknem olyan széles, mint amilyen hosszú.
- 39 (40) Az ivarlemez az alapja felé erősen elkeskenyedett, szív alakú, a vége gyengén kikerekített, peremét hátrafelé ferdén elálló szőrsor szegélyezi (12. ábra : E). 5—5,6 mm
cordivalvatus HPT.
- 40 (39) Az ivarlemez az alapja felé csak gyengén elkeskenyedett, hordó alakú.
- 41 (42) Az utóhát keskeny hosszanti tükörrel, az utópajzsnál kevésbé hosszabb. Az ivarlemez peremszőrözete hátrafelé dőlt (12. ábra : F). A szem a homlok fél szélességének 3/4-ével egyenlő (15 : 20). 5—7 mm
pusillus SCHDTE.

- 42 (41) Az utóhát tükre jóval szélesebb, hossza az utópajzs hosszával egyenlő. Az ivarlemez peremszőrei függőlegesen állanak, nem megdőltek (12. ábra : G). 7—8 mm
Schödtei HPT.

3. nem : *Pocilagenia* HPT.

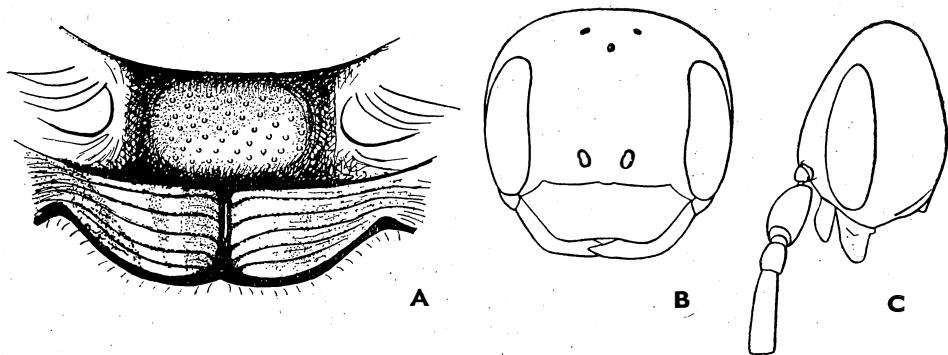
Közepes nagyságú fajok. Szőrözetük gyenge. A fej és a tor fénytelen a potroh fénylő. A fejpajzs alsó szegélye csaknem félkör alakú. Előhátának hátulso szegélye lapos ívben kikerekített, a középhát oldalrészeinek szegélye ferdén felemelt, a szárnyikkelyek felé kissé sarkosan kiszélesedett. A hátpajzs rövid és széles, az utópajzs széles és lelapított. Az utóhát ráncolt, az áltorszelvény durván ráncolt. Potroha gyengén nyeles. Szárny az alapér és az erecske, a sugár-, könyök- és a korongsejtek, valamint a szárnycsúcs előtti részen sötétben beárnyékolt. Az alapér alsó szakasza erősen meghajlott, az erecskével egybefolyó (14. ábra : A). Az 1. lábszár ásótüskét nem visel, a 3. lábak csak igen gyengén tüskézettek.

Eddig egyetlen, ritka faja csak Dél-, Közép- és Kelet-Európából ismert.

- — A fej, torának melloldala és a potroh fekete, tora felül és oldalt, továbbá áltorszelvénye és potrohvége sötétpiros, lábai a csípőtől kezdve sötétbarnák. A pontszemek derékszögben állanak. Halántéka a szemszélesség felével egyenlő. Szeme a homlok fél szélességének felével megegyező. A 3. csápíz olyan hosszú, mint a csáptő. Fejpajzsa lapos ívben előrehúzott. Az utóhát a hátpajzs hosszával megegyező. Áltorszelvénye laposan domború, durván, hálózatszerűen ráncolt. Potroha sima, fénylő., A ♂ teljesen fekete, skulptúrája a ♀-hez hasonló. 9—10 mm.

Pontomediterrán fajnak látszik. Igen ritka, eddig csak Nadapon és Pest-imrén gyűjtötték. (VIII—IX.)

rubricans LEP.

13. ábra. *Priocnemis crassicapitis* MÓCZÁR; A : ♂ utópajzsa és utóhát; B : ♀ feje előlről; C : ♀ feje oldalról (Eredeti)

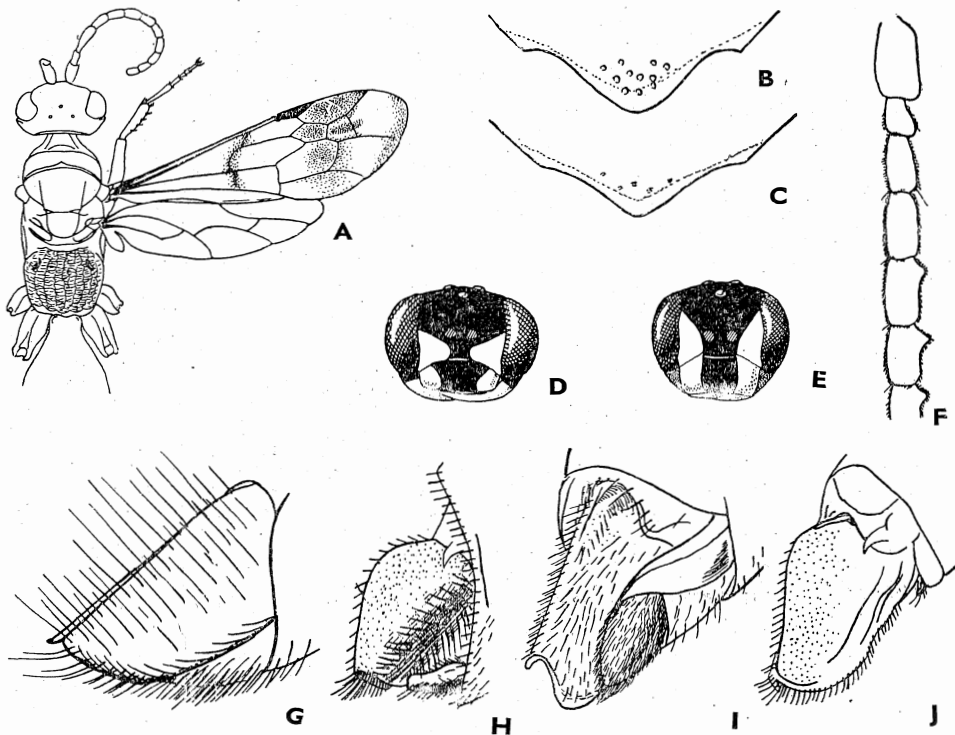
4. nem : *Deuteragenia* ŠUST.

Kisebb fajok, színük legtöbbször fekete. Szőrözetük általában gyenge. A ♀ alsó állkapcsának sarokíze egy sűrűn álló, erős, előrehajló sertecsomóval, a „szakállal” ellátott (2. ábra : A). A ♂ megfelelő „szakállá” lényegesen gyengébben fejlett. A ♂ csápostorának alsó oldala többé-kevésbé fűrészes, illetve ízenként bütykösen kiemelkedő (14. ábra : F). Az előhát hátulsó szegélye igen lapos tompaszögben kimetszett. A hátoldalak hátul erősen kikerekítettek. Az első szárny két sötétebb szárnyfolttal, egyik az alapér és az erecske környékét, a másik kiterjedtebb, a sugársejt, a 2—3. könyöksejt, a korongsejt és a szárnycsúcs szegélyét árnyékolja be. Az erecske gyenge külső érintkező.

A nem a holarktikus faunaterületen szélesen elterjedt, a palearktikumban azonban csak kevés faja él. Túlnyomóan nedvességkedvelő, vagy ahhoz ragaszkodó fajok, hűvösebb, párásabb helyeken, erdőkben tartózkodnak. Hazánkban 6 fajukat tartjuk nyilván.

Ivadékbölesőt más rovaroktól elhagyott üregekben készítenek.

- 1 (12) A csápizek száma 12. Nőstények.
- 2 (9) A 3. csápíz legalább az előző két íz hosszával egyenlő.
- 3 (6) Az áltorszelvény felülete feltűnően durva.

14. ábra. A : *Poecilagenia rubricans* LEP. — B : *Pseudagenia recta* HPT. ♀ fejpajzs alsó szegélye — C—D : *P. albifrons* DALM. ; C : ♀ fejpajzs alsó szegélye ; D : ♂ feje előlről — E : *P. carbonaria* SCOP. ♂ feje előlről — F : *Deuteragenia hircana* F. ♂ csápostorízei — G : *D. erythropus* KOHL. ♂, H : *D. hircana* F. ♂, I : *D. bifasciata* F. ♂ és J : *D. intermedia* DHLB. ♂ ivarlemeze (A, F, H—J : HAUPT —, D, E : BERLAND nyomán, B, C, G : eredeti)

- 4 (5) A lábak feketék, legfeljebb sötétbarnák. Az alsó állkapocs sarokízén feltűnően fejlett szakáll nőtt. A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő. Az áltorszelvény közepén mély, hosszanti barázda húzódik. A fej és a tor sűrűn, de nem durván pontozott. Szem : homlokfél = 12 : 23, halánték : szem = 13 : 20. 6—11 mm.

Palearktikus, nedvességkedvelő faj. Csak Budapesten, Pestimréen, Kőszegen és faunaterületünk egyéb néhány helyén gyűjtötték. (VI—IX.) *Xysticus*, *Thomisus*, *Clubiona* pókokat zsákmányol

variegata L.

- 5 (4) A 2. és 3. comb, valamint a lábszár piros. A „szakáll” gyengébben fejlett. A 3. csápíz az előző kettőnél lényegesen hosszabb (30 : 26). Az áltorszelvény közepén nincs hosszanti barázda. A fej és a tor durvábban, de ritkábban pontozott. 9 mm.

Balkáni faj, szárazsághoz ragaszkodó, csak a tengerparton és Senjben gyűjtötték. Előfordulása déli területeinken várható

[erythropus KOHL]

- 6 (3) Az áltorszelvény felülete nem durva, meglehetősen sűrűn pontozott.

- 7 (8) A fejpajzs alsó szegélye sima. Az elülső szárny ablakfoltjának határa alul bizonytalan. A 3. csápíz az előző kettő együttes hosszával egyenlő. A pontszemek tompaszögben állanak. 8—9 mm.

Európai, nedvességhez ragaszkodó faj. Faunaterületünkön Simontornyáról, ezenkívül Koritnicáról, a Retyezátból és Mehádiáról közölték. (VI.) Fenyőfák törzsén *Clubiona*, *Segestria* pókokra vadászik, amelyeket olykor a törősdarazsak, vagy a kőművesméhek elhagyott járataiba helyez

bifasciata F.

- 8 (7) A fejpajzson nincs elkülönült, sima alsó szegély. Az elülső szárny ablakfoltja alul is többé-kevésbé élesen elhatárolt. A 3. csápíz az előző két íz együttes hosszánál hosszabb. A pontszemek derékszögben állanak, a halánték a szem szélességével egyenlő. Szem : homlokfél = 14 : 23. 7—9 mm.

Euroturáni, nedvességkedvelő faj. Budapestről, Kalocsáról, Parádról, a Mecsek-ből és Kőszegről ismert. (V—VI.) *Heriaeus*, *Xysticus*, *Misumena*, *Oxytala*, *Synaema* pókokat zsákmányol. Olykor a *Sirex gigas* L. járataiba *Thomisida* pókokat hurcol

intermedia DHLB.

- 9 (2) A 3. csápíz rövidebb, a csáptő hosszával egyenlő.

- 10 (11) A homlok keskenyebb; a szemek : homlok fél szélessége = 18 : 31. Az áltorszelvény fénylő, finoman pontozott. Halánték : szem = 20 : 26. 5—7,5 mm.

Európai, nedvességkedvelő faj. Keszthelyen, Kőszegen és Sopron mellett gyűjtötték. (VI—X.) *Epiblema*, *Segestria* pókokat zsákmányol, s azokat növények szárában helyezi el

hircana F.

- 11 (10) A homlok szélesebb; a szemek : homlok fél szélessége = 7 : 17. Áltorszelvénye fénylő, alig láthatóan pontozott. 5—6 mm.
 Valószínűen kelet-alpesi faj, nedvességhez, hidegebb éghajlathoz ragaszkodó.
 Csak Kőszegről ismerjük. (IX.)
nitida HPT.
- 12 (1) A csápízek száma 13. Hímek.
- 13 (16) A 3. csápíz az előző kettő hosszával egyenlő.
- 14 (15) Az áltorszelvény felülete finom. A csápостor alsó oldala legfeljebb hullámos. Lábai feketék. Az ivarlemez gerince oldalnézetben lapos S-ívet ír le (14. ábra : J), alsó vége ellaposodik. 6—7 mm
intermedia DHLB.
- 15 (14) Az áltorszelvény felülete durva, rendszertelenül keresztülráncolt és durván pontozott. Lábai feketék, legfeljebb kissé barnásak. Ivarlemeze tetőszerű, tompa végén elkeskenyedő gerinccel. 4,5—7 mm
variegata L.
- 16 (13) A 3. csápíz rövidebb, csak a csápnyél hosszával egyenlő.
- 17 (18) A lábak nagy részben sárgáspirosak. Az áltorszelvény igen durván pontozott, a pontok közötti kisebb terek simák, ragyogók. Az ivarlemez oldalról nézve lapított, hegyes végű (14. ábra : G)
erythropus KOHL
- 18 (17) A lábak feketék. Az áltorszelvény sokkal finomabban pontozott.
- 19 (20) Az ivarlemez gerincének lehajló része gyengén homorú, csúcsa hegyes. 5 mm
nitida HPT.
- 20 (19) Az ivarlemez gerincének lehajló része egyenes vagy domború, csúcsa levágott.
- 21 (22) Az ivarlemez megnyúlt, gerince gyengén hajlott (14. ábra : I). Utolsó előtti haslemezőnek tüskéje erősen fejlett. 8—9 mm
bifasciata F.
- 22 (21) Az ivarlemez a tövén erősen domború, azontúl végig csaknem egyenesen leeső (14. ábra : H). Az utolsó előtti haslemez tüskéje sokkal gyengébben fejlett. A csápостor alul fűrészes (14. ábra : F). 5—6 mm
hircana F.

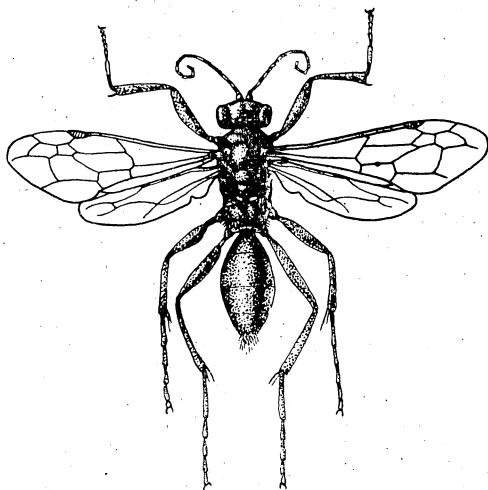
5. nem : *Pseudagenia* KOHL

A fejpajzs alsó szegélye erősen kihúzott, három tompaszög alakú csúcsban végződik. A csápok és lábak feltűnően vékonyak és hosszúak. Az utóbbi tüskézete igen gyenge, esetleg hiányzik. A lábszáron legfeljebb egyes, elszórt,

dé sohasem egymás mellett sorban álló rövid tüskék erednek. A hátpajzs rövid, az utópajzs széles, hossza legalább az utópajzs felével egyenlő. A szárnyon sötét foltképződmény nincs. A sugársejt a szárnyjegynél kétszer szélesebb. Potroha előrefelé annyira megnyúlt, hogy majdnem nyelesnek mondható. A 2. haslemezt keresztbarázda szeli át.

A nem kozmopolita. Több faja a leggyakoribb útonállódarazsak közé tartozik, széles elterjedésű. Európában kevés fajuk él, de Ázsiában 51, Afrikában 24, Ausztráliában 4, Amerikában pedig 103 fajuk ismert. Nálunk eddig 3 fajukat találták.

Ivadékkuk számára füvekre, kövekre, ablakpárkányra sárgömböcökből összetapasztott tojás vagy hordó alakú sejteket építenek. Ivadéktáplálékukat a pókok közül válogatják. Áldozatuk megbénítása után lábait a csípőkben leharapják s eltávolítják. A megcsontított pókot fonószemölcsükkel megragadva cipelik a rejtekhelyükön készítenő ivadékbölcsőbe.

15. ábra. *Pseudagenia carbonaria* SCOP. ♀ (BERLAND nyomán)

- 1 (2) A test teljesen fekete (15. ábra), csak a hím utolsó hátlemeze fehér. A ♀ 3. csápíze az 1. és 2. íz hosszával egyenlő. Szem : homlokfél = 15 : 25. Az áltorszelvényen néha sekély hosszanti barázda fut végig. A ♂ fehér fejpajzsának közepén fekete folt van. A fejpajzs foltjai a belső szemkeretre is kiterjedtek (14. ábra : E). 7—11 mm.

Palearktikus, közömbös faj. Mindenütt közönséges. (V—X.) Sóska, japán és csíkos kecskerágó, májusfa, ribiszke, fekete bodza, fehér varjúháj, gyöngyvessző, kerti ruta virágjain lakmározik. *Pardosa*, *Aphantaux*, *Clubiona*, *Zoropsis*, *Evarcha*, *Dendryphantes*, *Sitticus*, *Segestria*, *Agelena*, *Chiracanthium* pókokat zsákmányol. Más darazsak által elhagyott üregekbe, gubacsokba stb., vagy maga tapasztotta sárfészekbe készíti ivadékbölcsőit. Élősködői fémfürkészek és fémdarazsak

carbonaria SCOP.

- 2 (1) A potroh elülső szelvényei pirosak, a ♂ utolsó potrohlemén legfeljebb kis fehér folt van.
- 3 (6) A csáp 12 ízű áll. Nőstények.

- 4 (5) A halánték csaknem olyan széles, mint a szem, főleg a nagyobb példányokon. A szem a homlok fél szélességének felénél kissé szélesebb (15 : 25). A fejpajzs oldalsarkai nem feltűnő élesek (14. ábra : C). Áltorszelvénye finom selyemfényű. 8—12 mm.

Európai faj, a szárazságot kedveli, az Alföldön és az alacsonyabb hegyekben nem ritka. (VII—VIII.) Japán kecskerágó, közönséges cickafark, murok, mezei katáng virágain tanyázik. *Pisaura*, *Xysticus*, *Micrommata*, *Olios*, *Philodromus* pókokat zsákmányol, amelyeket gyakran esővédett kövek alatt készített sárfészkekbe helyez el

albifrons DALM.

- 5 (4) A halánték jóval keskenyebb mint a szem (10 : 16). A szem a homlokfél 2/3-ával egyenlő (14 : 21). A fejpajzs oldalsarkai csaknem derékszögben előugrók (14. ábra : B), az alsó-középső csúccsal összekötő vonala erősen ívelt. Az áltorszelvény finoman ráncolt. 8—9 mm.

Mediterrán faj. Előfordulása mint az előbbi fajé, de ritkább. (VI—X.) Pusztai kutyatejen gyűjtötték

recta HPT.

- 6 (3) A csápízek száma 13. Hímek.

- 7 (8) A fejpajzs alsó szegélye kétoldalt félkör alakban kikerekített (14. ábra : D). A 3. csápíz az előző két íz együttes hosszával egyenlő. Áltorszelvénye selyemcsillogású, sekély barázdával. 6—9 mm

albifrons DALM.

- 8 (7) A fejpajzs kétoldalt sekélyebben kimetszett. Ivarlemeze lapos, vége lekerekített. Lábai az előbbi fajhoz hasonlóan részben pirosak. 5—6 mm

recta HPT.

6. nem : *Calicurgus* LEP.

A rövid előhát egyenesen levágott és a nyak fölé függőlegesen leeső. A hát oldalrészének pereme éles szegéllyel, a hátpajzs hátrafelé gyengén elkeskenyedő, feltűnően domború. Az áltorszelvény fokozatosan lejt hátrafelé. Az 1. lábak ásótüske nélkül. A 3. lábszár külső oldalán a Pepsinae alcsaládra jellemző tüskesor és párkánysor gyengébben kifejlődve itt is megtalálható. A szárnyjegy lekerekített. A sugársejt a szárnyjegynél nem egészen kétszer hosszabb (16. ábra). Az alapér az erecskével egybefolyó. A szárny alapérerecske része, továbbá a sugársejt, a 2—3. könyöksejt és a korongsejt felső része, nemkülönben a szárnyesúcs keskeny szegélye füstösen beárnyékolt. A 3. lábszár sarkantyúi gyakran világosak.

Szélesen elterjedtek, főleg a neotrópusi és ausztráliai faunaterületen. Hazánkban mindössze 1 faj és 1 forma ismeretes.

Néhány cm mély fészket laza homokba ássa.

- — Áltorszelvénye ragyogó, kékes csillogású. A szárnyfoltok kicsinyek, a pontszemek tompaszögben állanak, a hátulsók az összetett szemekhez közelebb vannak, mint egymáshoz (7 : 12). A szem a homlok fél szélességének felével egyenlő (15 : 29). Halántéka a szemnél jóval keskenyebb

(12 : 23). A 3. csápíz az 1. és 2. íznel hosszabb. Az utóhát az utópajzs-nál rövidebb. A ♂ lábainak egy része piros, a 2—3. lábszár sarkantyúi pedig fehérek. 6—11 mm.

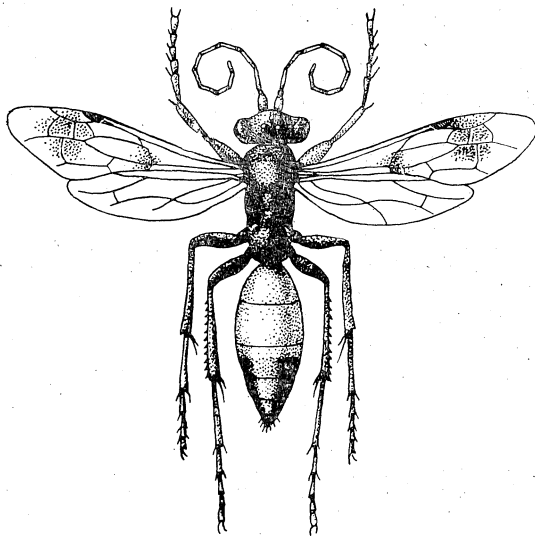
Palearktikus, közömbös faj. Mindenütt előfordul. (V—IX.) Kökényen, sarló-fűvön, murokon, pasztinákon tanyázik. *Meta*, *Aranea* pókokat zsákmányol (= *fasciatellus* SPIN., *Pogonius hyalinatus* VELLAY nec DHLB., *Pompilus albispinus* MOCSÁRY nec Pz.)

hyalinatus F.

Változata:

1. Fekete testén az 1. hátlemez hátulsó szegélye, a 2. hátlemez 1—1 oldalfoltja pirosas. A ♂-en elefántesontfehér főleg az előhát hátulsó szegélyén kétoldalt 1—1 csík, a fejpajzs alsó széle, oldalain 1—1 folt, a rágók belső oldalain 1—1 folt, az 1. lábszár belső oldala és ennek külső alapján levő folt. 6—10 mm. Eddig Órszentmiklós-ról, Budáról, Sátoraljaújhelyről és Kőszegről került elő. (VI—VIII.)

f. Gyllenhali DHLB.

16. ábra. *Calicurgus hyalinatus* F. ♀ (Állathatózó nyomán)

7. nem : *Pompilus* F.

Az utóhát jól látható, csaknem mindig többé-kevésbé széles. Az áltorszelvény felülete rendszerint sima, legfeljebb néhány déli fajnál keresztül-ráncolt. Az elülső szárnyon a korongsejt alsó sarka ujjszerűen megnyúlt (17. ábra). Az 1. lábszár külső oldalán, közvetlenül a vége előtt csak néhány tűske van. A 3. lábszár külső oldala ritkán, elszórtan elhelyezett hosszú tűskékkel, vége pedig feltűnően elálló tűskékkel felfegyverzett (1. ábra : C). Az 1. láb ásótűskéje csaknem mindig jól fejlett. A csápostor végig általában egyforma vastag, közepén nem megvastagodó. Karomfésűje jól fejlett (3. ábra : D).

A nem a holarktikus és az etiópiai faunaterületen elterjedt. A hazai fajok többsége európai és palearktikus elterjedésű, illetőleg meleghez, szárazsághoz ragaszkodó és kevésbé igényes,

közömbös faj. Alföldön, hegyekben egyaránt előfordulnak. 19 fajuk nagyobbbrészt már májusban megjelenik, egyes fajok repülési ideje októberig is elhúzódik. Faunaterületünkön további 2 faj előfordulása várható.

Ivadékkuk számára nagy részük homokban kapar fészket. Néhány faj fák repedéseiben, elhagyott fészkekben készíti el ivadékbölcsőjét. Leggyakrabban *Xysticus*, *Trochosa* pókokat zsákmányolnak.

Nem tárgyalt faj a *Pompilus tropicus* L., amelyet ZILAH-KISS téves lelőhely alapján sorolt a hazai fajok közé, így törlendő.

N ő s t é n y e k

1 (4) Áltorszelvénye keresztülráncolt, nem sima.

2 (3) A 3. íz hosszabb, mint az 1. és 2. íz együtt. Áltorszelvénye hosszanti barázda nélkül. A pontszemek derékszögben állnak. Az összetett szemek feltűnően nagyok. Fekete, csak a rágók csúcsa piros. 10 mm.

Európai fajnak látszik, meleghez ragaszkodó. A tengerparton júliusban gyűjtötték. Délvidéken előfordulása várható. *Segestria* pókot szállít kész üregekbe vagy növényzsárakba

[apicalis LIND.]

3 (2) A 3. csápíz az 1. és 2. csápíz együttes hosszával egyenlő. Pontszemei majdnem hegyesszögben állanak. A szem a homlokfél 3/4-ével egyenlő (15:20). Fekete, lábai nagy részben pirosak. Halántéka keskeny, szem : halánték = 25 : 7. 8—11 mm.

Nyugat-mediterrán faj, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó, csak a tengerpartról ismert, előfordulása déli vidékeinken várható. (V—VII.) *Segestria bavarica* C. L. KOCH pókot zsákmányol

[haematopus LEP.]

4 (1) Áltorszelvénye sima, nem keresztülráncolt.

5 (8) Az elülső szárny szegélye vagy élesen elhatárolt sötét, esetleg tejfehéren zavaros, vagy végig egyenletesen füstös. Ebben az esetben az ásótüskék vagy feltűnően hosszúak, vagy összetett szemei feltűnően keskenyek.

6 (7) Az elülső szárny sötétebb szegélye élesen elhatárolt, világos része gyakran tejfehéren zavaros. Fekete teste szürke pehelyszőrrel borított, a friss példányok ezért hamuszürkék (17. ábra). Az 1. láb ásótüskéi feltűnően hosszúak. Pontszemei hegyesszögben állanak. Szem : homlokfél = 20 : 25. 5—14 mm.

Palearktikus, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. Homokterületeken, dűnéken mindenütt közönséges. (V—X.) Közönséges cickafark, sarlófű, pusztai kutyatej, homoki keserűfű nektárját nyalogatja. *Trochosa*, *Tarentula*, *Aelurillus*, *Lycosa*, *Zora*, *Pardosa*, *Araneus*, *Pterotricha*, *Pirata*, *Arctosa*, *Evippa*, *Dolomedes* és *Xysticus* pókokat zsákmányol. Fészkében *Ceropales* élőködik — H a m u s z í n ű ú t o n á l l ó

plumbeus F.

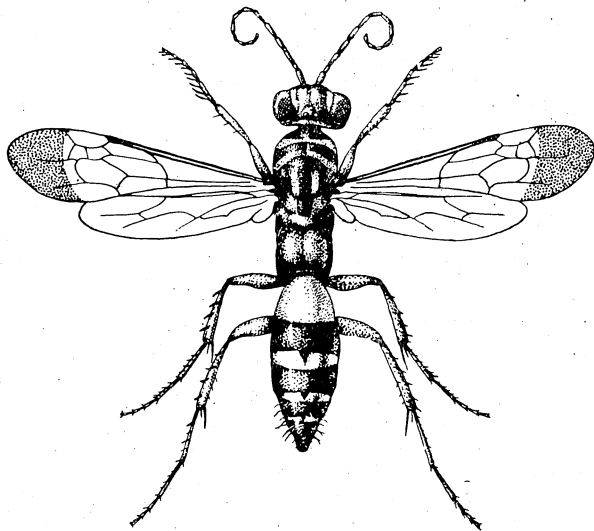
7 (6) Az elülső szárny végig egyenletesen füstös. Az összetett szemek feltűnően keskenyek, a szem a homlok fél szélességének csaknem felével

egyenlő (8 : 16) (18. ábra : G). A 3. csápíz a csáptő hosszával megegyező (12 : 12). Az 1. lábfejtőíz 3 gyenge ásótüskével. Utóhát : utópajzs = 5 : 9, halánték : szem = 11 : 14. 5—7 mm.

Európai, valószínűen közömbös faj, a magasabb hegyek kivételével a legtöbb helyen megtalálták. (VII—VIII.) Farkas és pusztai kutyatej virágait látogatja. *Asagena phalerata* PANZ. pókot szállít ivadékbölcsőjébe

leucopterus DHLB.

- 8 (5) Az elülső szárny sötétebb szegélye rendes, nem feltűnő sötéten elhatárolt. A szárny sohasem tejszerűen zavaros. Az összetett szemek szélesebbek.

17. ábra. *Pompilus plumbeus* F. ♀ (WILCKE nyomán)

- 9 (14) Az elülső szárny csúcsa vagy utolsó harmada elmosódott határú sötét folttal. A test, különösen az ártorszelvény csaknem mindig ezüst-fehéren csillogó pehelyszőrökkel borított. A lábak gyakran pirosak. Az 1. lábfejtőíz ásótüskéi mindig fejlettek, kisebb fajok, 5—9 mm.
- 10 (11) A test teljesen fekete, az 1. lábfejtőíz 3 ásótüskével. A szárny utolsó harmada fokozatosan elsötétedő folttal. Pontszemei gyenge tompaszögben állnak. Ártorszelvénye gyengén domború, rövid, felülete ragyogó. Szem : homlokfél = 9 : 16. 3. csápíz : 1. és 2. íz = 19 : 18. 5—7 mm.

Nyugat-palearktikus faj, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. Az Alföld homokvidékein, a hegyek déli lejtőin ritka. (VI—IX.) Pusztai kutyatejen tanyázik. *Menermus*, *Philodromus*, *Linyphia*, *Dolomedes* pókot zsákmányol

sericeus LIND.

- 11 (10) A potroh egy része vagy legalább a lábak pirosak. Az 1. lábfejtőízen nincs ásótüske, legfeljebb 1—2 szabálytalanul elhelyezett tüske.

- 12 (13) A test fekete. Elefántcsontfehér a rágók, a fejpajzs nagy részben. A belső szemkereten, az előhát hátulsó szegélyén, az 1. csípő belső végén, a 2—3. csípő külső oldalán, esetleg az 1. tomporíz csúcsán 1—1 folt. Lábai nagy részben pirosak. A szem a homlokféllel majdnem egyenlő (14 : 15). Halántéka a szeménél jóval keskenyebb (6 : 20). A 3. íz az 1. és 2. íz hosszával egyenlő (20 : 20). 4,5—7 mm.

Palearktikus, közömbös, gyakori faj. (V—VIII.) Japán kecskerágó, sarlófű virágján tartózkodik. *Evarcha*, *Xysticus*, *Epiblema*, *Heliophanus*, Thomisidae pókokat zsákmányol és kövek alatt, csigaházakban, falrepedésekben, olykor homokban készíti el ivadékbölcsőjét (= *cinctellus* MOCZÁRY nec VANDERL.)

cinctellus SPIN.

- 13 (12) Az 1—2. szelvény, a 3. szelvény alapja, továbbá a lábak nagy része piros. Elefántcsontfehér a rágók, a fejpajzs alsó szegélye, a belső szemkeret, és az előháton egy csík. Halánték : szem = 6 : 20. 6—8 mm.

Nyugat-mediterrán faj, Közép-Európáig nyomul. Szárazsághoz, meleghez ragaszkodik. Faunaterületünkön Tihanyból, Simontornyáról, ezenkívül Bethlenből és a tengerpartról ismert. (VI—VII.) *Evarcha*, *Aelurillus*, *Phlegra*, *Menemerus* pókokat zsákmányol

nubecula COSTA

- 14 (9) Az elülső szárny egyenletesen füstös vagy határozottabb sötét szegéllyel. Legfeljebb a 3., ritkán a 2. lábai pirosak.

- 15 (22) Az 1. lábfejtőíz ásótüskéi fejletlenek (18. ábra : C, E) vagy hiányoznak.

- 16 (17) Csak a 2. hátleméz piros. A szem széles, a homlok fél szélességével egyenlő (21 : 21). A 3. csápíz hosszabb, mint az 1. és 2. íz együtt (30 : 25). Halánték : szem = 7 : 28. 10—11 mm.

Valószínűen alpesi faj. Nedvességhez, hűvöshöz ragaszkodik. Faunaterületünkön Kőszegről, továbbá Kassáról, Abosról, a Sátorhegységből és Domorecről ismert. A Szegedről közölt előfordulása valószínűen téves meghatározás eredménye. (VI—VIII.)

usurarius TOURN. sensu HPT.

- 17 (16) Az 1—2. és a 3. szelvény nagy részben piros.

- 18 (19) A szemek feltűnően szélesek, a homlok fél szélességével megegyezők (20 : 20). A 3. könyöksejt felül erősen, legtöbbször háromszög alakúan összeszűkül, esetleg nyeles is lehet. A 3. csápíz az 1. és 2. íz hosszával megegyező (25 : 25). A pontszemek derék vagy gyenge tompaszögben állanak. Az 1. lábfejtőíz 1—2 rövid ásótüskével. (18. ábra : C). Halánték : szem = 8 : 25. 6—10 mm.

Európai, közömbös faj. Sík vidéken, hegyekben egyaránt előfordul. (VII—VIII.) Farkas és pusztai kutyatejen, bürökön, szarvaskocsordon, ágas atracélen, északi kakukfűn, fekete bodzán, gyöngyvesszőn tanyázik (= *cellularis* DHLB., *Psammodromus minutus* DHLB.)

minutulus DHLB.

- 19 (18) Szemei a homlok fél szélességénél keskenyebbek. Pontszemei széles tompaszögben állanak.
- 20 (21) A fej a szemek mögött elkeskenyedett. A szem a homlok fél szélességének $\frac{3}{4}$ -ével egyenlő (15 : 20). A 3. csápíz az 1. és 2. íznel kissé hosszabb. A 3. könyöksejt felül nem szűkül össze háromszög alakúan. Az 1. lábfejtőízen többnyire csak középen van 1 tüske. Szem : halánték = 26 : 10. 9—12 mm.

Európai, inkább szárazságot kedvelő, mint közömbös faj. Alföldön, alacsonyabb hegyekben nem gyakori. (IV—VIII.) Pusztai kutyatején, erdei turbolyán tartózkodik

fuscomarginatus THOMS.

- 21 (20) A fej a szemek mögött megvastagodott. A szemek a homlok fél szélességének $\frac{2}{3}$ -ánál is keskenyebbek (15 : 25). A 3. csápíz az 1. és 2. íznel is rövidebb (24 : 25). Az 1. lábfejtőíz legtöbbször 2. egymásfölötti tüskével (18. ábra : E). A 3. könyöksejt a 2.-nél nagyobb. Szem : halánték = 22 : 12. 8—10 mm.

Európai, közömbös faj, de sem az Alföldön, sem a hegyvidéken nem gyakori. (V—VIII.) Mocsári tisztesfű, fűzlevelű és pusztai kutyatej, bürök, továbbá erdei turbolya virágjain tanyázik. *Salticus*, *Trochosa* pókokat zsákmányol. A *Tarentula* pókot annak fészkeiben támadja meg, és ivadékbölcsőjét is ott készíti el

spissus SCHDTE.

- 22 (15) Az 1. lábfejtőíz ásótüskéi mindig jól fejlettek. A karomfésűk is jól fejlettek, dúsak, hosszabbak, mint a karom fele (18. ábra : D).
- 23 (28) 12—16 mm-es, nagyobb fajok. Az 1. lábfejtő 3, gyakran 4 jól fejlett ásótüskével, az áltorszelvény lehajló része mindig többé-kevésbé lelapított. A fej és az áltorszelvény aránylag erősen szőrözött. A 3. könyöksejt felül alapjának legfeljebb felére elkeskenyedett.
- 24 (25) A halánték igen széles, a szem szélességével egyenlő (26 : 26). Az 1. lábfejtőíz 4 jól fejlett ásótüskével. A 3. csápíz az 1. és 2. íznel sokkal hosszabb (50 : 35). Utóháta alig hosszabb, mint az utópajzs fele (7 : 12). Szem : homlok fél szélesség = 25 : 38. 13—16 mm.

Európai, nedvességet kedvelő faj, inkább a hegyvidéken él. (V—VII.) A szarvaskocsord és a murek nektárját nyalogatja. *Tarentula*, *Trochosa*, *Drassodes*, *Gnaphosa*, *Chiracanthium*, *Aelurillus* pókokat zsákmányol

rufus HPT.

- 25 (24) Halántéka keskenyebb, az 1. lábfejtőíz 3 ásótüskével.

- 26 (27) A 3. csápíz az 1. és 2. íznel sokkal hosszabb (45 : 32). A halánték a szem $\frac{2}{3}$ -ával egyenlő (20 : 30). Pontszemei alig állanak távolabb az összetett szemektől, mint egymástól (12 : 11). A szem a homlok fél szélességének $\frac{2}{3}$ -ával csaknem egyenlő (22 : 32). 12—14 mm.

Valószínűen észak-európai faj, nedvességkedvelő. A Duna—Tisza közén, Kőszegen és a Kisbalatonban gyűjtötték. (VIII—X.) *Drassodes*, *Gnaphosa*, *Chiracanthium*, *Lycosa*, *Aelurillus* pókokat zsákmányol

fumipennis ZETT.

- 27 (26) A 3. csápíz az 1. és 2. íznel alig hosszabb (39 : 35). Halántéka szélesebb, a fej 5/6-ával egyenlő (25 : 30). Pontszemei egyforma távol állanak egymástól és az összetett szemektől. A szemek a homlokfél 2/3-ával egyenlők (21 : 32). 12 mm.

Valószínűen palearktikus faj, a szárazságot, nedvességet kedveli. Csak Mátyásföldről, Mártonkátáról, a Kőszegi hegyekből és Szabadkáról került elő. (V—VIII.)

nostras KOHL

- 28 (23) 6—11 mm-es kisebb fajok. Az 1. lábfejtőíz mindig 3 ásótüskével. Az áltorszelvény lehajló része teljes hosszában hajlik le, nem lelapított. A fej és a test gyengén szőrözött. A 3. keresztsejt legtöbbször csaknem háromszög alakúan elkeskenyedett.

- 29 (30) A szem feltűnően széles, a homlok fél szélességével egyenlő (20 : 20). A fejpajzs alsó szegélye tompaszög alakban kimetszett. Az áltorszelvény selyemfényű, igen finom skulptúrával. A 3. csápíz az 1. és 2. íznel alig hosszabb (24 : 25). 7—11 mm.

Nyugat-palearktikus, közömbös faj, de az alföldön, hegyvidéken nem gyakori. (V—X.) Szeptemberi friss példányai valószínűleg a 2. generáció tagjai. Tölgy, farkas- és puszta kutya-tej, ördögseker, sarlófű, murek, északi kakukfű, homoki keserűfű virágain tartózkodik. *Xysticus*, *Trochosa* pókokat zsákmányol

unguiculatus THOMS.

- 30 (29) A szem nem olyan széles, a fejpajzs szegélye vagy egyenes, vagy kikerekített. Áltorszelvénye nem selyemfényű.

- 31 (34) Utolsó haslemeze két oldalról többé-kevésbé lapított, hosszanti fénylő éllel.

- 32 (33) Utolsó haslemeze erősen, tetőszerűen megtört, oldallapjai laposak, hosszanti sima éllel. A fejpajzs alsó szegélye gyengén kikerekített csaknem egyenes. A 2. könyöksejt csaknem teljesen négyszögletes, a 3. háromszögletű. A szem a homlok fél szélességének 3/4-ével egyenlő (16 : 20). A 3. csápíz az előző kettő hosszával egyenlő (12 : 12). Szem : halánték = 20 : 15. 8 mm.

Európai, turáni faj. Bócsáról, Budapestről és a környező területek néhány pontjáról került elő. (VI—VII.) (= *carinulatus* MOR.)

ausus Tourn.

- 33 (32) Utolsó haslemeze csak gyengén, két oldalról lapított, hosszanti, fényes, sima éllel. Fejpajzsának alsó szegélye közepén többé-kevésbé mélyen kikerekített. A 2—3. könyöksejt alapja legtöbbször egyenlő, a 2. felül alapjának felére, a 3. alapjának 2/3—3/4-ére összeszűkül, nem három-

szög alakú. A szem a homlok fél szélességének $2/3$ -ával egyenlő (17 : 22). Szem : halánték = 24 : 14. Utóhát : utópajzs = 5 : 9. 8–11 mm.

Európai faj. Valószínűen szárazsághoz ragaszkodó. A Duna—Tisza közén kívül a Dunántúl néhány pontján is gyűjtötték. (V—VIII.) Sarlófű, szarvaskocsord, murek virágjait látogatja. *Oxyptila*, *Gnaphosa*, *Evophrys* pókokat szállít ivadékbölcsőjébe

abnormis DHLB.

34 (31) Utolsó haslemeze domború, fénylő él nélkül.

35 (36) A fejpajzs alsó szegélye kikerekített (18. ábra : B). A 3. csápíz csak kevésbé rövidebb, mint az előző két íz (19 : 21). A szem a homlok fél szélességének $2/3$ -ával csaknem egyenlő (13 : 20). A 2. és 3. könyöksejt egyforma nagyság. Halánték : szem = 13 : 19. 8 mm.

Palearktikus, valószínűleg szárazsághoz ragaszkodó faj. Túlnyomóan a Duna—Tisza közti homokvidékeken találták. (V—VII. és IX.) Farkas kutyatej, sarlófű, murek, északi kakukfű virágjait látogatja. *Trochosa*, *Gnaphosa*, *Drassodes*, *Heliophanes*, *Lycosa*, *Oxyptila*, *Xysticus* pókokat zsákmányol

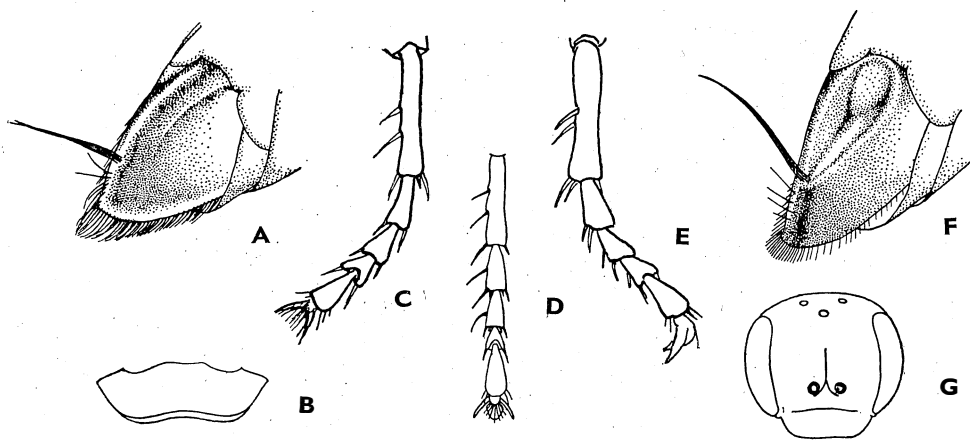
Wesmaeli THOMS.

36 (35) A fejpajzs alsó szegélye egyenes, nem kikerekített.

37 (38) A 3. csápíz az 1. és 2. íz hosszával egyenlő (25 : 24). A szem a homlok fél szélességének $2/3$ -ával majdnem egyenlő (15 : 23). Az első lábak tüskéi a lábfejtőíz végső szélességénél alig hosszabbak, a 2. ízénél jóval rövidebbek. (18. ábra : D). Szem : halánték = 20 : 18. 8–11 mm.

Palearktikus, közömbös faj, faunaterületünkön mindenütt előfordul. (IV—X.) Pusztai- és farkas kutyatej, sarlófű, szarvaskocsord, murek, ligeti zsálya, fekete bodza, cickafark, pohánka virágjain közönséges. *Trochosa*, *Drassodes*, *Textrix*, *Xysticus*, *Thomisus*, *Tarentula*, *Arctosa*, *Clubiona* pókokat zsákmányol (= *trivialis* MOCSÁRY nec VANDERL., *Psammochares gibbus* ♀ auct.)

trivialis DHLB.

18. ábra. A—B: *Pompilus Wesmaeli* THOMS.; A: ♂ ivarlemeze; B: ♀ fejpajzsa — C: *P. minutulus* DHLB. ♀, D: *P. trivialis* DHLB. ♀ és E: *P. spissus* SCHTE. ♀ 1. lába — F: *P. abnormis* DHLB. ♂ ivarlemeze — G: *P. leucopterus* DHLB. ♀ feje előlről (A, B, D, F: WILCKE —, G: HAUPT nyomán, C, E: eredeti)

- 38 (37) A 3. csápíz az 1. és 2. ízek együttes hosszánál rövidebb (16 : 20). A szem a homlokfél felénél alig szélesebb (11 : 20). Az 1. láb tüskéi a 2. íz 2/3-ával egyenlők. Szem : halánték = 17 : 14. 6—7 mm.

Endemikus, szárazságot, meleget kedvelő faj. A Duna—Tisza közéről, Kőszegről és Oroszmezőről ismert. (V—IX.) Homoki keserűfű, petrezselyem virágjait látogatja

gibbominus HPT.

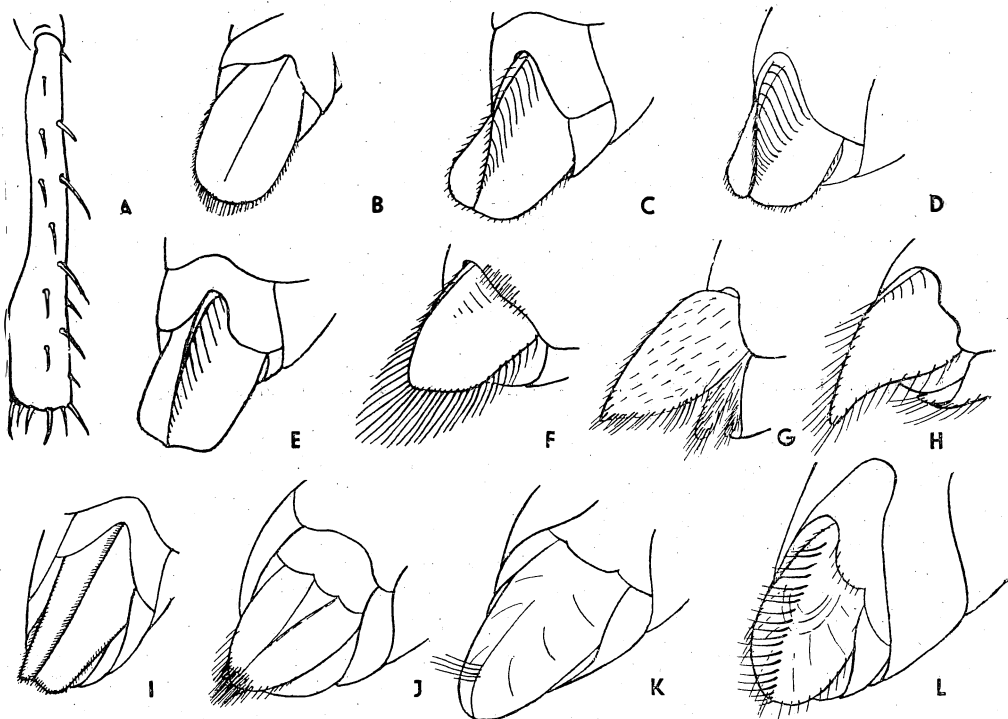
H í m e k

- 1 (4) Fekete, a lábak részben pirosak.
- 2 (3) A pontszemek derékszögben állnak. A fejpajzs igen finoman kikerekített. 7 mm **[apicalis LIND.]**
- 3 (2) A pontszemek tompaszögben állnak. Szem : homlokfél = 16 : 22. A fejpajzs ívelten kikerekített. 5 mm **[haematopus LEP.]**
- 4 (1) Különböző színezetűek, a potroh részben piros vagy a lábak feketék.
- 5 (6) A szem feltűnően keskeny, a homlok fél szélességének felénél kissé szélesebb (9 : 14). Fekete, a 2. hátlemez, ritkán az 1. is (legalább annak hátulsó szegélye) piros. A szárnysejtek a szárnycsúctól messze állanak. 4,5—6 mm **leucopterus DHLB.**
- 6 (5) A szem szélesebb.
- 7 (8) Fekete testét, különösen friss példányokon csaknem teljesen befedi a sűrű, hamuszürke finom pehelyszőrözet. Az elülső szárny sötét szárnycsúcsa élesen elhatárolt. Az utóhát csupasz, fekete, jól elkülönül, az utópajzs hosszának felével egyenlő. 4—6 mm — **H a m u s z í n ű ú t o n á l l ó plumbeus F.**
- 8 (7) A testet hamuszürke pehelyszőr nem fedi. A szárnyon levő sötét szegély nem oly élesen határolt.
- 9 (16) Mindkét szárny csúcsa füstös, a könyökér csaknem eléri a szárnysegélyt. Fekete, kisebb fajok. A potroh kétoldról összenyomott, emellett gyakran az egyes szelvények egymásba húzódtak.
- 10 (13) Áltorszelvénye sima, fényesen csillogó, fehérén szőrözött.
- 11 (12) Áltorszelvénye széles és sekély barázdával. A 3. lábszár külső töve fekete, világos folt nélkül. 4—5 mm **sericeus LIND.**
- 12 (11) Áltorszelvénye sima, barázda nélkül. A 3. lábszár külső töve kicsiny, fehér folttal. Utóhát : utópajzs = 6 : 7, szem : homlokfél = 10 : 15. 6 mm.

Valószínű endemikus faj. Csak a Csepel-szigetről került eddig elő

hungaricus MÓCZÁR

- 13 (10) Áltorszelvénye karcolt, hálószerű felülettel, gyengébben fénylő.
- 14 (15) A potroh fekete, a 3. lábszár fehér folttal. Az utóhát hosszanti irányban élesen kettéosztott, a szem a homlok fél szélességének felével csaknem egyenlő. Áltorszelvénye hosszanti barázdával. Ivarlemeze oldalról erősen összenyomott, finom, hosszabb szőrökkel fedett. 3–5 mm
cinctellus SPIN.
- 15 (14) Az 1–2. szelvény és a lábak egy része piros. A 3. lábszáron nincs fehér folt, az előháton 2 fehér folt lehet. Az utóhát hosszanti barázdája elmosódott, alig látható. A szem a homlok fél szélességével csaknem egyenlő. Ivarlemeze két oldalról teljesen összenyomott karélyhoz hasonló, legtöbbször behúzódt, s így alig látható. 5–6 mm
nubecula COSTA
- 16 (9) Mindkét szárny csúcsa sötéten szegélyezett. Nagyobb fajok, potrohuk fekete és piros, csak igen ritkán egyszínű fekete. A karomfésű jól fejlett, dús, hosszabb, mint a karom hosszának fele.

19. ábra. A—B: *Pompilus minutulus* DHLB.; A: ♂ 3. lábszára; B: ♂ ivarlemeze — C: *P. fumipennis* ZETT. ♂, D: *P. nostras* KOHL ♂, E: *P. rufus* HPT. ♂, F: *P. usurarius* TOURN. sensu HPT. ♂, G: *P. fuscomarginatus* THOMS. ♂, H: *P. spissus* SCHDTE. ♂, I: *P. ausus* TOURN. ♂, J: *P. trivialis* DHLB. ♂, K: *P. unguicularis* THOMS. ♂ és L: *P. gibbominus* HPT. ♂ ivarlemeze (Éredeti)

- 17 (18) A 3. lábszár belső oldala erősen kivájt, homorú (19. ábra : A). Ivarlemeze lapos, végén lekerekített (19. ábra : B). Alapján gyenge, hosszanti kiemelkedés nyomával. Szem : homlokfél = 11 : 14. 5—9 mm
minutulus DHBL.
- 18 (17) A 3. lábszár belső oldala rendes, nem kivájt.
- 19 (30) Ivarlemeze oldalról erősen összenyomott vagy háromélű, lapos alappal és feltűnően meredek, hosszanti kiemelkedő gerinccel (19. ábra : C—H).
- 20 (25) Ivarlemeze oldalról erősen összenyomott (19. ábra : F—H). A fej alig szőrözött. Elülső, a karmokat viselő lábfejeze háromszor olyan hosszú, mint végső szélessége.
- 21 (22) Csak a 2. hátlemez piros, néha csak az elülső szegélye. Ivarlemeze oldalról feltűnően erősen összenyomott, gerince, különösen ennek alsó éle feltűnő (19. ábra : F). Halánték : szem = 11 : 25, a 3. csápiz a csáptővel egyenlő, szem : homlokfél = 18 : 22, illetve 18 : 25. 10—11 mm
usurarius TOURN. sensu HPT.
- 22 (21) Az 1—2., gyakran a 3. potrohlemez is piros. Az ivarlemez szőrei rövidebbek.
- 23 (24) Ivarlemeze oldalnézetben kardhegyhez hasonló, a külső gerincét fedő szőrözet kicsiny, alig látszik (19. ábra : G). Szem : homlokfél = 16 : 20. 7—10 mm
fuscomarginatus THOMS.
- 24 (23) Ivarlemeze kampós, az alsó éle kivájt, az éleket, különösen a gerincet hosszú szőrök szegélyezik (19. ábra : H). 6—9 mm
spissus SCHDTE.
- 25 (20) Ivarlemeze háromélű, lapos alappal és feltűnően kiálló, meredek hosszanti gerinccel (19. ábra : C—E). A fej erősen szőrözött.
- 26 (27) Az ivarlemez magas gerince csak az alapján vastagodott meg, gerince oldalnézetben az alapjától kezdve végig domború (19. ábra : E). Pontszemei tompaszögben állanak. 13—16 mm
rufus HPT.
- 27 (26) Az ivarlemez gerince oldalnézetben tövén domború, vége előtt homorúan ívelt (19. ábra : C—D).
- 28 (29) Az ivarlemez felülnézetben téglalap alakú, kétoldalt lekerekített (19. ábra : C). A 3. olyan hosszú, mint az 1. és 2. íz. 12—14 mm
fumipennis ZETT.
- 29 (28) Az ivarlemez felülnézetben inkább széles ék alakú, középen igen finoman kicsípett, sarkai tompaszögűek (19. ábra : D). 10 mm
nostras KOHL.

- 30 (19) Ivarlemeze oldalról sokkal kevésbé összenyomott, legtöbbször egész felülete domború s nem hosszanti gerinccel ellátott.
- 31 (34) Az ivarlemez egész rövid szőrökkel fedett, rajta meredeken felálló szőrsor vagy szőrcomó sohasem látható (19. ábra : I—J).
- 32 (33) Az ivarlemez hosszanti irányban végig tetőszerűen felemelt, oldalai meredek, vége csaknem egyenesen leemelt. Gerince, vége apró szőrsorral szegélyezett (19. ábra : I). Az utóhát az utópajzsnál rövidebb. A 3. könyöksejt háromszögletes. Pontszemei derékszögben állnak. Áltorszelvénye selyemcsillogású, mint az *unguicularis*-nál. Szem : homlokfél = 11 : 12, szem : halánték = 16 : 8. 6 mm **ausus** TOURN.
- 33 (32) Az ivarlemez lapos, közepe keskeny, hosszanti kiemelkedéssel. Ivarlemeze egyenlőszárú háromszöghöz hasonló, csúcsa azonban lekerekített és itt rövid, sűrű szőrsorral borított, másutt szőrözete ritka (19. ábra : J). Pontszemei derékszögben állanak. Szem : homlokfél = 10 : 15 (= *Psammochares gibbus* auct. ♂, 1942-ig) **trivialis** DHLB.
- 34 (31) Az ivarlemez teljes hosszában, vagy csak a vége előtt feltűnően elálló szőrsor, vagy szőrcomóval (18. ábra : A, F, 19. ábra : K—L).
- 35 (38) Az ivarlemez végső harmadáról egy feltűnően hosszú (az ivarleme, kiálló hosszának 2/3-ával egyenlő), merőlegesen elálló szőrcomó ered (18. ábra : A, F).
- 36 (37) Az ivarlemez domborúan felemelt, gerince azonban a tövétől a közepéig benyomott. Az ivarlemez csúcsa rövid serteszőrökkel szegélyezett, a különálló szőrcomót és az egész felületet borító apró szőrözete között nincs átmeneti nagyságú szőrözete (18. ábra : F). Az utóhát az utópajzs 2/3-ával egyenlő. A 3. csápíz a csáptőnél hosszabb. 8—11 mm **abnormis** DHLB.
- 37 (36) Ivarlemez domborúban felemelt, gerince azonban nem benyomott oldalnézetben a tövén domború, a szőrcomó után pedig homorúan ívelt. A gerinc mentén a hosszú, elálló szőrcomó után a csúcsig fokozatosan rövidebb szőrök erednek (18. ábra : A). Az utóhát az utópajzsnál csak kevéssel rövidebb (4 : 5), a 3. csápíz a csáptőnél rövidebb (10 : 13). Szem : homlokfél = 10 : 13. 6 mm **Wesmaeli** THOMS.
- 38 (35) Az ivarlemez szőrözete jóval rövidebb, legfeljebb a lemez 1/4—1/3-át éri el, ez azonban nem tömörült szőrcomóvá (19. ábra : K—L).
- 39 (40) Az ivarlemez az első 2/3-ban szélesen lapított, fénylő, egész felületén meglehetősen erősen szőrözött. A gerinc hosszanti irányban fokozatosan hátradúló, egyenletes magasságú szőrsorral ellátott (19. ábra : L). A 3. csápíz a csáptő hosszát majdnem eléri (13 : 15). Szem : homlokfél = 14 : 15. 7 mm **gibbominus** HPT.

- 40 (39) Az ivarlemez sokkal keskenyebb, domborúbb, felülete egész finoman szőrözött, a csúcsa előtt hosszanti irányba sorakozó, néhány különböző magasságú, hosszabb szőrszál látható (19. ábra : K). A 3. csápíz a csáptó hosszával egyenlő. 6—7 mm (= *Psammochares gibbus* auct. ♂ 1942-ig) **unguicularis THOMS.**

8. nem : *Sophropompilus* ASHM.

Túlnyomóan fekete fajok, a potroh eleje piros, legtöbbször az 1. hátlemez töve is fekete. A fejpajzs olyan széles vagy ritkán keskenyebb, mint a csápok eredési helyén a homlok. A homlok legtöbbször óraüvegszerűen domború. A hátpajzs a vége felé sohasem felemelt. Utóháta mindig igen rövid, közepén összeszűkül, kétoldalt előre felé kissé ívelten meghosszabbodott. Áltorszelvényének lehajló része teljesen vagy csak két oldalán könnyedén benyomott, vagy legalább lapított. A 2. és 3. lábak karmai igen megnyúltak, kis foggal, a karompárna kicsiny, a karomfésű alig észrevehető (3. ábra : E). A ♀ csápja közepe felé megvastagodott, a csápvég felé ismét elvékonyodó (20. ábra : A). Az utolsó csápíz nyúlánk, kihegyezett, inkább hosszabb, mint az utolsóelőtti íz. Az 1. lábfejtőíz ásótüskéi jól fejlettek. A ♂ teste nyúlánk, előtora előre felé, áltorszelvénye hátrafelé összemennő.

Túlnyomórészt Közép-Európából, főleg Németországból ismertek. Néhány fajuk a palearktikus faunartartományban elterjedt. Nehezen elkülöníthető fajok, meghatározásuk különösen a hímeké, az útonállódarazsak között a legbizonytalanabb. Hazánkban 13 fajukat sikerült kimutatni, további 4 faj előfordulása várható.

Mind táplálékélősködő. Nem ásnak ivadékbölcsőt, hanem a más útonállódarazsak ivadékbölcsőjében látszólag biztonságba helyezett, megbénított és petével ellátott pókokat kutatják fel. A felfedezett ivadékbölcsőbe vezető járat eltömítő laza földjét vagy homokját kikaparják, behatolnak az ivadékbölcsőbe, ott az ivadékbölcsőt készítő útonállódarázs petéjét szétrágják, majd saját petéjüket a táplálékpókra helyezve, a járatot ismét betömik.

N ő s t é n y e k

- 1 (4) Fej a szemek mögött hengeresen meghosszabbodott, a pontszemek tompaszögben állanak.
- 2 (3) Halántéka a szem szélességénél csak kevéssel keskenyebb, de legalább annak 3/4-e. Halánték : szem = 15 : 18 vagy 15 : 20. A 2. és 3. könyöksejt alapja egyenlő, felül alapjának felére is elkeskenyedett (20. ábra : C). POL : OOL = 15 : 12 vagy 13 : 12. A csáptó a 3. csápiznál hosszabb (17 : 14) (20. ábra : A). Előháta, áltorszelvénye feltűnően megnyúlt. Előhát szélessége : középső hossza = 45 : 25 vagy 50 : 25, utóhát : utópajzs = 3 : 6. Az 1. lábfejtőíz 3. (utolsó) tüskéje a mellette levő 2. lábfejjel hosszával megegyező. 7—12 mm.

Mediterrán, Franciaországtól, Dél-Svájetől, Olaszországtól a Kaukázusig elterjedt, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. Ritka. Simontornyán, Pakson, Sukorón, Körösladányban, Kéthalthmon gyűjtötték. (VI—IX.) Murok, pusztai kutyatej virágján lakmározik

Magrettii KOHL

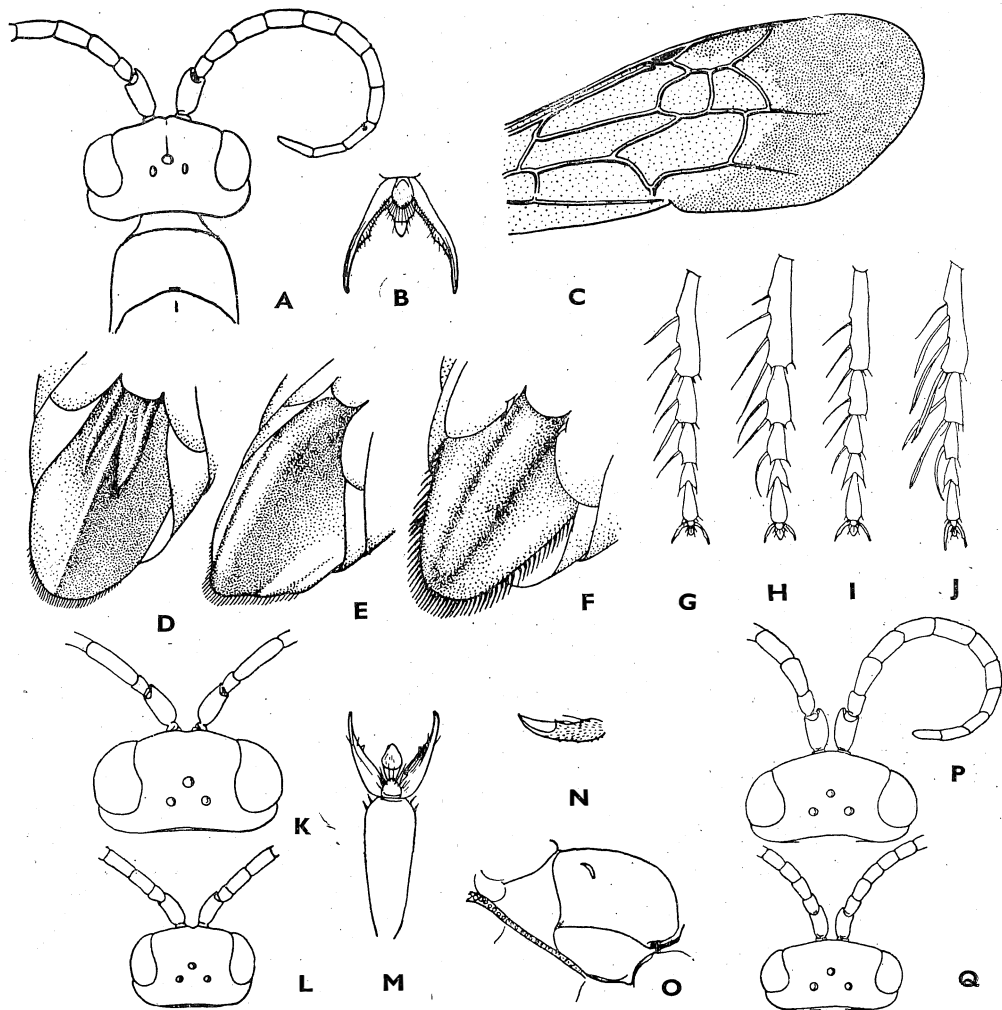
- 3 (2) Halántéka keskenyebb, a szem szélességének legfeljebb fele. A 2. könyöksejt alapja majdnem kétszer olyan széles, mint a 3. sejté, mindkettő felül erősen összeszűkül (1. ábra : E). POL : OOL. A csáptó a

3. csápíz hosszával egyenlő. Előháta hátulsó szegélyének közepe kímetszés nyomával, utóháta igen rövid, sima. Az 1. lábfejtőíz 3. tüskéje a mellette levő 2. lábfejhez hosszával megegyező. 9–11 mm.

Budapestről és Németországból írták le. (VIII–IX.)

differentis HPT.

- 4 (1) A fej a szemek mögött nem hosszabbodott meg, gyakran erősen elkeskenyedett.

20. ábra. A—C: *Sophropompilus Magrettii* KOHL; A: feje és előháta; B: lábkarma; C: elülső szárnya — D: *S. crassicornis* SHUCK. ♂ és E: *S. contemptus* TOURN. ♂ ivarlemeze — F—G: *S. pingucornis* HPT.; F: ♂ ivarlemeze; G: ♀ 1. lába — H: *S. proximus* DHLB. ♀, I: *S. crassicornis* SHUCK, ♀ és J: *S. pectinipes* L. ♀ 1. lába — K—L: *Tachyagetes filicornis* TOURN.; K: ♀ feje; L: ♂ feje — M—Q: *Evagetes dubius* LIND.; M: lábkarma; N: karomvége; O: ♀ áltorszélvénye oldalról; P: ♀ feje; Q: ♂ feje (A—C, K—Q: HAUPT —, D—J: WILCKE nyomán)

- 5 (8) A 3. csápíz a csáptőnél mindig lényegesen rövidebb (11 : 16), ritkán csak 10 : 12, ekkor azonban az 1. lábfejíz végső (3.) ásótüskéje a 2. lábfejíz hosszával egyenlő (20. ábra : G) s az ásótüske is mindig egyszínű, sötét. A pofa igen keskeny.
- 6 (7) A halánték feltűnően keskeny, a szem a halánték legszélesebb részénél (2,9) 3—4-szer szélesebb. Halánték : szem = 6 : 17 vagy 6 : 20, esetleg 5 : 20. A 4. csápíz csak 1/3-dal hosszabb, mint amilyen széles a végén. Az utópajzs középen legtöbbször az utóhát fölé nyúlik, azt csaknem teljesen eltakarja. POL : OOL általában 8 : 9, szem : homlokfél általában 12 : 19. A 2—3. könyöksejt alapja gyakran egyenlő, de lehet a 2. sejté hosszabb is. A 3. könyöksejt olykor megközelítően háromszögletes. 6—11 mm.

Közép- és Észak-Európából ismert. Melegkedvelő, túlnyomóan az Alföld és a Dunántúl alacsonyabb tájain gyűjtötték. (VI—X.) Pusztai kutyatejen, murokon, medvetalpon, szarvaskocsordon tanyázik (= *Pompilus pectinipes* LIND. nec L., *Psammochares amplicornis* HPT.)

pinguicornis HPT.

- 7 (6) A halánték szélesebb, szem a halánték legszélesebb részénél legfeljebb 2—2,5-szer szélesebb. Halánték : szem = 6 : 13 vagy 7 : 18. A 4. csápíz végső szélességénél 3/4-szer hosszabb. Az utópajzs legtöbbször nem nyúlik az utóhát fölé. POL : OOL általában 7 : 7, szem : homlokfél legtöbbször 11 : 20. A 2—3. könyöksejt alakja nem állandó. A 2. sejt alapja gyakran nagyobb, mint a 3. sejté. 6—10 mm.

Eddig Németországból ismerték. Melegkedvelő fajnak látszik. Faunaterületünkön Zámárdiban, Őrszentmiklóson, Pestimréen, Ócsán, Alsódabason, ezenkívül még Szabadkán és Lőcsefüreden gyűjtötték. Murokon. (VI—IX.)

alamanicus BLÜTHG.

- 8 (5) A 3. csápíz legtöbbször olyan hosszú, mint a csáptő, vagy csak alig rövidebb (az utóbbi esetben l. *crassicornis*-t).
- 9 (10) Az 1. lábfejtőíz 4 (ritkán 3) ásótüskéje feltűnően hosszú, hegye előtt valamennyi laposan kiszélesedett, a lábfejtőíz végén levő majdnem olyan hosszú, mint a mellette levő 2. és 3. lábfejíz együtt (20. ábra : J). Pontszemei derék-, vagy gyenge tompaszögben állanak (Nagykőrösön ugyanegy élőhelyen, egyszerre gyűjtött példányok között is akad két-féle!). Az előhát hátulsó szegélye ív alakban kikerekített. Az áltorszelvény hosszanti barázdája sekély. 6—11 mm.

Közép-Európában elterjedt, megtalálták Svéd- és Finnország déli részén, valamint Marokkóban is. Valószínűleg meleghez ragaszkodó. Hazánkban inkább a melegebb Alföldön, homokbuckákon találták. Pusztai kutyatejen, sarlófűvön, murek, homoki keserűfű virágján tanyázik. A *Pompilus fumipennis* ZETT. és az *Episyron rufipes* L. fészekélősködője (= *aculeatus* THOMS., *Psammochares 4-spinosus* KOHL) — Homoki úton álló

pectinipes L.

- 10 (9) Az ásótüskék rövidebbek, általában csak a 2. lábfejíz hosszát érik el, vagy annál csak kissé hosszabbak.

- 11 (16) A pofák feltűnően szélesek, elülső szélességük legalább a 3. csápíz tövének szélességével megegyező. Pontszemei tompaszögben állanak.
- 12 (13) A halánték feltűnően széles, a szem szélességével egyenlő. A pofa elülső része a 4. csápíz alapjának, hátulsó része a 4. íz végének szélességével egyenlő. POL az OOL $3/4$ -ével egyenlő, a szem a homlokfél $2/3$ -ával megegyező. A 3. könyöksejt alapja a 2.-nél szélesebb, felül kissé összehúzóult. Előháta íveltén kikerekített. 11 mm.

Németországban írták le, előfordulása faunaterületünkön is várható

[Iusaticus BLÜTHG.]

- 13 (12) Halántéka jóval keskenyebb, legfeljebb a szem fél szélességével egyenlő.
- 14 (15) A pofák elülső része olyan széles (4 vagy 3), mint a csáp töve, hátulsó része viszont (5) a 3. csápíz végső szélességével megegyező. A 2–3. könyöksejt alapja általában megegyező, a 3. könyöksejt felül többé-kevésbé háromszögletesre összesűkül. Szem : halánték = 16 : 9, szem : homlokfél = 10 : 19. 8–11 mm.

Elzászból írták le. Meleghez ragaszkodó. Hazánkban Somogyban, Simon-tornyán, Budapesten, Jászberényben, Órszentmiklóson, Apajpusztán, Kiskunfélegyházán és Kéthalmon gyűjtötték. Cickafarkon. (VIII.)

sinuatus HPT.

- 15 (14) A pofák keskenyebbek, legfeljebb hátul olyan szélesek, mint a csápíz töve (4 : 4). A 2. könyöksejt alapja mindig szélesebb, mint a 3. könyöksejté, az utóbbi többé-kevésbé háromszögletes, gyakran nyeles. Szem : halánték = 15 : 8. A 3. csápíz a csáptővel egyenlő. 8–11 mm.

Németországban írták le. Elterjedése az előző fajjal megegyező: Balaton-széplak, Budapest, Órszentmiklós, Jászberény, Ócsa, Apajpuszta, Dömsöd, Paks, Kiskunfélegyháza, Kéthalom. (VII–IX.) Murokon, ördögsekéren, közönséges cickafarkon tanyázik

Pauli HPT.

- 16 (11) A pofák sokkal szűkebbek, még hátul, a 3. csápíz tövének is mindig keskenyebbek.
- 17 (26) Az előtor hátulsó szegélye tompaszög alakúan kimetszett.
- 18 (21) Az 1. lábfejtőíz utolsó ásótüskéje a mellette levő 2. lábfejtőíz hosszával legfeljebb megegyező, azt sohasem múlja felül.
- 19 (20) Áltorszelvénye hosszanti barázdával. Az ásótüskék sötétek vagy végük rozsdavörös. A lábfejtőíz utolsó tüskéje gyakran rövidebb, mint a 2. lábfejtőíz (20. ábra : I). Szeme a homlok fél szélességének felénél kissé szélesebb (9 : 17). POL : OOL = 8 : 8, szem : halánték általában 8 : 15. Az erecske külső érintkező. A 2–3. könyöksejt alapja egyenlő. 8–10 mm.

Európában elterjedt, kevésbé igényes faj. Faunaterületünkön Simon-tornyán, Zsámbékon, Órszentmiklóson, ezenkívül Lipiken, Vaganski Vrh, Bogsánbányán,

Ferencfalván gyűjtötték. (VII—IX.) Pusztai kutyatej, sarlófű, murek virágján tanyázik. A *Pompilus unguicularis* THOMS. és *Evagetes dubius* LIND. fészekélszőködjé (= *Pompilus campestris* WESM.)

crassicornis SHUCK.

- 20 (19) Áltorszelvényén nincs hosszanti barázda, az utóhát mögött közepén azonban kisebb mélyedés látható. Az ásótüskék többé-kevésbé rozsdavörösek, a lábfejtőízen ülő utolsó tüske hossza legtöbbször a lábfejjel megegyező. A szájjvédő mélyen, tompaszög alakban kimetszett. A fejpajzs alsó szegélye egyenesen levágott. A szem a homlok fél szélességének 3/4-ével egyenlő. Az erecske egybefolyó. 9 mm.

Németországból ismert, előfordulása várható

[subglaber HPT.]

- 21 (18) Az 1. lábfejtőíz utolsó ásótüskéje hosszabb, mint a mellette levő 2. lábfejtő. A pontszemek tompaszögben állnak.

- 22 (23) Nagyobb faj, 10—11 mm. Ásótüskéi erőteljesek, nyúlánkak, hegyezettek (20. ábra : H). Az erecske egybefolyó. A 2—3. könyöksejt alapja csaknem egyenlő. POL : OOL = 9 : 10, szem : homlokfél = 13 : 22, halánték : szem = 8 : 18. A fejpajzs kikerekített, sima, fénylő szegélyes. Áltorszelvényének hosszanti barázdája sekély. A belső szemkeret csak alsó részében párhuzamos.

Észak- és Közép-Európában elterjedt. Faunaterületünkön csak Pestimréen, Simontornyán és a Déli Kárpátokban gyűjtötték. (VII—VIII.) Pusztai kutyatejen, sarlófűvön, szarvaskocsordon, murekon tanyázik. *P. fumipennis* ZETT. fészekélszőködjé

proximus DHLB.

- 23 (22) Kisebb fajok, 7—9 mm. Az ásótüskék vékonyak.

- 24 (25) Áltorszelvényének barázdája mély. Fejpajzsa gyengén, ívelten kikerekített, fényes, keskeny szegéllyel. POL kisebb, mint OOL. A szem a homlok fél szélességének 2/3-ával egyenlő. Halántéka a szem 2/3-ával megegyező. Az erecske gyenge külső érintkező. A 2—3. könyöksejt alapja egyforma, az utóbbi felül alsó szélességének 1/4-ére elkeskenyedett. A potroh eleje feltűnően sötétpiros. A fejtető kevésbé domború. Belső szemkerete végig párhuzamos. 9 mm.

Németországban írták le, előfordulása várható

[subnudus HPT.]

- 25 (24) Áltorszelvényének barázdája gyenge. A fejpajzs alsó szegélye egyenesen levágott, fénylő, sima szegéllyel. POL : OOL = 4 : 3. A szem a homlok fél szélességének felénél alig szélesebb. Halántéka a szemszélesség felével egyenlő. A fejtető domborúbb. 7,5 mm.

Németországból írták le. Szigetszentmiklósról került elő egyetlen példánya. (V.)

coelestis BLÜTHG.

- 26 (17) Az előhát hátulsó szegélye ívelten kikerekített, legfeljebb közepén kis tompaszögű kimetszés nyomával.
- 27 (28) A pontszemek egymástól és az összetett szemektől egyenlő távol állanak. Az elülső pontszemek a hátulsóknál jóval nagyobbak, a hátulsó pontszemekről olyan távol vannak, mint a hátulsók másfélszeres átmérője. Az erecske külső érintkező. A 2—3. könyöksejt alapja egyenlő, felül a 2. alapjának felére, a 3. negyedére összeszűkült. A 3. csápíz a csáptővel egyenlő. Halántéka legalább olyan széles, mint a szemszélesség fele. 8—9 mm.

Budapestről és Olaszországból írták le

arcuatus HPT.

- 28 (27) A pontszemek az összetett szemekhez közelebb állanak, mint egymáshoz, az elülső pontszem nem feltűnően nagy, a hátulsóktól való távolsága is rendes.

- 29 (30) Az ásótüskék rövidek, zömökek, sötétek, a lábfejtőíz utolsó tüskéje a mellette levő 2. lábfejíz hosszának csak 2/3-át éri el. A szem a homlok-fél felénél legfeljebb csak kissé szélesebb (12 : 21 vagy 9 : 17). Az erecske gyenge külső érintkező. Nagyobb, frissebb példányokon különösen a fej alsó oldala, a csípők, a potroh hasoldala, olykor a csáptő, a fejtető és az 1. szelvény oldala hosszú, elálló szőrözettel fedett. Az előhát hátulsó szegélyének közepe finoman kimetszett. A 2. könyöksejt alapja a 3.-nál csak kevéssel rövidebb, majdnem négyszögletes, a 3. könyöksejt felül alapjának 1/4-ére összeszűkült. A fej a szemek mögött nem szélesedett ki. POL : OOL = 13 : 11, szem : halánték gyakrabban 10 : 18, ritkán 9 : 19. 8—12 mm.

Közép- és Dél-Európában, Észak-Afrikában elterjedt. Melegkedvelő. Faunaterületünkön inkább az Alföldön gyűjtötték, de előkerült a Mecsekben (Tettye), továbbá Kassán és a Németbogsán környéki hegyekből is. (V—VIII.) Pusztai kutya-tején tanyázik (= *hirsutus* BLÜTHG., *Psammohares subarcuatus* HPT., WILCKE, MÓCZÁR ♀♂ nec SCHCK., *Psammochares implicatus* HPT.)

contemptus TOURN.

- 30 (29) Az ásótüskék hosszúak, karcsúak, kissé meggyörbültek, világosak, az utolsó tüske a 2. lábfejíz hosszát is kissé túlhaladja. A szem a homlok-fél legalább 2/3-ával egyenlő (10 : 15 vagy 9 : 16). Az erecske egybefolyó, gyakran gyenge külső érintkező. Testszőrzete igen gyér. Előháta hosszú, ívelt. A 2—3. könyöksejt csaknem szimmetrikus, alapjaik egyenlők, a 2. felül alapjának 1/4-ére, a 3. gyakran háromszögűre összeszűkült. POL = OOL, szem : halánték 16 : 8 vagy 16 : 6. 7—10 mm.

Közép- és Dél-Európában elterjedt. Meleghez ragaszkodó. Kizárólag az Alföldön és a Dunántúl déli részén találták. (VI—IX.)

Sahlbergi F. MOR.

H í m e k *

- 1 (2) Az előhát erőteljesen megnyúlt, hátul kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú közepén, hátulsó szegélye ívelt, közepén tompaszögű. Áltorszelvénye megnyúlt. Testét csak finom, barna csillogású szőrözet borítja. Pontszemei tompaszögben állnak. Ivarlemeze kicsiny, hosszanti irányban közepén gyenge gerinccel, vége felé elkeskenyedő. 8—10 mm
Magrettii KOHL
- 2 (1) Előhát rendes, nem megnyúlt.
- 3 (4) Ivarlemeze kissé felemelt a tövén, kétoldalt 1—1 kiemelkedő fényes mellékgerinccel (20. ábra : D). Az 1. hátlemez hátulsó része, a 2. és gyakran a 3. alapja piros. 5—7 mm
crassicornis SHUCK.
- 4 (3) Ivarlemezén hasonló fényes csíkok nincsenek.
- 5 (6) A test fekete, legfeljebb az 1. és 2. hátlemez oldalt halvány sötétpirosan áttetsző. Ivarlemeze háromszögletes, végén lekerekített, hosszanti irányban tetőszerűen felemelt. Felülete, szegélye apró szőrökkel fedett. 10 mm
differens HPT.
- 6 (5) A potrohon feltűnően elkülöníthető a piros és a fekete szín.
- 7 (10) Csak az 1. hátlemez vége és a 2. alapja piros.
- 8 (9) Az utóhát szélesebb, az utópajzs felével egyenlő. Ivarlemeze lapos, tetőszerűen megtört, kétoldalt kissé homorú, széle rövid serteszőrökkel szegélyezett. A 2—3. könyöksejt nagyobb, nem annyira összeszűkülő. Az egyetlen ♂ példány Budapestről ismert. 7 mm.
Sahlbergi F. MOR.
- 9 (8) Az utóhát keskenyebb, mint az utópajzs fele. Ivarlemeze laposan, tetőszerűen felemelt, oldalai simák, legfeljebb kissé benyomottak. A 2—3. könyöksejt kicsiny, felül erősen összeszűkülő. 6 mm
arcuatus HPT.
- 10 (7) Az 1. hátlemez vége, a 2. teljesen és a 3. alapja piros.
- 11 (12) Ivarlemeze trapézhez hasonló, közepe hosszanti irányban meredek oldalú, erőteljesen kiemelkedő gerinccel. Az ivarlemez vége felé elkeskenyedik, csúcán tompaszögben levágott, csúcsa körül világosan áttetsző (20. ábra : E). 7—10 mm
contemptus Tourn.

*Meghatározásuk nem mindig kielégítő, ilyenkor a nőstényekkel együtt gyűjtött példányok az irányadók. Több faj hímje eddig még ismeretlen.

- 12 (11) Ivarlemeze háromszög alakú, középen hosszanti irányban legfeljebb tetőszerűen felemelt, külön kiemelkedő gerinc nélkül.
- 13 (14) A szem keskeny, a homlok fél szélességének felénél csak alig nagyobb. (8 : 15). Az utóhát az utópajzs felénél is keskenyebb (2 : 4,5). Szőrözete nem feltűnő. Halánték : szem = 5 : 14. A 2—3. könyöksejt alapja egyenlő. POL : OOL = 8 : 8. Ivarlemeze tetőszerűen erősen felemelt, csúcsa meglehetősen hegyes, zömök szegélysertékkal. 7—9 mm
pectinipes L.
- 14 (13) A szem szélesebb, a homlok fél szélességének 2/3-ával egyenlő (11 : 17,5). Az utóhát az utópajzs 1/3-ával egyenlő (2 : 6). Szőrözete erősen fejlett. Halánték : szem = 6 : 16. A 2—3. könyöksejt alapja egyenlő, felül nem annyira összeszűkülő. POL : OOL = 9 : 9. Ivarlemeze kissé laposabb tetőszerűen felemelt, csúcsa hegyes, zömök szegélysertékkal (20. ábra : F). 6—7 mm
pinguicornis HPT.
- 15 (16) Nagyobb, 8—11 mm. Ivarlemeze keskeny háromszög alakú, igen lapos tetőszerűen megtört, gerince mentén hosszú szőrök erednek (oldalnézeten látható)
proximus DHLB.
- 16 (15) Kisebb, 5,5 mm. Ivarlemeze lándzsa alakú, felülete tetőszerűen megtört, a gerinc csak apró, de sűrű, a vége felé hosszabb, lazább és hátra irányuló barna szőrözettel. Az utóhát az utópajzs hosszának mintegy 1/3-a. Áltorszelvénye barázda nélküli, az alapján, közvetlenül az utóhát mögött, kerek mélyedés van
[foveolatus BLÜTHG.]

9. nem : *Evagetes* LEP.

Fekete, a potroh elülső része piros. A csáp rövid és meglehetősen vastag (20. ábra : P, Q). A rágók 2-fogúak. Homloka óraüvegszerűen domború. Az előhát hátulsó szegélye laposan ívelt, kétoldalt többé-kevésbé határozott csúcsban végződik. A szárnyak szegélye, sugársejtje füstös. Az elülső szárny 2 könyöksejttel. A ♀ lába ásótüskével és karomfoggal (20. ábra : M, N), a többi láb legtöbbször karomfog nélkül, a ♂ 1. lábkarma belül hasított, kívül mint a többi karomfoggal. Karomfésűje gyengén fejlett. A ♀ utolsó hátlemeze ritkán szőrözött.

Közép- és Nyugat-Európában, Svédországban elterjedt. Megbénított pókokat szállít magakészítette ivadékbölcsőkbe.

— — Az utóhát igen keskeny. Áltorszelvénye erősen domború (♀) (20. ábra : O). A hátulsó szárny kereszttere (♀) saját hosszát felülmúló távolságban éri el a sugáreret (2. ábra : B). Pontszemei tompaszöveget alkotnak. A szem a homlokfél 3/4-ével egyenlő (12 : 19). A 3. csápíz a csáptőnél csak kevéssel rövidebb (13 : 15). Halánték : szem = 7 : 18. A ♂ potroha csaknem teljesen fekete a lapos áltorszelvény selyemfényű, fehér szőrözettel. 5—7,5 mm.

Észak- és Közép-Európában elterjedt, valószínűen a szárazságot kedveli. A Duna—Tisza közén, Párkányon, Simontornyán, valamint Bogsánbányán gyűjtötték. Sarlófüvön, murekon. *Pterotricha*, *Gnaphosa* pókokat zsákmányol. (VI.)

dubius LIND.

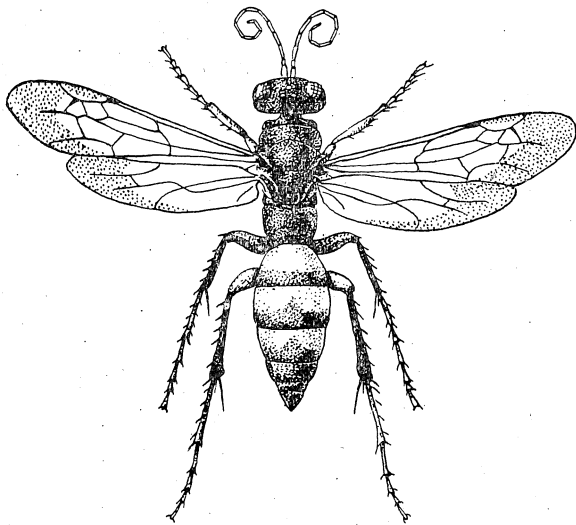
Megjegyzés. Szárnyerezete variáló. A Szabadkáról (leg. TAUBERT) származó 5 példányon (4 ♀ : 1938. IX. 26., 1 ♀ : 1938. X. 4.) a 3. keresztér is kifejlődött, ezért 3 könyöksejtje volt. Egyebekben a törzsalakkal megegyezett.

10. nem : *Anoplius* DUF.

Fekete, egyes fajok potroheleje részben piros. A csáp karcsú, a rágók 2—3 foggal. Az előhát a hímeknél előrefelé elkeskenyedő, a nőstényeknél párhuzamos oldalakkal, a vállak felé nem megvastagodó. Az áltorszelvény domború, sohasem lapos vagy megnyúlt. A ♀ potrohvége merev, vastag tüskékkel borított (3. ábra : H), amelyek közül több gyakran csonka. Karomfésűje jól fejlett, a korompárna félkörívszerűen végződik, jól látható (22. ábra : A). Az 1. lábszár külső oldala sima.

A holarktikus faunaterületen elterjedt. 1 mediterrán, a meleghez, szárazsághoz ragaszkodó, 4 csaknem mindenütt előforduló, közömbös, és 3 alpesi, illetve boreo-alpesi, a nedvességhez és magasabb páratartalomhoz ragaszkodó faj tartozik e nembe. A 8 faj közül az egyiknek csak „forma”-ja él hazánkban.

Ivadékaik számára önállóan ásnak bölcst, esetleg más fészkeket használnak fel, vagy kész üregben helyezik el a legyőzött, megbénított pókot. Az ivadékbölcst bejáratát, annak lezárása után, erős sertékkal ellátott potrohvégükkel döngölik le.

21. ábra. *Anoplius fuscus* f. *paganus* DHLB. ♀ (WILCKE nyomán)

- 1 (2) Legalább 17—22 mm-es, hatalmas faj. A szárnyak feltűnően sötétek, alig átlátszók. A ♀ 2—3. hátlemeze sárgáspiros. A fejpajzs alsó szegélye mélyen kikerekített. Ásötüskéi gyengék és rövidek. A ♂ 1. hátlemeze hátulso szegélye és a 2. hátlemez részben halványpiros, az utóbbi sötét szegélye közepén hegyesszögben előrenyúlik. Ivarlemezt a 22. ábra : B mutatja.

Pontomediterrán, egész Kínáig előnyomult faj. Meleghez, szárazsághoz erősen ragaszkodó. Nálunk csak Apajpusztán és Debrecen mellett, a Hortobágyon gyűjtötték. (VII.) A szongáliai cselőpókot bénítja meg és hurcolja ivadékbölcstjébe (= *Pompilus aterrimus* ROSSI)

samariensis PALL.

- 2 (1) Sokkal kisebb, 6—15 mm-es, világos, részben átlátszó szárnyú fajok.

- 3 (6) A potroh elülső szelvényei pirosak, hátsó része fekete.
- 4 (5) A piros hátlemezek hátulsó szegélyén húzódó többé-kevésbé sötét csík, főleg a ♀-ek 2—3. hátlemezén, középen háromszögletesen előugró (21. ábra). A ♀ pontszemei tompaszögben állnak. Lábai feketék, a ♀ 3. combjai nagyrészt pirosak. A ♂ belső szemkerete sárga folttal, potrohvégén levő ivarlemeze hátul szélesen levágott (22. ábra: C). 6—15 mm.

Euroturáni faj. Törzsalakja (combjai mind feketék!) dél-palearktikus elterjedésű, nálunk nem él. Közömbös a környezettel szemben, mindenütt gyakori. (III—IX.) Sarlófű, farkas- és pusztai kutyatej, közönséges cickafark, halvány gyopár, hamvas zörgőfű, őszi oroszlánfő, fehér májvirág, valamint békalilium virágjait látogatja. *Trochosa*, *Tarentula*, *Thanatus*, *Pardosa*, *Aelurillus*, *Lycosa*, *Drassodes*, *Agelena* pókokat zsákmányol. (= *fuscus paganus* MÓCZÁR, *Psammochares fuscus* L., *Pompilus viaticus* MOCSÁRY) — K ö z ö n s é g e s ú t o n á l l ó

fuscus f. paganus DHLB.

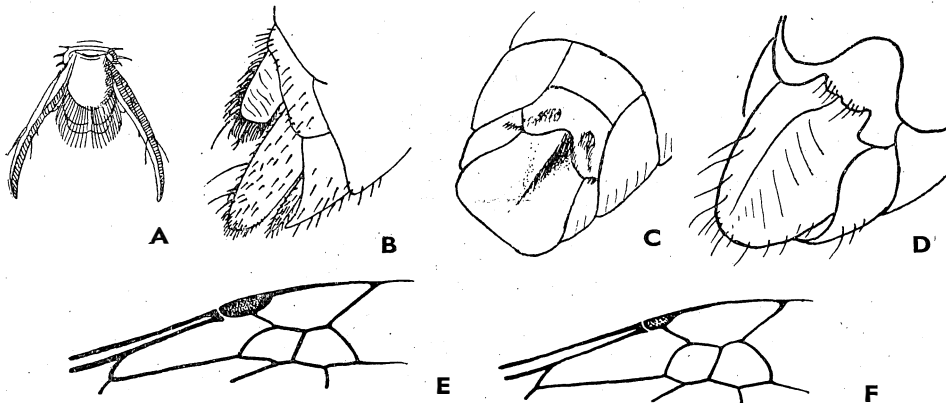
- 5 (4) A hátlemezek szegélye sokkal halványabb, alig kivehető vagy hiányzik. Lábak mindig feketék. A ♀ pontszemei derékszögben állnak, 1. lába 3 zömök ásótüskével. Áltorszelvénye csaknem fénytelen vagy halvány fényű. A ♂ ivarlemeze háromszögletű, lekerekített, hosszanti gerinccel. Az utolsó előtti haslemez feltűnő mélyen kikerekített (22. ábra: D). 5—13 mm.

Palearktikus, közömbös faj, mindenütt gyakori. (V—X.) Vesszős-, magyar- és pusztai kutyatej, japán kecskerágó, közönséges cickafark, varjúháj, bógáncs, fekete bodza, murok, pasztinák, szarvaskocsord, sarlófű, homoki keserűfű, petrezselyem virágján tanyázik. *Lycosa*, *Thanatus*, *Arctosa*, *Trochosa*, *Textrix* pókokat bénít meg (= *Pompilus sabulicola* THOMS., *chalybeatus* SCHDTE)

infuscatus LIND.

- 6 (3) A potroh teljesen fekete, piros szín nélkül.

- 7 (14) A csápízek száma 12. Nőstények.

22. ábra. A—B: *Anoplius samariensis* PALL.; A: ♀ karomfésűje; B: ♂ ivarlemeze — C: *A. fuscus* f. *paganus* DHLB. ♂ és D: *A. infuscatus* LIND. ♂ ivarlemeze — E: *A. con-cinnus* DHLB. és F: *A. cavi-ventris* AUR. könyöksejtjei (A, B: HAUPT —, E, F: WILCKE nyomán, C, D: eredeti)

8 (11) A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő (18 : 18, 30 : 30).

9 (10) A 3. könyöksejt háromszögletes, néha nyeles. A szem a homlokfél 4/5-ével egyenlő (20 : 25). Szem : halánték = 27 : 15, POL : OOL = 9 : 10. A szárnyjegy kicsiny. Az utóhát csaknem az utópajzs hosszával egyenlő. 7–11 mm.

Európai, közömbös faj, nálunk mindenütt meglehetősen gyakori. (V–VIII.) Vesszős kutyatejen, murokon, pasztinákon, fekete bodzán, sarlófűvön, vízparti angyalgyökéren tanyázik. *Philaeus*, *Clubiona*, *Tarentula*, *Drassodes*, *Gnaphosa* pókokat zsákmányol. Üres növény szárakban, elhagyott csigaházakban, téglafal repedéseiben vagy laza homokban fészkel

nigerrimus SCOP.

10 (9) A 3. könyöksejt felül nyitott, illetve sohasem háromszögletes (22. ábra : F). A szem a homlokfél 2/3-ával egyenlő (11 : 18 vagy 12 : 19). Szem : halánték = 18 : 10, POL : OOL = 9 : 9. A szárnyjegy kicsiny. Az utóhát az utópajzs felével egyenlő (3 : 6, 4 : 7). A fej a szemek mögött nem keskenyedett el, lekerekített. 8–10 mm.

Valószínűleg Észak- és Közép-Európában elterjedt. Nedvességhez ragaszkodó. Csaknem kivétel nélkül az Alföld és Dunántúl lápjaiából, mocsaraiból, a Kisbalatonról, Vörsről, Keszthelyről, Balatonszéplakról, a Velencei-tóról, Ócsáról, Hortobágyi halastóról, Bátorligetről, továbbá Borosznóról, Órszentmiklósról és Romhányról került elő. (V–IX.) Erdei turbolyán, virágkákán, fekete nadálytőn táplálkozik. A nádszárbán fészkel (= *haereticus* HPT. nec TOURN., *piliventris* MÓCZÁR részben, *carbonarius* HPT.)

caviventris AUR.

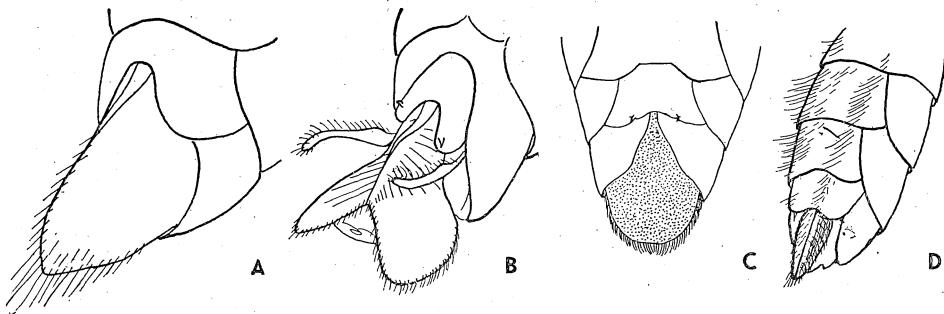
Változata:

1. Szem : halánték = 13 : 15

var. **atricolor** MÓCZÁR

11 (8) A 3. csápíz hosszabb, mint az 1. és 2. íz együtt.

12 (13) A szárnyjegy feltűnően nagy, a szárnysejtben levő része majdnem olyan hosszú, mint a sugárérnek a szárnyjegy- és a 2. könyöksejt között levő részlete (22. ábra : E). A fej a szemek mögött erősen elkeskenyedett és lekerekített. A 3. könyöksejt alapja többnyire a 2. sejtnek szélésebb, felül alapjának felére összeszűkült. A karompárna sötét, az erecske egybefolyó. 6–12 mm.

23. ábra. A : *Anoplus nigerrimus* SCOP. ♂, B : *A. concinnus* DELB. ♂ és C : *A. caviventris* AUR. ♂ ivarlemeze — D : *A. melanarius* LIND. potroha alulról (A, B, D : eredeti, C : WILCKE nyomán)

Kelet-palearktikus, elszórtan Belgiumig előforduló, közömbös faj. Mindenütt meglehetősen gyakori. (VI—IX.) Petrezselyem virágján gyakori. *Pardosa*, *Lycosa* pókokat bénít (= *Pompilus haereticus* TOURN. nec HPT.)

concinus DHLB.

- 13 (12) A szárnyjegy kicsi, a sugársejtben levő része a sugárér szárnyjegy és a 2. könyöksejt között levő részletének csak mintegy fele. A fej a szemek mögött nem keskenyedett el. A 3. könyöksejt felül alapjának 1/3—1/4-ére összeszűkült. A 2—3. könyöksejt alapja egyenlő. A fej erősen szőrözött. Áltorszelvénye sima, barázda nélkül. A talpacska fehér, az erecske külső érintkező. 8—10 mm.

Boreo-alpesi faj, nedvességhez, hideghez ragaszkodó

piliventris F. MOR.

- 14 (7) A csápízek száma 13. Hímek.

- 15 (18) A 4—5. haslemez csupasz, szőrösomó nélkül.

- 16 (17) Az ivarlemez oldalról erősen összenyomott (23. ábra : A). Az elülső szárny 3. könyöksejtje csaknem mindig nyeles, a szárnyjegy kicsiny, a 3. láb 4. lábfejeze szélességénél kétszer hosszabb. 7—8 mm

nigerrimus SCOP.

- 17 (16) Az ivarlemez hosszanti irányban meredek gerincben kiemelkedő (23. ábra : B), hátulsó szegélye szélesen levágott (felülnézetben). A 3. könyöksejt csúcsa alsó szélességének legfeljebb felére szűkül össze, sohasem nyeles (22. ábra : E). 5—8 mm

concinus DHLB.

- 18 (15) A 4—5. haslemez szőrösomóval ellátott.

- 19 (20) A 4—5. haslemez közepén behorpadt. A 4. haslemez mélyedésében rövid, de sűrű szőrözet látható, az 5. hátulsó szegélye széles ívben kikerekített. Az ivarlemez lapos, fénylő, vége félkörívben, gyakrabban lapos ívben lekerekített és rövid peremszőrökkel szegélyezett (23. ábra : C). Az utóhát az utópajzs hosszának majdnem felével egyenlő. Pontszemei derék-, csaknem hegyesszögben állanak. 7—8 mm

caviventris AUR.

- 20 (19) A haslemezek nem behorpadtak, legfeljebb részben lapítottak. A szőrözet is feltűnően elálló (23. ábra : D).

- 21 (22) A 4—5. haslemez közepén patkó alakban lapított, a lapos részek oldalain és a 3. haslemez két oldalán elálló, hosszú szőr sor ered. A szőr sorok közötti rész fénylő, csak igen rövid puhelyszőrrel fedett. A szőr sor a 4. haslemezen a leghosszabb, előtte utána rövidebb (23. ábra : D). Ivarlemez hosszanti irányban felemelt, oldalai a gerinccel csaknem párhuzamosak, felülete rövidebb, elálló szőrözettel. A 3. könyöksejt háromszögletes. 6—8 mm.

Svédországban írták le, nedvességhez ragaszkodó faj. Előfordulása : Rettyezát, Péteri tó Kiskunfélegyháza mellett, Zamárdi, Bátorligeti láp. (VI, VIII—IX.) (= *piliventris* MÓCZÁR részben, *Pompilus frigidus* AUR.)

melanarius LIND.

- 22 (21) A 4—5. haslemez közepén patkó alakban lapított, de a 4. egész felületén és az 5. tövén elálló, bozontos szőrpamat áll. A 3. haslemez csupasz. Ivarlemeze a csúcsa felé elkeskenyedő háromszög, közepén hosszanti irányban felemelt. A 3. könyöksejt nyeles. Pontszemei gyenge hegyes-szögben állanak. A 3. íz az 1. íz hosszával egyenlő. 6 mm.

Nálunk Szigetcsépen és Balatonszéplakon (VI.) gyűjtötték

piliventris F. MOR.

11. nem : *Tachyagetes* HPT.

Fekete, potrohának eleje piros. A nőstények csápja megnyúlt, a 3. íz legalább a csáptő hosszával egyenlő (20. ábra : K). Előhátának oldalai párhuzamosak, hátpajzsa gyengén domború. Az utóhát csaknem az utópajzs hosszával egyenlő, keresztülráncolt (2. ábra : F). A hímek utóhátá kissé hosszabb, elülső részén keresztülráncolt, hátulsó részén hálószerű, de lehet egész felületén is keresztülráncolt. Áltorszelvénye gyengén domború. Az elülső szárny 2 könyöksejttel, mindkét visszafutó-ér a 2-ba torkollik. Az erecske külső érintkező. A hátulsó szárny kereszttere saját hosszánál rövidebb távolságban éri el a sugáreret (2. ábra : G). Az 1. lábszár külső oldala néhány elszórt ponttal, a pontokból tüskék erednek. A pontokat finom pehelyszőr gyakran elfedi. A karomfog igen kicsiny, vagy hiányzik. A ♂ karomfogát nem visel.

A palearktikus faunatartományban elterjedt, ritkán előkerülő fajok. Hazánkban mindössze 2 fajuk él.

- 1 (2) Az áltorszelvény felülete igen finom szemcsés, csak 48-szoros nagyítással láthatók a finom ráncok. A ♀ 3. csápíze az előző két íz együttes hosszával egyenlő (25 : 25). Az 1—2. és nagy részben a 3. szelvény piros. A ♂-en csak az 1—2. hátlemez sötétpiros, a fej körvonala kerek, a szemek mögött megvastagodott (20. ábra : L). Az ivarlemez megnyúlt, végén lekerekített, gerince közepén legömbölyített. ♀ : szem : homlokfél = 15 : 21, halánték : szem = 14 : 22. ♂ : szem : homlokfél = 8 : 16, halánték : szem = 7 : 14, 3. íz : csáptő = 9 : 10, hátpajzs : utópajzs = 4 : 4. 6—9 mm.

Közép- és Dél-Európában, Kisázsiaiban él. Szárazságot kedvelő. A Nagyalföldről, a Velencei és Budai hegyekből, Simontornyáról és az Erdélyi medencéből ismeretes. Ritka. (V., VIII—IX.) Löszfalakon, magyar kutyatejen. *Pardosa*, *Zelotes*, *Bianor* pókokat zsákmányol

filicornis TOURN.

- 2 (1) Az áltorszelvény felülete sima, gyengén fénylő. A ♀ 3. csápíze az előző két íz együttes hosszánál rövidebb (18 : 21). Potroha teljesen fekete. A ♂ hátlemeze legfeljebb pirosan áttetsző, feje a rágók felé megnyúlt, ivarlemeze keskeny, hosszú hegyben végződik, háromszög alakú. ♀ : Szem : homlokfél = 12 : 21, halánték : szem = 13 : 19. ♂ : Szem : homlokfél = 10 : 15, halánték : szem = 8 : 16. 6—9 mm.

Endemikus, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. Eddig Őrszentmiklósról és Pestimrérről került elő. (VI.)

Dudichi MÓCZÁR.

12. nem : *Anospilus* HPT.

Nagyobb, megnyúlt testű fajok. A belső szemkeret a fejpajzs felett gyengén összemenni, a fejpajzs a homloknál szélesebb. A pofák jól fejlettek. Az előhát vállai lekerekítettek, előre felé keskenyedők. Az előhát elöl meredeken esik a nyak fölé. Utóháta az oldalak felé kiszélesedő. Áltorszelvénye feltűnően lapos és megnyúlt, hosszanti barázdával, lehajló része homorú, többé-kevésbé kivájt (26. ábra : C). A 2—3. comb felső oldala a térdek előtt rövid tüskesorral borított. Az 1. lábfejtő külső oldala néhány bemélyedéssel, hossza a 2—4. lábfejjel megegyező. Ásótüskéi jól fejlettek, zömökek. A karom megnyúlt, karomfoggal, a karomfésű dús. A potroh végét fedő tüskék vékonyabbak, serteszerűek, hajlékonyabbak, s csontokat sem lehet közöttük látni. A ♂ homloka erősen domború, előháta előre felé keskenyedő, a nyak fölé domborúban lehajló. A tor domború, az áltorszelvény a ♀-hez hasonlóan lapos, megnyúlt. Az 1. lábszár külső oldala mély pontokkal, belőlük hosszabb-rövidebb tüskék erednek. A karomfog előre áll, folytatásaképp erős szőrszál húzódik.

Franciaországban, Dél-Európában, Kisázsiaiban elterjedt. Nálunk egyetlen faj él. Kész üregekben helyezi el megbénított pók-ivadéktáplálékát.

- — ♀ : Az 1—3., ritkán a 4. hátlemez is piros. A hátlemezek hátrafelé fokozatosan sötétebben szegélyezettek. Elefántcsontfehér foltok vannak a belső szemkereten csaknem végig, a külső szemkereten felül keskeny csíkban, az előhát hátulsó szegélyén kétoldalt (ez gyakran fekete). A szem a homlokfélnél keskenyebb (20 : 26). A 3. csápíz rövidebb, mint a két előző íz (26 : 28). Az utóhát alig hosszabb, mint az utópajzs fele (6 : 11). — ♂ : Az 1. hátlemez hátulsó fele, a 2. továbbá a 3. alapja piros. A karomfog a csúcs felé görbült (2. ábra : E). Az ivarlemez hosszanti irányban hengerszerűen meghajlott, vége egyenesen levágott (26. ábra : D). Az utolsó haslemez kikerekített, kétoldalt rövid szőrcsomóval. 6—14 mm.

Pontomediterrán, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. A Duna—Tisza közti Alföldön, a Dunántúl alacsonyabb hegyein, Mehádián gyűjtötték. (IV—VIII.) Pusztai kutyatejen tartózkodik. *Nemesia* pókot zsákmányol (= *Pompilus vagans* KLUG.)

orbitalis COSTA.

13. nem : *Telostegus* COSTA

A homlok és a fejpajzs széles, a belső szemkeret felül gyengén kikerekített, a csápízek hosszúak. Az előhát előre, az áltorszelvény hátrafelé keskenyedő. Az utóhát csak elülső részén keresztülráncolt. A testet finom pehelyszőr borítja. A ♀ utolsó hátlemeze legtöbbször igen finom hálószerű, halvány csillogású. Az elülső szárny 2 könyöksejttel, közülük a 2. trapéz alakú (1. ábra : G). Az erecske belső érintkező, az elülső szárny szegélye füstös. A ♀ 1. lábfejtő-ízeének ásótüskéi hosszúak és hegyük előtt kiszélesedtek. A karmok hasítottak. A hím fekete, utóháta a ♀-ével megegyező.

A palearktikus faunatarományban elterjedt, ritka. Faunaterületünkön 1 faj fordul elő.

- — Pontszemei tompaszögben állanak. A szem a homlok fél szélességének felével majdnem egyenlő (9 : 19). A fejpajzs alsó szegélye tompaszögben kimetszett. Halántéka a szemszélesség felével (8 : 16), a 3. csápíz az előző két íz együttes hosszával egyenlő (18 : 18). Az előhát szegélye tompaszög alakban kimetszett, elülső szélesség : középső hossz = 38 : 20. Áltorszelvényének lehajló része rövid, hosszának alig 1/3-a. Felülete selyemfényű. A ♂ szeme keskeny, szem : homlokfél = 10 : 20. A csáptő a 3. íznel hosszabb (20 : 15). Halánték : szem = 7—9 : 18. Ivarlemeze lapos, lekerekített hosszanti gerinccel. 4—9 mm.

Kelet-mediterrán faj, Perzsiáig elterjedt, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. Igen ritka. Eddig Bugacról, Matkópusztáról, Csepelről, Órszentmiklósról és Szabadkáról gyűjtötték. (V—VIII.)

major COSTA

14. nem : *Episyron* SCHDTE.

Fekete, testét fehér és piros foltok tarkítják. A fej elülső részét, az előhátat, az utóhátat, áltorszelvényét és 1. hátlemezét a rendes szőrözeten kívül felülethez simuló, fehér csillogású, pikkelyszerű szőrözet borítja. A tor a szárny-pikkelyek között a legszélesebb, innen előre- és hátrafelé fokozatosan keskenyedő. Az utóhát két oldala ívelten, párnaszerűen kidomborodó (3. ábra : F). Az 1. lábszár külső oldala néhány tüskével (3. ábra : G). Az alapér az erecskével egybefolyó. Karmai hasítottak.

A holarctikus faunaterületen elterjedt, meleg- és szárazsághoz kedvelő fajok. Hazánkban a nemet 3 faj képviseli.

Homokos talajban, szőlőkben, erdőnyiladékok laza partoldalaiban, legtöbbször fajtársai környezetében, elődjeinek fészkelési helye körül kapar ivadékbölcsőt.

- 1 (2) A lábak feketék, a 3. hátlemez két, a 6. hátlemez egy, esetleg a 3. hátlemez is két világos oldalfolttal. Egyebekben az *E. rufipes*-hez igen hasonló. 6—13 mm.

Elterjedési területe még tisztázatlan. Nálunk az Alföldön és az alacsonyabb hegyek völgyeiben találták (= *rufipes* var. *tripunctatus* DHLB.)

tripunctatus DHLB.

- 2 (1) A lábak részben pirosak.
- 3 (4) A fej körvonala (elülnézetben) hosszúkás, a fejpajzs felé összemenő, a szemek felül domborúbbak, mint alul. A 2. könyöksejt alapja a 3.-nál szélesebb. A ♀ 1. lába 4 ásótüskével. A fejpajzs alsó szegélye csak, nem egyenes, sarkai lekerekítettek. A 3—4. hátlemez fehér oldalfoltokkal (24. ábra). A 2—3. lábszár és a comb (legalább részben) piros. A ♂ színezete kevésbé tarka. A 3. csápíz : 1. és 2. íz = 40 : 30, szem : homlokfél = 18 : 27, halánték : szem = 10 : 28. A ♂-nél utóhát : utópajzs = 4 : 6, halánték : szem = 5 : 19. 6—16 mm.

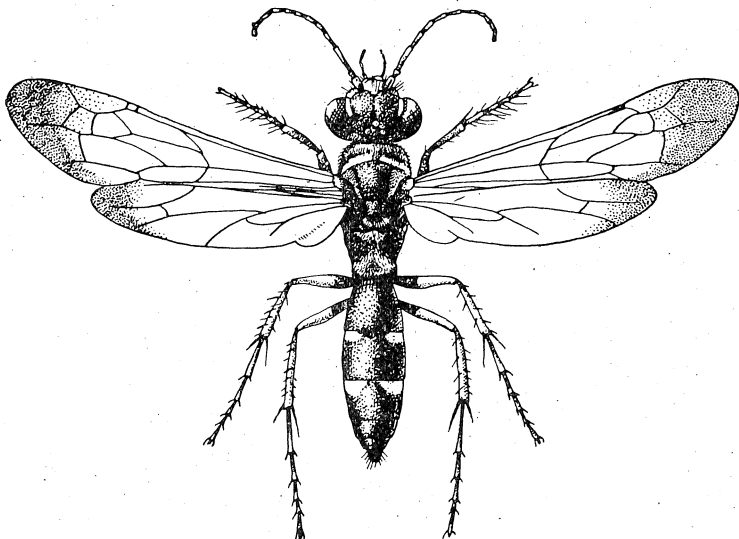
Palearktikus, sík vidéken, dombokon, hegyek melegebb, szárazabb völgyeiben főleg homokon elterjedt. (V—VI.) Japán kecskerágó, közönséges cickafark, szarvas-kocsord, kécsküllag, homoki keserűfű és petrezselyem virágain tanyázik. *Aranea*, *Larinia* pókokat hurcol ivadékbölcsőjébe. Fészkelősködője a *Ceropales maculatus* F. és a *Sophropompilus pectinipes* L. — Piroslábú úton álló

rufipes L.

- 4 (3) A fej körvonala kör alakú, a szemek oldala egyenletesen domborodó. A 2—3. könyöksejt alapja legtöbbször egyforma. A ♀ 1. lába 3 ásótüskével. A fejpajzs szegélye egyenesen levágott, csak egy lapos szegélyrész után domborodó. A 3. csápiz kissé hosszabb, mint az előző két íz (21 : 20). Szem : homlokfél = 10 : 22, halánték : szem = 10 : 17. Színézete az előző fajjal megegyező. A ♂ lábai kiterjedtebben pirosak, halánték : szem = 7 : 17, utóhát : utópajzs = 3 : 9. 7—13 mm.

Palearktikus, szűkebb elterjedésű, túlnyomóan sík vidékeken gyűjtötték. (VI. és VIII.) Ligeti zsályán, sarlófüvön, szarvaskocsordon és murokon táplálkozik (= *Pompilus albonotatus* MOCSÁRY nec WESM.)

albonotatus LIND.

24. ábra. *Episyrphus rufipes* L. ♀ (GRANDI nyomán)

15. nem : *Batazonus* ASHM.

Nagyobb, barnásfekete, sárga szárnyú, sárga foltokkal tarkázott faj. A ♀ szájjvédője háromszögletes. Az 1. hátlemezt ritkán, s az előhát hátulsó részét finom pehelyszőr fedi. A hátulsó szárny erecskéje külső érintkező. Az 1. lábszár ásótüskékkel, az 1. láb karmai hasítottak, a 2—3. fogazott. A ♂ 5—10. csápízének felső oldalán homorú, alul pedig domború. A csápok eredési helye között éles gerinc húzódik. A 7. haslemez háromszögletes, alsó része csaknem tarajos.

A palearktikus, orientális és valószínűleg a nearktikus faunatartományokban elterjedt. Hazánkban a nemet 1 faj képviseli.

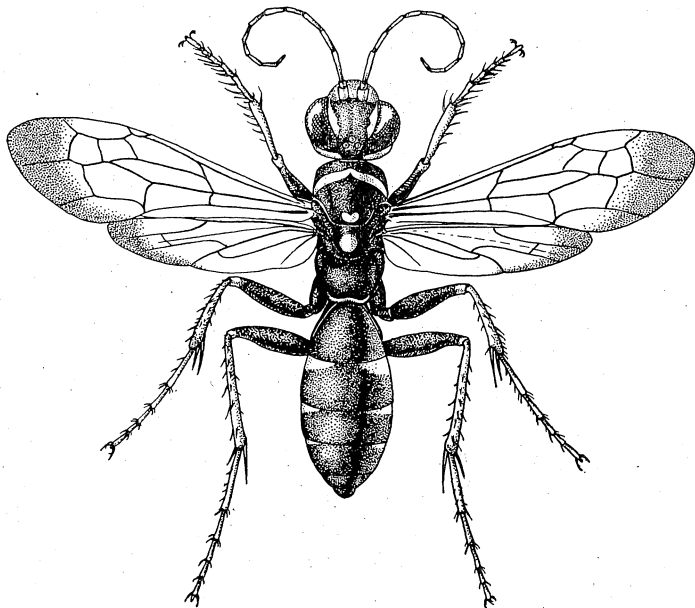
Ivadékbölcsőt önállóan ásnak és a lezárt fészek bejáratát potrohukkal döngölik le.

— — Barnásfekete testén sárga foltok vannak (25. ábra): a fejpajzson 2 halvány folt, a belső és külső szemkereten, az előhát hátulsó szegélyén, a szárnypikkelyen, a középháton, a hátpajzs hátulsó felén 1—1 folt,

a 2—4. (ritkán az 5.) hátlemezen 1—1 pár hosszúkás háromszögletes folt, a térdeken, a lábszáraikon és a lábfejekén. Az áltorszelvényt, a fejet, a tort sűrű, fekete szőrözet borítja. Szem : homlokfél = 30 : 43, 3. csápíz : 1. és 2. íz = 60 : 40, utóhát : utópajzs = 10 : 15. A ♂-nél a szem : homlokfél = 26 : 33, a 3. íz : csáptő és csuklóíz = 37 : 25. 11—25 mm.

Kelet-mediterrán, a szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. A Duna—Tisza közén, a Dunántúlon és Zilahon gyűjtötték. (VI—IX.) Vöröshagyma, pusztai kutya-tej, ördögsekér, északi kakukfű virágait látogatja. *Argiope*, *Epeira*, *Lycosa* pókokat zsákmányol (= *Pompilus 4-punctatus* F.) — P o m p á s ú t o n á l l ó

lacerticida PALL.

25. ábra. *Batizonus lacerticida* PALL. ♀ (GRANDI nyomán)

16. nem : *Dicyrtomellus* GUSS.

Nagyobb, 8—16 mm-es, fekete fajok. Testét barna és szürke, finom pehelyszőr borítja. A ♀ áltorszelvényének oldalai elöl párhuzamosak, hátulsó szegélye csaknem függőlegesen esik le s többé-kevésbé kivájt (3. ábra : B). A lehajló rész oldala tompa sarokban kiugró. A ♂ áltorszelvényének oldala hátrafelé elkeskenyülő. A ♀ 1. lába ásótüskével, a karom foggal ellátott.

Dél-Európában, Afrikában, Kisázsiaiban elterjedt. Legészakibb előfordulása faunaterületünkön van. Egy faj él nálunk.

Fészket önállóan ássa.

— — A belső szemkeret közepén, a külső szemkeret felül halványpiros csíkkal, a rágók közepe, a karmok hegye hasonlóan piros. A testét borító finom, szürke pehelyszőr foltként tűnik elő, például többek között az

1—3. hátlemez hátulsó szalagjai, amelyek hátrafelé keskenyebbek és megszakítottak. A 3. csápíz az 1. és 2. íznél hosszabb (40 : 32). Az utóhát igen rövid, az utópajzs 1/4-e. Szem : homlokfél = 25 : 30. A ♂-nél szem : homlokfél = 22 : 25, 3. csápíz : 1. és 2. íz = 20 : 25, utóhát : utópajzs = 4 : 10. 8—16 mm.

Pontomediterrán, szárazsághoz, meleghez eléggé ragaszkodó. A Duna—Tisza közén, a Gödöllői dombokon, a Dunántúli Középhegységben és attól délre gyűjtötték. Ritka. (VI. és IX.) Pusztai kutyatejen, japán kecskerágón tartózkodik

luctuosus MOCS.

17. nem : *Pompiloides* RAD.

Kicsiny, általában karcsú, szürke pehelyszőrrel borított fajok. A csáp karcsú. Az utóhát legfeljebb középen igen gyengén kivehető, az utópajzs ugyanis csaknem teljesen eltakarja, úgyhogy az utóhát, az utópajzs és az áltorszelvény között még egy „jól fejlett” barázda alakjában sem látható. Az előhát gyenge ívben kikerekített. Az áltorszelvény gyakran oldalsarkokban kiugró. Az elülső szárny sugársejtje rövid, háromszögletes vagy felül erősen összehúzó. Az 1. lábfejtőíz ástüskéje jól fejlett. Karmai hasítottak vagy karomfoggal ellátottak.

A nembe tartozó fajok pontusi eredetűek, a szárazsághoz, meleghez erősen ragaszkodók. Elterjedésük olykor a tengerparti dűnék mentén kiterjed a palearktikumra, előfordulásuk azonban ritka. Hazánkban 3 fajuk él.

Ivadékbölcsőjüket magukásta járatokban készítik el.

- 1 (2) Áltorszelvénye legömbölyített, az 1—3. hátlemez (ritkán a 4. is) szürke pehelyszőrökből álló szegéllyel. A 3. könyöksejt felül többé-kevésbé elszűkül, gyakran háromszögletes. A ♀-nél 3. csápíz : 1. és 2. íz = 15 : 20, szem : homlokfél = 11 : 20. A ♂ 3. csápíze a csáptőnél rövidebb (5 : 8), szem : homlokfél = 7 : 12. 4,5—9 mm.

Igen ritka. (VI—IX.) Pusztai kutyatejen

obtusus GUSS.

- 2 (1) Áltorszelvényének sarkai többé-kevésbé hegyes csúcsokban kihúzottak (3. ábra : A).
- 3 (4) Karmai karomtüskeivel. Kisebbek, 5—8 mm. A ♀ 3. lábszára és részben lábfeje piros. Szem : homlokfél = 13 : 19. A ♂ utolsó hátlemeze fekete. A 3. könyöksejt háromszögű vagy nyeles. Szem : homlokfél = 11 : 13, halánték : szem = 9 : 13.

Nyugat-palearktikus elterjedésű, csak sík vidéken található elszórtan. (V—IX.) *Heliophanus*, *Thanatus*, *Phlegra*, *Runeinia*, *Evarcha* pókokat bénít ivadéka számára

sexmaculatus SPIN.

- 4 (3) Karmai hasítottak. Nagyobbak, 8—11 mm. A 2—3. comb, továbbá a 3. lábszár belső oldala piros. Szem : homlokfél = 14 : 22. A ♂ utolsó hátlemeze fehér. A 3. könyöksejt felül a 2. könyöksejttel egyenlő. Szem : homlokfél = 12 : 20, halánték : szem = 5 : 18.

Csak Órszentmiklósról, Pestimrérről, Szigetszentmiklósról, Nagykőrösről, Paksról, Bugacról és Szabadkáról ismert, igen ritka. (V. és VII.)

sericeomaculatus KOHL

18. nem : **Pedisnapis KOHL**

A fejpajzs a homloknál keskenyebb, közepe nagy kiterjedésben megnyúlt, előugró részének oldalai a fejpajzsot a pofákkal összekötő vonallal tompaszöveget alkotnak. A szem a fél homloknál keskenyebb. A csáptó kifelé görbült, mély gödör partján ül. A fej hátulsó oldalán levő horpadás nagy, felső pereme csaknem eléri a hátrahajló fejtetőt. Az előhát felül, különösen a nőstényen lapított, oldalbarázdával ellátott. Az áltorszelvény oldalai párhuzamosak (♀), a lehajló rész általában a vízszintes résszel egyenlő. Potroha meglehetősen hegyes. Az 1. lábfejíz külső oldalán legfeljebb 2 rövid tüske van. Elülső szárnya 3 könyöksejttel. A ♂ fejtetője feltűnően púpos, a csápízek hossza majdnem egyenlő, a csáptónál rövidebbek. Az áltorszelvény erősen lekerekítetten hátrafelé elkeskenyedő.

A palearktikus és a nearktikus faunartartomány déli részében elterjedt, meleghez, szárazsághoz ragaszkodó, ritkán előkerülő fajok.

- — Fekete, külső szemkerete felül keskeny sárga csíkkal. Az 1—2. potrohszelvény és a 3. elülső fele piros, a ♂-en a hátlemezeknek csak egy része piros. Az elülső szárny erecskéje egybefolyó. A szem oly keskeny, mint a homlokfél fele (12 : 12,5). Halánték : szem = 12 : 20. A 3. csápíz a csáptó hosszával egyenlő (24 : 25). Utóháta igen keskeny, az utópajzs csaknem elfedi (2 : 9). A ♂ utóháta szélesebb, az utópajzs felével egyenlő, ivarlemeze lapos, végén elkeskenyedő és szélesen lekerekített, közepén kiemelkedő gerinccel. Szegélye szőrözött. 12—15 mm.

Nyugat-mediterrán faj. 1955 szeptemberében gyűjtötték a Mecsek pusztafűves lejtőjén, hasznos tisztafűvön. *Nemesia* pókot bénít meg, és annak otthonában készíti el ivadékbölcsőjét

[**crassitarsis COSTA**

19. nem : **Aporus SPIN.**

Nagyobbrészt kicsiny, általában fekete fajok, elülső szelvényük gyakran piros. A fejpajzs lapos, legalább olyan széles, mint a homlok. A homlok feltűnő nagy. A szemek igen keskenyek, megnyúltak, legfeljebb a homlok fél szélességének felével egyenlők (28. ábra : A, B). A csápok mélyen, közvetlenül a fejpajzs felett erednek. A 3. csápíz átlag kétszer olyan hosszú, mint a csuklóíz, esetleg annál is rövidebb. A fejpajzs alsó szegélye többé-kevésbé lekerekített, vagy középen egyenes, kimetszés nélkül. A fej hátulsó oldalán levő horpadás sokkal kisebb. Az előhát feltűnő lapos, oldalai meredeken esnek le, általában legalább olyan hosszú, amilyen elülső szélessége. Az áltorszelvény is megnyúlt, vízszintes része jóval hosszabb, mint lehajló része. Az elülső szárny 2 könyöksejttel. Az erecske csaknem mindig távoli külső érintkező. A lábak zömökek, gyakran megvastagodtak.

A palearktikus faunartartomány mediterrán faunavidékén, egyes fajok egészen Japánig élnek. Többségük melegkedvelő vagy meleghez, szárazsághoz ragaszkodó. Hazánkban 4 fajuk, faunaterületünkön további 1 faj ismert.

1 (10) A csápízek száma 12. Nőstények.

2 (3) Az elülső comb megnyúlt, szélességénél majdnem háromszor hosszabb (26. ábra : E). A fejtető felülmúlja a szemek magasságát (28. ábra : E). A 3. csápíz a csáptő felével egyenlő (12 : 24). Az előhát közepén rövidebb, mint amilyen széles (35 : 50). 9—13 mm.

Palearktikusnak látszó, Japánból is közölt faj, talán nedvességekdedlő, erre utalnak többségben levő eddigi hegyvidéki lelőhelyei. Nem gyakori. (VII—VIII.) Pusztai kutyatejen lakmározik

femoralis LIND.

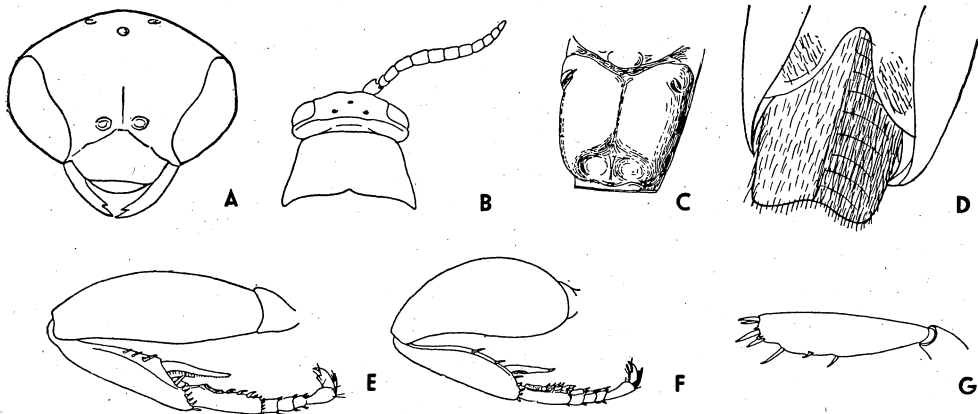
3 (2) Az 1. comb elülső harmadában erősen megvastagodott, általában kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles (26. ábra : F). A fejtető a szemek magasságát nem múlja felül.

4 (7) Az előhát közepén olyan hosszú vagy hosszabb, mint amilyen széles (27. ábra : A—B).

5 (6) A 2. könyöksejt hosszú trapéz alakú, magasságánál hosszabb, felül alsó szélességének $\frac{2}{3}$ -ára keskenyedett. Az elülső szárny 2. (külső) visszafutó-ere távoli külső érintkező (28. ábra : F, nyíl). A 3. csápíz a csuklóíznél majdnem kétszer hosszabb (28. ábra : B). Az előhát szélességénél kissé hosszabb (27. ábra : A). Az 1—3. hátlemez piros. 8 mm.

Közép-európai, melegkedvelő faj. Csak Simontornyáról és Horvátországból ismert. (VI—VIII.) Pusztai kutyatejen (= *Pollux* KOHL)

tibialis TOURN.

26. ábra. A : *Paraferreola rhombica* CHRIST ♂ feje előlről — B : *Platyderes* feje és előháta felülről — C—D : *Anospilus orbitalis* COSTA ; C : ♀ áltorszelvénye ; D : ♂ ivarlemeze — E : *Aporus femoralis* LIND. ♀ és F : *A. helveticus* TOURN. ♀ 1. lába — G : *Arachnotheutes* ♀ 1. lábszára (A, D : eredeti, B, C, E—G : HAUPT nyomán)

- 6 (5) A 2. könyöksejt rövid trapéz alakú, szélessége, magassága csaknem egyenlő, felül alsó szélességének csak $1/4$ -e. A 2. visszafutó-ér közeli külső érintkező, olykor egybefolyó (28. ábra : H—I). A 3. csápíz a csuklóíznél másfélszer hosszabb (9 : 6). Előháta a szélességénél hosszabb (27. ábra : B). Az 1—3. hátlemez és a 4. alapja piros. Az elülső pontszem és a csápok közötti távolság : fejpajzs hossza = 40 : 10, szem : homlokfél = 10 : 25. 6—8 mm.

Dél-európai faj, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. A Duna—Tisza közötti, dunántúli homokon gyűjtötték. (V. és IX.) (= *Pollux* SCHMIED.)

inermis BRULLÉ

- 7 (4) Az előhát közepén szélességénél rövidebb (35 : 45) (27. ábra : C). Az elülső szárny 2. visszafutó-ere távoli külső érintkező.

- 8 (9) A 3. csápíz a csuklóíznél kétszer hosszabb (10 : 5). A 2. könyöksejt hosszú trapéz alakú, magasságánál szélesebb. Alapér hajlott. Az 1—3. hátlemez és a 4. alapja piros. Szem : homlokfél = 10 : 40. 8—10 mm.

Nyugat-mediterrán, valószínűleg szárazságot, meleget kedvelő faj. Az erdélyi medencéből ismert, előfordulása várható. (VI.)

[helveticus TOURN.]

- 9 (8) A 3. csápíz a csuklóíznél alig hosszabb. A 2. könyöksejt rövid trapéz-alakú, olyan széles, mint amilyen magas. Az alapér meglehetősen nyújtott 8 mm.

Új faj hazánkban. Budapest, Szabadka, Mecsek : Tettye pusztafüves lejtőről került elő (VI—VIII.)

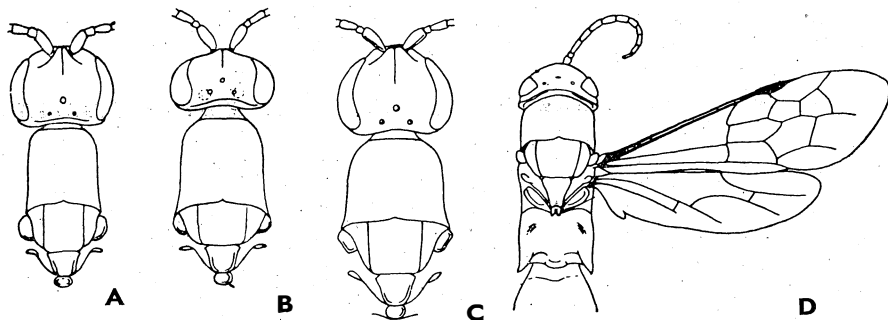
unicolor SPIN.

- 10 (1) Csápízek száma 13. Hímek.

- 12 (11) Pontszemei hátul egymástól távolabb állanak, mint az összetett szemektől (11 : 10), s tompaszöget alkotnak (28. ábra : D). Fekete, a 3. comb részben gyakran barnáspiros. Az előhát hossza közepén az elülső szélességének felével csaknem egyenlő (25 : 40), előre felé elkeskenyedő. 6—8 mm (= *Planiceps castor* Kohl, *Pompilus castor* Kohl)

femoralis LIND.

- 12 (11) Pontszemei hátul csaknem egyenlő távol állanak egymástól és az összetett szemektől (28. ábra : C).

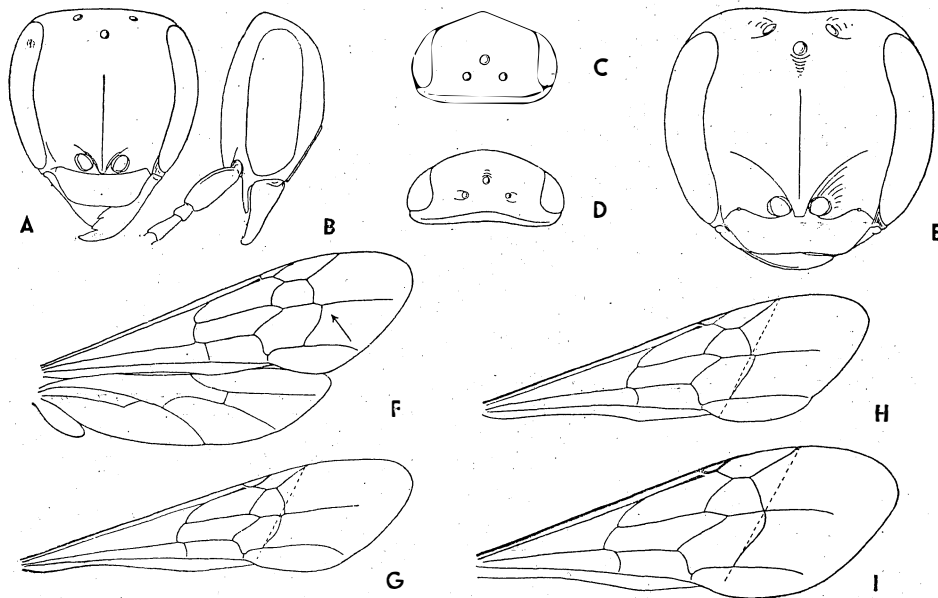

27. ábra. A : *Aporus tibialis* TOURN., B : *A. inermis* BRULLÉ és C : *A. helveticus* TOURN. feje és előtora — D : *Homonotus sanguinolentus* L. feje, előtora és szárnyai (HAUPT nyomán)

- 13 (14) A 2. könyöksejt széles trapéz alakú, a 2. visszafutó-ere külső érintkező, A sejtek külső széle nem esik egy vonalba (28. ábra : F). 7 mm
tibialis TOURN.
- 14 (13) A 2. könyöksejt keskeny trapéz alakú.
- 15 (16) A 2. visszafutó-ere belső érintkező, a sugársejt olyan hosszú, hogy a külső sejtek széle egy vonalba esik a sugársejt csúcsával (28. ábra : G). Áltorszelvény barázda nélkül. Teljesen fekete. 3,5–6 mm
inermis BRULLÉ
- 16 (15) A 2. visszafutó-ere külső érintkező, ritkán egybefolyó; íveltlen görbülő, a két végét összekötő egyenes folytatása a sugársejt $\frac{3}{4}$ részét éri el csupán. Áltorszelvény hosszanti barázdával. Fekete. 3–5 mm
unicolor SPIN.

20. nem : **Homonotus** DHLB.

A fej a toránál szélesebb, az utóbbira szorosan ráillik (27. ábra : D). Pontszemei feltűnő széles tompaszögben állnak. A szemek a homlok fél szélességének felénél mindig kisebbek. A homlok a csápok felett középen erősen felemelt. Fejpajzsa lapos, előreugró, legtöbbször a rágókat is eltakarja. A csáp aránylag rövid és vastag. A nőstény előtora hengeres, a hímé előre elkeskenyülő, háta, hátpajzsa feltűnően lapos. Az utópajzs hátul a nőstényeknél gyengébben, a hímeknél erősebben kettéosztott és csúcsai az utóhátat betakarják. Áltorszelvénye oldalt két éles lapban kihúzott, középen kétszeresen homorú. Az elülső szárny sugársejtje feltűnő nagy, az erecske egybefolyó. A potroh a torhoz szorosan kapcsolódik. A karmok hasítottak, a lábszártüske fehér.

28. ábra. A—C: *Aporus tibialis* TOURN.; A: ♀ feje előlről; B: ♀ feje oldalról; C: ♂ feje felülről — D—E: *A. femoralis* LIND.; D: ♂ feje felülről; E: ♀ feje előlről — F: *A. tibialis* TOURN. szárnyai — G—I: *A. inermis* BRULLÉ; G: ♂, H—I: ♀ szárnya (HAUPT nyomán)

A nem 3, hazánkban is élő faj részben kevésbé ismert balkáni, részben ritka európai, illetve palearktikus elterjedésű.

A faunakatalógusban *H. laesus* MOCS.-fajt HAUPT a *H. Steini* SCHULZ-cal egyesítette. A múzeumunkban levő típuspéldányról azonban kiderült, hogy az a *Paraferreola manticata* PALL. fajjal egyenlő. Így a faunakatalógusban szereplő *H. laesus* MOCS. fajt *P. manticata*-nak kell tekintenünk, a HAUPT által *H. laesus* MOCS.-név alatt publikált faj alatt pedig a *H. Steini* SCHULZ fajt kell értenünk.

1 (6) A csápízek száma 12. Nőstények.

2 (3) A halánték legszélesebb része a szemszélesség felével egyenlő (8 : 16). Fejpajzsa feltűnően nagy, lekerekített, elülső szegélye egyenes. A tor gyakran piros s csak a háttól az utópajzsig fekete (27. ábra : D). Utópajzsa széles. A szem a homlok 1/3-ánál keskenyebb (7 : 19). A 3. csápíz a csáptőnél kissé rövidebb (10 : 12). 8 mm.

Európai, szárazsághoz, meleghez eléggé ragaszkodó faj. Budapesten, Isaszegen, Sopronban és Simontornyán gyűjtötték. Ritka. (VII.) Virágkákán, pusztai kutyatejen, mezei aszaton tanyázik. *Chiracanthium* pókot zsákmányol, a hálójában támadja meg és ott is készíti el ivadékbölcsőjét

sanguinolentus F.

3 (2) A halánték a szem fél szélességénél szélesebb (14 : 18 vagy 14 : 21). Utópajzsa megnyúlt.

4 (5) A fejpajzs nagyobb, félkör alakú, alul középen kikerekített. Halánték : szem = 14 : 18. Az egyik hátulsó pontszem közelebb áll az összetett szemhez, mint az elülső szemhez (8 : 10). A szem a homlokfél 1/3-ával egyenlő (7 : 20). Kisebb faj, 5,5 mm.

Közép-európai, nedvességkedvelő, inkább a hegyekben és dombokon fordul elő. Máriabesnyőről és a tengerpartról ismert. Igen ritka. (VI.) Kutyatejen gyűjtötték (= *Pompilus affinis* STEIN)

Steini SCHULZ

5 (4) A fejpajzs kisebb, trapéz alakú, alul gyengén benyomott. Halánték : szem = 14 : 21. Az egyik hátulsó pontszem csaknem olyan távol áll az összetett szemtől, mint az elülső pontszemtől (9 : 10). A szem a homlokfél felénél szélesebb, 8 : 13. A harmadik csápíz csaknem a csáptővel egyenlő (12 : 13). Nagyobb faj, 7–10 mm.

Balkáni faj, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. Csak Rákospalotán és Budapesten találták. Igen ritka. (V. és VIII.)

balkanicus HPT.

6 (1) A csápízek száma 13. Hímek.

7 (8) A fejpajzs félkör alakú, oldalai erősen lekerekítettek. Az utópajzs szélességével csaknem megegyező hosszú. Fekete, lábszártüskéi fehérek. Szem a homlokfél felével egyenlő (6 : 18). 6,5 mm

sanguinolentus F.

8 (7) A fejpajzs trapéz alakú, alsó széle, oldalai meglehetősen egyenesek.

9 (10) A homlok erősen domború. A fejpajzs nagyobb, alsó szegélye középen gyengén kikerekített. 5 mm

Steini SCHULZ

- 10 (9) A homlok csak gyengén domború. A fejpajzs kisebb, alsó szegélye végig egyenes. Szeme keskenyebb, mint a homlokfél fele (7 : 18), halántéka hasonló (8 : 18). A harmadik csápiz a csáptőnél rövidebb (11 : 13). 8 mm balcanicus HPT.

21. nem : *Paraferreola* SUST.

A fejtető a pontszemek mögött összenyomott és felemelt. A pontszemek tompaszögben állnak és egyenlő távol vannak egymástól, valamint az összetett szemektől. A belső szemkeret különösen a hímeken felfelé erősen szétmenő. (26. ábra : A). A fejpajzs trapéz alakú, alsó szegélye gyengén kikerekített. A csáp rövid, aránylag vastag. A ♀ utópajzsa hosszanti barázdával, a ♂ bevágással, középen kicsípett. Az áltorszelvény leeső része hosszabb, mint a vízszintes rész, a kettő határa éles peremű, sarka többé-kevésbé hegyes fogban kihúzott. Az elülső szárny három könyöksejttel. Az 1. hátlemez az áltorszelvény vízszintes részénél magasabban fekszik. Az 1. haslemez barázdával. Az 1. lábfejtő 2—3 ásótüskével ellátott. A ♀ karma karomfoggal, a ♂ karma hasított.

A nem fajai a palearktikus faunartományban élnek, de csak a szárazabb, melegebb helyeken találhatók. Hazánkban e nemet két faj képviseli.

Fészkét önállóan készíti el.

- 1 (2) A ♀ előháta és áltorszelvénye piros, petroha fekete, a 3. csápiz az előző két íz hosszával megegyező (22 : 22). A ♂ áltorszelvényének hátulsó sarkai felül tompaszögben végződnek, a hátulsó oldalél pedig sima negyedkörívben fut a csípők felé. Szem : homlokfél = 15 : 20. 8—13 mm.

Pontomediterrán faj. Csak néhány alacsonyabban fekvő helyen gyűjtötték. Ritka. (V—VIII.) Pusztai kutyatejen, ördögszekéren (= *Pompilus laesus* MOCS.) manticata PALL.

- 2 (1) A ♀ előháta fekete, áltorszelvénye, az 1—2. hátlemez nagy része piros. A 3. csápiz az előző kettőnél hosszabb (35 : 31). A ♂ áltorszelvényének hátulsó sarkai felül egy jól elkülöníthető kiugró fogban végződnek, a hátulsó oldalél pedig a fogak miatt kicsípett, s lapos ívben fut a csípők felé. Szem : homlokfél = 15 : 23. 7—14 mm.

Pontomediterrán faj. Legnagyobbbrészt az Alföldön gyűjtötték. Előkerült még Kassáról, a Sátor- és a Velencei hegységből, a Kis Alföldről és a Mecsek-ből. (VI—IX.) Pusztai kutyatejen. *Eresus* pókot hurcol ivadékölőjébe (= *Pompilus coccineus* F.)

rhombrica CHRIST

22. nem : *Arachnothentes* HPT.

A fejtető a hátulsó pontszemek fölött rendes, nem felemelt. Az első haslemez barázda nélkül, hátulsó szegélye előtt azonban gyengén kidomborodó. Az elülső szárny 3 könyöksejttel. A lábak rövidek, az első lábszár csak szórványosan tüskézett (26. ábra : G).

Elszörtan Dél-Európában, Közép-Európa délibb részeiben egész Asztrahánig találták, mindenütt ritka. Szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. Hazánkban is csak egyetlen faja él.

- — Pontszemei tompaszögben állnak. A nőtény fekete, a tor a lábak és az oldallemezek kivételével sötétpiros. A szárnyak barnán füstösek. Fejpajzsának szegélye levágott. A szem a homlokfél felével egyenlő (12 : 24). A 3. íz majdnem az előző két íz hosszával egyenlő (20 : 22). Halánték : szem = 16 : 17. Az utóhát alig látható. A ♂ fekete, feje

szélesebb a magasságánál, fejpajzsa a homlok szélességével egyenlő. A csáp 3—4. íze egyforma hosszú. Az utóhát jól látható. 7—8 mm.

Pontomediterrán faj. Csak Őrszentmiklósról, a Budai hegyekből és Isaszegről került elő, igen ritka, kutyatejen. (VII.) (= *Pompilus lateritius* Mocs.)

rufithorax COSTA

23. nem : *Platyderes* GUÉR.

A fejtető megduzzadt és kiemelkedő. A fej a toránál keskenyebb (26. ábra : B), az előhát előrefelé keskenyedő. Az elülső szárny alapere felül erősen meghajlott, 3 könyöksejttel. Az áltorszelvény lehajló részének oldala 1—1 hosszú, éles lappá kihúzott. Az első haslemez főleg a hímeknél oldalról lapított. A ♀ 2. haslemeze keresztbarázdával, utolsó haslemeze hosszanti fénylő éllel. Karmai hasítottak.

A palearktikus faunartartományban és az etiópiai faunaterületen elterjedt. Mindenütt ritka. Nálunk egy faj él.

- — Fekete, a belső szemkeret keskeny, sárgáspiros vonallal. A test bronzos pehelyszőrrel fedett, fémcsillogású. A szárnyak erősen füstösek. Pontszemei lapos tompaszögben állnak. A szem a homlokfél 2/3-ával egyenlő (13 : 23). A 3. csápíz csaknem a csáptővel egyenlő (17 : 18). Az utóhát keskeny csík alakjában látható. A ♂ csápjá apró szőrökkel borított, szem : homlokfél = 10 : 17. Az ivarlemez oldalról egy lappá összenyomott, szőrös, hegyesvégű. 9—12 mm.

Európai faj, Szíriáig elterjedt, meleg- és szárazsághedvelő. Eddig Budapestről, Kőszegről, Nyírtáról és Felsőilosvárról került elő. (VI.) (= *retusus* COSTA, *Pompilus stygius* COSTA)

diffinis LEP.

2. család : CEROPALIDAE — CSEMPÉSZDARAZSAK

Kisebb, legtöbbször 1 cm alatti, fekete vagy fekete-piros színű fajok. Testük igen gyakran világos csíkokkal, foltokkal tarkázott (29. ábra). A szemek vese alakúak. A fejtető domború, lekerekített. A csápok a fejpajzstól messze erednek, ízei rövidek. A csápostor fonalszerű, nem megvastagodó, vége a halál után nem begömbülő. Az előhát igen rövid, a hátpajzs hosszával egyenlő, a nyakra elől meredeken lehajló. Az áltorszelvény hátulsó szegélye csaknem egyenes, a csápok feletti oldalakon megvastagodott. A 2—3. lábszárak hátulsó vége apró tüskesorral szegélyezett. A ♂ potrohvége kétoldalt erősen összenyomott, utolsó szelvénye tojócsőhöz hasonlóan hátranyúló. A ♂ ivarlemeze alig kiugró. A szárnyjegy nagy. Az elülső szárny hosszanti erei a szárnyszegélyig nyúlnak. A 3. könyöksejt alapja sokkal hosszabb, mint a sugársejt felé eső felső oldala.

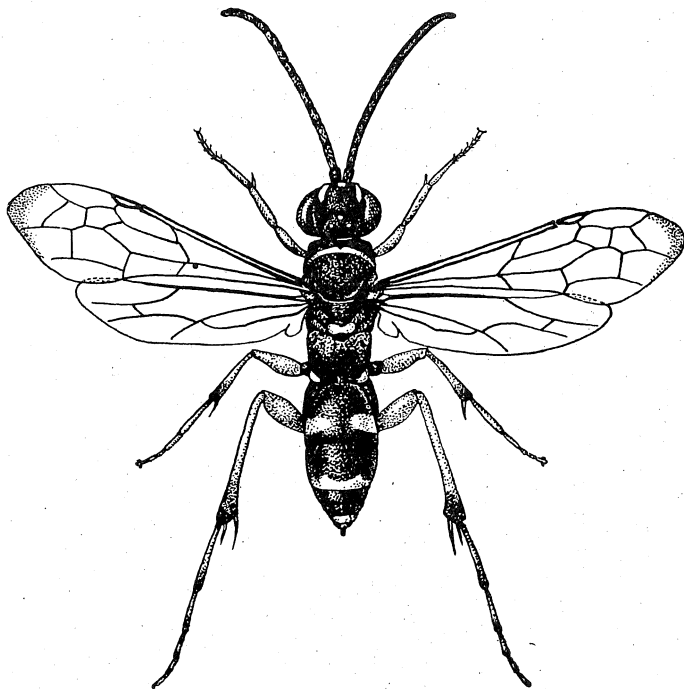
A csempészdarazsak az útonállódarazsak táplálékélősködői. Maguk nem vadásznak pókokra, hanem követik a pókszákmanyukat cipelő útonállódarazsakat, és amikor azok megbénított áldozatukat a fészekkészítés közben rövid időre magára hagyják, petéiket a pókok trachea-tüdőjébe csempézik. Előfordul, hogy egy őrizetlenül hagyott, megbénított pókot több csempészdarázs is felkeres és ellát petével. Ebben az esetben a legkorábban lerakott petéből kibújó csempészdarázs lárvá előbb a többi petét pusztítja el, s csak azután szívja ki a pók testnedveit.

A táplálékélősködés során meglehetősen táplálékspecializálódás fejlődött ki. Így a környezet mikroklimatikus sajátosságai tekintetében, de állatföldrajzi elterjedésükben is alkalmazkodtak gazdaállatok vagy gazdaállataik tulajdonságaihoz. Általában a palearktikus faunartartományban élnek, példányszámuk kevés, túlnyomóan a mediterrán faunavidéken, egész Kaukázusig, Türkisztánig elterjedtek. Hazánkban 1 nem 6 fajjal fordul elő.

1. nem : *Ceropales* LATR.

Szemei a rágók felé erősen összeménők, felső harmadban kimetszettek. A szájbédő erősen előrenyúlik a fejpajzs alól, a 3. láb csípőit feltűnően megvastagodtak. A ♀ potrohvége oldalról feltűnően összenyomott, petecsőhöz hasonló alakú. Az 1—2. lábak karmai kétfogúak, a 3. lábpáré egyszerűen karmosak, végük behajlított, azaz végig hasítottak.

- 1 (4) Az 1—2. lábak karmai kétfogúak (30. ábra : L), azaz végük hasítottak.

29. ábra. *Ceropales maculatus* F. ♀ (WILCKE nyomán)

- 2 (3) Áltorszelvénye erősen keresztberáncolt (30. ábra : A), a homlok és a középhát erősen pontozott. A tor és a potroh számos fehér csíkkal (30. ábra : B). Az 5—6. hát emez egyes példányokon fekete. 5—7 mm.

Pontomediterrán, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. Csak Simontornyán találták, pusztai kutyatejen. (VI—VIII.)

cribratus COSTA

- 3 (2) Áltorszelvénye nem ráncolt, az utóhát szegélye hegyesebben hátraugró (30. ábra : K). A homlok és a középhát finoman, elszórtan, szabályosan pontozott. A tor és a potroh fekete, csak az utolsó hátlemez világos foltal. 4—8 mm.

A palearktikus faunataromány déli részében Japánig él, meleget, szárazságot kedvelő. Csak Simontornyáról és Sátoraljaújhelyről ismert. Nádon és pusztai kutyatejen gyűjtötték. (VI.)

pygmaeus KOHL

- 4 (1) Az 1—2. lábak karmai egyszerűen fogazottak (30. ábra : I), csak a hímek első lábának belső karmai kétfogúak.

- 5 (6) Az 1—2. potrohszelvény legtöbbször piros, a 2. ritkán többé-kevésbé fekete. Az utóhát szegélye ívelt (30. ábra : J). A homlok és a középhát igen finoman pontozott. 4—7 mm.

A palearktikus faunataromány déli részében elterjedt, melegkedvelő faj. Inkább az Alföldön gyakoribb. (V—IX., főleg azonban VIII. és VII.) Pusztai kutyatejen lakmározik

variegatus F.

- 6 (5) Csak az 1. potrohszelvény alapja ritkán piros, gyakrabban fekete.
7 (8) Az utóhát szegélye igen hegyes csúcsban hátraugró (30. ábra : C). Az 5—6. hátlemez fekete, a többi világos csíkokkal (30. ábra : D). 3—7 mm.

Pontomediterrán, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. Nálunk csak a Duna—Tisza közén és Zamárdiban gyűjtötték. (IV—IX., főleg VIII—IX.)

helveticus Tourn.

- 8 (7) Az utóhát szegélye tompaszögben hátraugró vagy ívelt (30. ábra : E, G),
9 (10) Az utóhát szegélye tompaszögben hátraugró. A 3—4. haslemez fekete, a 2. keresztcsík, a többi foltos (30. ábra : H). Áltorszelvénye durván ráncolt. A csápstor fekete. A hátpajzs legtöbbször fekete, az utópajzs fehér folttal. 5—11 mm.

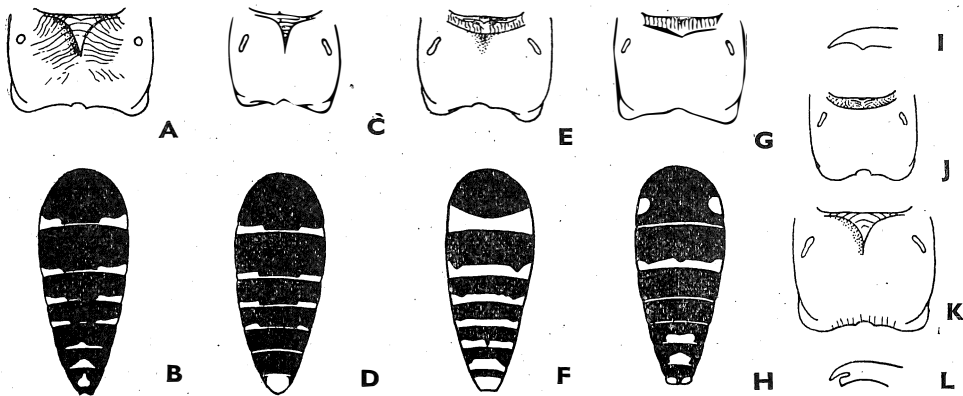
Palearktikus, Észak-Kínában, Koreában, Japánban is él, közömbös faj. Nem ritka. (V—X., túlnyomóan azonban VIII. és VII.) Halvány gyopáron, kékcstillagon és közönséges cickafarkon tanyázik. A *Pompilus plumbeus* F. és az *Epi-syron rufipes* L. élősködője

maculatus F.

- 10 (9) Az utóhát szegélye ívelt (30. ábra : E). A hátlemezek világos szegélycsíkokkal (30. ábra : F). Az áltorszelvény bőrszerű, a csápstor legalább alsó oldalán világos. A hátpajzs, utópajzs fehér folttal. 6—10 mm.

Palearktikus, közömbös faj, ritkább az előbbinél. (VI—X., túlnyomóan azonban VIII. és VII.) A pusztai kutyatejet látogatja

albicinctus Rossi

30. ábra. A—B: *Ceropales cribratus* COSTA; A: áltorszelvénye; B: potroha — C—D: *C. helveticus* Tourn.; C: áltorszelvénye; D: potroha — E—F: *C. albicinctus* Rossi; E: áltorszelvénye; F: potroha — G—I: *C. maculatus* F.; G: áltorszelvénye; H: potroha; I: karomfoga — J: *C. variegatus* F. áltorszelvénye — K—L: *C. pygmaeus* KOHL; K: áltorszelvénye; L: hasított karma (DE BEAUMONT nyomán)

RÖVIDÍTETT RENDSZERTANI MUTATÓ

„Magyarország Állatvilága” XIII. kötetének 5. füzetéhez

(Dr. Móczár László : Pókölődarázs alkatúak — Pompiloidea — Fauna Hung. 11.)

CSALÁDOK — ALNEMEK

Agenia SCHIÖDTE 4
Anoplius DUF. 7, 58
Anospilus HPT. 8, 63
Aporus SPIN. 9, 68
Arachnotheutes HPT. 9, 73

Batazonus ASHM. 8, 65

Calicurgus LEP. 5, 38
Ceropales LATR. 75
Ceropalidae 1, 74
Claveliinae 5
Cryptocheilus Pz. 5, 10
Cryptochilus Pz. 5

Deuteraenia ŠUST. 4, 34
Dicyrtomellus GUSS. 8, 66

Episyron SCHDTE. 7, 64
Evagetes LEP. 6, 57

Homonotinae 9
Homonotus DHLB. 9, 71

Macromerinae 4

Paraferreola ŠUST. 9, 73
Pedinaspinae 9
Pedinaspis KOHL 9, 68
Pepsinae 5
Planiceps LATR. 70
Platyderes GUÉR. 9, 74
Platyderinae 9
Poecilagenia HPT. 4, 33
Pogonius DHLB. 5
Pompilidae 1
Pompilinae 6
Pompiloides RAD. 7, 67
Pompilus F. 8, 39
Pompilus F. 7, 8, 9
Priocnemis SCHDTE. 6, 19
Priocnemis s. str. 20, 24
Priocnemissus HAUPT 20
Psammochares LATR. 6, 7, 8
Psammocharidae 1
Psammocharoides MÓCZÁR 8
Pseudagenia KOHL 4, 36

Salix F. 5, 6
Sophropompilus ASHM. 8, 50

Tachyagetes HPT. 6, 62
Telostegus COSTA 6, 63

FAJOK ÉS FAJ ALATTI KATEGÓRIÁK

abnormis DHLB. 45, 49
aculeatus THOMS. 52
affinis LIND. (*Cryptocheilus*) 17
affinis STEIN (*Pompilus*) 72
alamanicus BLÜTHG. 52
albicinctus ROSSI 76
albifrons DALM. 38
albispinus MOCSÁRY nec Pz. 39
albonotatus LIND. (*Episyron*) 65
albonotatus MOCSÁRY nec WESM. (*Pompilus*) 65
amplicornis HPT. 52

annulati RICHARDS 10
annulatus F. 10
apicalis LIND. 40, 46
arcuatus HPT. 55, 56
aterrimus ROSSI 58
atricolor MÓCZÁR 60
ausus TOURN. 44, 49
balcanicus HPT. 72, 73
Bellieri MÓCZÁR nec SICH. 25
bicolor F. 14, 19
bifasciata F. 35, 36

campestris WESM. 54
carbonaria SCOP. 37
carbonarius HPT. 60
carinulatus MOR. 44
castor KOHL 70
caviventris AUR. 60, 61
cellularis DHLB. 42
cericeus LIND. 46
chalybeatus SCHDTE. 59
cinctellus MÓCZÁR nec VANDERL. 42
cinctellus SPIN. 42, 47
Clémenti HPT. 22, 28
coccineus F. 73
coelestis BLÜTHG. 54
concinus DHLB. 61
confinis HPT. 11, 17
contemptus TOURN. 55, 56
cordivalvatus HPT. 27, 32
coriaceus DHLB. 20, 28
crassicapitis MÓCZÁR 26, 32
crassicornis SHUCK. 54, 56
crassitarsis COSTA 68
cribratus COSTA 75

decemguttatus JUR. 15
differens HPT. 51, 56
diffinis LEP. 74
dubius LIND. 57
Dudichi MÓCZÁR 63

egregius LEP. 12, 16
elegans SPIN. 13, 17
Enslini HPT. 22, 28
erythropus KOHL. 35, 36
exaltatus F. 24, 31

Fabricii LEP. (*Cryptocheilus*) 12, 17
Fabricii LIND. (*Salix*) 12
fasciatellus SPIN. 39
fastigiatus HPT. 26, 32
femoralis DHLB. (*Priocnemis*) 24, 31
femoralis LIND. (*Aporus*) 69, 70
fennica HPT. 25, 31
filicornis TOURN. 62
formicarius CHRIST 16, 18
foveolatus BLÜTHG. 57
frigidus AUR. 62
fulvicollis COSTA 13, 17
fumipennis ZETT. 44, 48
fuscomarginatus THOMS. 43, 48
fuscus F. (*Priocnemis*) 21
fuscus L. (*Anoplius*) 59
fuscus L. (*Psammochares*) 59

gibbominus HPT. 46, 49
gibbus auct. ♀ 45
gibbus auct. ♂ 49, 50
guttulatus COSTA 15, 18
Gyllenhali DHLB. 39

haematopus LEP. 40, 46
haereticus HPT. nec TOURN. (*Anoplius*) 60
haereticus TOURN. nec HPT. (*Pompilus*) 61

Hankói MÓCZÁR 29
Haupti MÓCZÁR 25
helveticus TOURN. 70, 76
hircana F. 35, 36
hirsutus BLÜTHG. 55
hungaricus HPT. in litt. (*Priocnemis*) 29
hungaricus MÓCZÁR (*Pompilus*) 46
hyalinatus F. (*Calicurgus*) 39
hyalinatus VELLAY nec DHLB. (*Pogonius*) 39

ichneumonoides COSTA 13, 19
implicatus HPT. 55
inermis BRULLÉ 70, 71
infuscatus LIND. 59
intermedia DHLB. 35, 36

Klosei HPT. 23, 30

laccerticida PALL. 66
laesus Mocs. (*Homonotus*) 73
laesus Mocs. (*Pompilus*) 72
lateritius Mocs. 74
leucopterus DHLB. 41, 46
longicornis HPT. 25
luctuosus Mocs. 67
lusaticus BLÜTHG. 53

maculatus F. 76
Magretti KOHL 50, 56
major COSTA 64
manticata PALL. 72, 73
melanarius LIND. 62
melanosoma KOHL 24, 31
mermis BRULLÉ 70
mimulus WESM. 22, 29
minor ZETT. 23, 30
minutulus DHLB. 42, 48
minutus DHLB. (*Psammochares*) 42
minutus LIND. (*Priocnemis*) 24, 30

nigerrimus SCOP. 60, 61
nigripes COSTA 18
nitida HPT. 36
nostras KOHL 44, 48
notatus ROSSI 10, 16
nubecula COSTA 42, 47

obtusiventris SCHDTE. 26, 32
obtusus GUSS. 67
octomaculatus ROSSI 14, 19
orbitalis COSTA 63

paganus DHLB. 59
paganus MÓCZÁR 59
Pauli HPT. 53
pectinipes L. 52, 57
pectinipes LIND. nec L. 52
perturbator HARRIS 21, 28
piliventris MÓCZÁR 60, 62
piliventris F. MOR. 61, 62
pinguicornis HPT. 52, 57
plumbeus F. 40, 46
Pollux KOHL 69

Pollux SCHMIED. 70
propinquus LEP. 25, 32
proximus DHLB. 54, 57
pusillus SCHDTE. 27, 32
pygmaeus KOHL 75

quadripunctatus F. 66
quadrispinosus KOHL 52

recta HPT. 38
retusus COSTA 74
rhombica CHRIST 73
Richardsi MÓCZÁR 15
rubricans LEP. 33
rufipes L. 64
rufipes L. 64
rufithorax COSTA 74
rufus HPT. 43, 48
rugosus ŠUST. 20, 28

sabulicola THOMS. 59
Sahlbergi F. MOR. 55, 56
samariensis PALL. 58
sanguinolentus F. 72
Schencki KOHL 23
Schiödtei HPT. 26, 33
sericeomaculatus KOHL 68
sericeus LIND. 41
sexmaculatus SPIN. 67
sexpunctatus F. 15, 18
simillimus HPT. 13, 18
sinuatus HPT. 53
spissus SCHDTE. 43, 48
splendidus KOHL 16

Steini SCHULZ 72
stygius COSTA 74
subarcuatus HPT., WILCKE, MÓCZÁR ♀ ♂ nec
SCHCK. 55
subglaber HPT. 54
subnudus HPT. 54
Šusterai HPT. 21, 28
Szabó-Patayi MÓCZÁR 11, 17

tibialis TOURN. 69, 71
tripunctatus DHLB. (Episyron) 64
tripunctatus DHLB. (Episyron) 64
tripunctatus LIND. (*Pompilus*) 16
trivialis DHLB. 45, 49
trivialis MOCSÁRY nec VANDERL. 45
tropicus L. 40

ungicularis THOMS. 44, 50
unicolor SPIN. 70, 71
usurarius TOURN. sensu HPT. 42, 48

vagans KLUG. 63
variegata L. 35, 36
variegatus F. (Ceropales) 76
variegatus F. (*Salix*) 12
versicolor SCOP. (*Cryptocheilus*) 16, 19
versicolor SCOP. (*Salix*) 12
viaticus MOCSÁRY 59
vorticatus HPT. 15, 18
vulgaris LEP. 22, 29
vulneratus COSTA 12

Wesmaeli THOMS. 45, 49

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

eddig megjelent füzetek:

1. Dr. Soós Árpád: Bábozó legyek — Muscidae pupiparae (16 ábrával)
XV. kötet (Diptera II.) 17. füzet.
2. Dr. Mihályi Ferenc: Igazi szúnyogok — Culicidae (25 ábrával)
XIV. kötet (Diptera I.) 5. füzet.
3. Dr. Kaszab Zoltán: Különböző csápú bogarak I. — Diversicornia I. (62 ábrával)
VIII. kötet (Coleoptera III.) 1. füzet.
4. Dr. Soós Lajos: Kagylók — Lamellibranchia (12 ábrával)
XIX. kötet (Mollusca, Tentaculata) I. füzet.
5. Dr. Gozmány László: Molylepkek III. — Microlepidoptera III. (16 ábrával)
XVI. kötet (Lepidoptera) 4. füzet.
6. Babos Sándor: Buzogányfejű férgek — Acanthocephala (8 ábrával)
III. kötet (Nemathelminthes — Archipodiata) 6. füzet.
7. Andrassy István: Gyűrűsférgek I. — Annelida I. (18 ábrával)
III. kötet (Nemathelminthes — Archipodiata) 10. füzet.
8. Dr. Erdős József: Fémfűrészek I. — Chalcidoidea I. (19 ábrával)
XII. kötet (Hymenoptera II.) 2. füzet.
9. N. Bajári Erzsébet: Törösdarázs alkatúak — Scolioidea (18 ábrával)
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 3. füzet.
10. Györffy Jenő: Cickányormányosok — Apionidae (10 ábrával)
X. (Coleoptera V., Strepsiptera) 3. füzet.

ÁRA: 9.50 Ft.

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

következő füzetek:

Dr. Endrődi Sebő: Lemezcsápú bogarak — Lamellicornia (107 ábrával)
IX. kötet (Coleoptera IV.) 4. füzet

Dr. Gozmány László: Molylepkek II. — Mikrolepidoptera II. (33 ábrával)
XVI. kötet (Lepidoptera) 3. füzet.

Dr. Iharos Gyula: Medveállatkák — Tardigrada (10 ábrával)
III. (Nemathelminthes — Archipodiata) 12. füzet.

Dr. Kaszab Zoltán: Felemás lábfejű bogarak I. — Heteromera I. (89 ábrával)
IX. kötet (Coleoptera IV.) 1. füzet.

Dr. Kaszab Zoltán: Felemás lábfejű bogarak III. — Heteromera III. (81 ábrával)
IX. kötet (Coleoptera IV.) 3. füzet.

Móczár Miklós: Méhfélék — Apidae (23 ábrával)
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 13. füzet.